

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ VE TAHRAN ÜNİVERSİTESİ SOSYOLOJİ
BÖLÜMÜ'NDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN KÜRESELLEŞMEYE BAKIŞ
AÇILARI ÜZERİNE KÜLTÜRLER ARASI KARŞILAŞTIRMA**

Ali GHAHREMANPOUR

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2014

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ VE TAHRAN ÜNİVERSİTESİ SOSYOLOJİ
BÖLÜMÜ'NDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN KÜRESELLEŞMEYE BAKIŞ
AÇILARI ÜZERİNE KÜLTÜRLER ARASI KARŞILAŞTIRMA

Ali GHAHREMANPOUR

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2014

KABUL VE ONAY

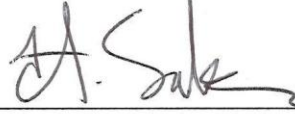
Ali Ghahremanpour tarafından hazırlanan "Hacettepe Üniversitesi ve Tahran Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde Okuyan Öğrencilerin Küreselleşmeye Bakış Açıları Üzerine Kùltürler Arası Karşılaştırma" başlıklı bu çalışma, 28.03.2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Gülay ARIKAN (Başkan)

Yrd.Doç.Dr. Tuğça POYRAZ TACOĞLU (Danışman)

Yrd.Doç.Dr. Hasan SANKIR

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof.Dr. Yusuf ÇELİK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 5 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

28.03.2014

Alı GHAHREMANPOUR

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans yapmam için bana destek ve cesaret veren ve beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan aileme teşekkür ederim.

Tez çalışmam boyunca benden desteğini ve sabrını esirgemeyen hayatımın her anında yanımda olan eşim Funda GHAHREMANPOUR' a teşekkür ederim.

Araştırmalarım sırasında bana destek ve tecrübelerini sunan eşimin ailesine teşekkür ederim.

ÖZET

GHAHREMANPOUR, Ali, Hacettepe Üniversitesi ve Tahran Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde Okuyan Öğrencilerin Küreselleşmeye Bakış Açıları Üzerine Kültürler Arası Karşılaştırma, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2014

Bu araştırmada küreselleşme olgusunun, farklı algıları ve boyutları sistem ve süreç mantığı içerisinde incelenmiştir. Bu bağlamda küreselleşme algıları karşılaştırılmış ve küreselleşmenin boyutları ve bu boyutların birbirleriyle etkileşimleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Ulusal kültürlerin, ekonomilerin ve sınırların bütünleştiği, hemen hemen her alanda yeni eğilimlerin güç kazandığı günümüz dünyasında, bilgi, iletişim, yeni enerji sistemleri, üretim sistemindeki dönüşüm ve her şeyden önemlisi, teknoloji ve yenilik alanında yapılan yatırımların yönlendirdiği yeni bir yapılanma ortaya çıkmıştır. Küreselleşme olarak ifade edilen bu yeni yapılanmanın etkileri, küresel bütünün, teknolojik, kültürel, sosyolojik, ekonomik ve politik alanlarında yaygın bir şekilde yaşanmaktadır.

Küreselleşme süreci, bu bakış açısıyla ekonomik, teknolojik, sosyo-kültürel ve siyasal dünyayı içine alan bağlantılar şeklinde kabul edilecek olursa, küreselleşmenin bu değişim ve gelişim süreçleri içerisinde, gelişmiş, özellikle de gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin refah düzeyinin artırılmasında, itici bir güce sahip konumda olduğu, belirgin hale gelebilmektedir.

Bu araştırma, küreselleşmenin bütün boyutlarıyla incelenmesini, bu boyutların özellikle gelişmekte olan ülkelerin üzerindeki etkisini, değişen yeni dünya sistemi ve küreselleşme ile birlikte kalkınan sınırların sınırsızlığının yansımalarını ve sosyal bilimcilerin farklı görüşleriyle küreselleşmeyi kültürel, ekonomik ve teknolojik açıdan değerlendirmelerini, ayrıca küreselleşmenin farklı kültürler üzerindeki etkisini inceleyecektir. Bu amaçla araştırmacı tarafından 52 soruluk bir anket hazırlanmıştır. Anketler 245'i Hacettepe Üniversitesi ve 243'ü Tahran Üniversitesi Sosyoloji bölümünde okuyan toplam 488 öğrenciye uygulanmıştır.

Anahtar Sözcükler;Küreselleşme, Kültür, Küreselleşme Algıları, Küreselleşmenin Boyutları, Küreselleşme ve Gençlik

ABSTRACT

GHAHREMANPOUR, Ali, Cross-Cultural Comparison on Globalization perspectives of the Students, studying in the Sociology Department in Hacettepe and Tehran University. Master Degree Thesis, Ankara 2014

In this study phenomenon of globalization's different perceptions and dimensions within the logic of system and processes were examined. In this context, the perceptions of globalization were compared and globalizations' dimensions and interaction of these dimensions have been studied.

National cultures, economies and borders was integrated into almost every area of the new trends that's gained power in today's world, information and communication, new energy systems, transformation in the production processes and most importantly, new structure, which directed by technology and innovation in the field of investment, has emerged . Effects of this new restoration, expressed as Globalization, experienced globally and widely in the technological, cultural, sociological, economic and political areas.

The process of globalization, from this perspective, when accepted as a connection that include economic, technological, socio-cultural and political world and changing development processes, becomes apparent for the driving force of improving welfare level in developed, particularly in developing and least developing countries.

This study will examine the globalization with all of its' dimensions, these dimension impacts especially on developing countries, changing new world system and minimum reflections of the immensity which lifted by globalization, and evaluation of globalization with social scientists different opinions in terms of cultural, economic and technological aspects. In addition to these, study will also examine the globalization's impact on the different cultures. For this purpose, researcher prepared a questionnaire consisting of 52 questions. Surveys applied to a total of 488 students which 245 students from Hacettepe University, and 243 students from Tehran University.

Key Words; Globalization, Culture, Globalization Perception, Dimensions of Globalization, Globalization and Youth

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR DİZİNİ	x
TABLolar DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xv
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM : ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ	2
1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI VE ÖNEMİ	2
1.1.1. Araştırmanın Konusu Ve Amacı	2
1.1.2. Araştırmanın Önemi	2
1.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	3
1.2.1. Araştırmanın Problemleri	3
1.2.2. Araştırma Modeli	4
1.2.3. Evren Ve Örneklem	4
1.2.4. Araştırmanın Hipotezleri	5
1.2.4.1. Sosyo Demografik Verilerle İlgili Hipotezler	5

1.2.4.2. Yaşanılan Ülke İle İlgili Hipotezler.....	6
1.2.4.3. Etnik Kimlikle İlgili Hipotezler.....	6
1.2.4.4. Siyasi Kimlikle İlgili Hipotezler.....	6
1.2.4.5. Kültürel Kimlikle İlgili Hipotezler.....	6
1.2.5. Veri Toplama Teknikleri.....	7
1.2.5.1. Anket Formu.....	7
1.2.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
2. BÖLÜM : KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. KÜRESELLEŞME.....	9
2.2. KÜLTÜR.....	15
2.3. GENÇLİK.....	19
2.4. KİMLİK	25
2.5. MİLLİYETÇİLİK.....	28
2.6. KAPİTALİZM.....	31
3. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE	33
3.1. KÜRESELLEŞMEYE İLİŞKİN KURAMSAL YAKLAŞIMLAR.....	35
3.1.1. Aşırı Küreselleşmeciler (Hyperglobalist).....	36

3.1.2. Küreselleşme Karşıtları (Kuşkucular ve ya Şüpheciler).....	39
3.1.3. Dönüşümcüler (Transformationalist).....	42
4. BÖLÜM: KÜRESELLEŞME OLGUSU, TARİHİ GELİŞİMİ VE KÜRESELLEŞMENİN BOYUTLARI.....	45
4.1. KÜRESELLEŞMESİN TARİHÇESİ.....	45
4.2. OLUŞUM VE GELİŞİM SÜRECİ.....	45
4.3. KÜRESELLEŞME VE ULUS-DEVLET.....	49
4.3.1. Ulus-Devletin Doğuşu Ve Gelişim Süreci.....	49
4.3.2. Küreselleşme Ulusal Kültür Ve Kimlik Tartışmaları.....	51
4.4. KÜRESELLEŞMENİN BOYUTLARI.....	56
4.4.1. Küreselleşmenin Ekonomik Boyutu.....	56
4.4.2. Küreselleşmenin Eğitim Üzerindeki Etkileri.....	66
4.4.3. Küreselleşmenin Teknolojik Boyutu.....	69
4.4.4. Küreselleşmenin Sosyo-Kültürel Boyutu.....	71
4.4.4.1. Küreselleşme ve Kültür.....	72
4.4.5. Küreselleşmenin Çevresel Boyutu.....	75
4.4.6. Küreselleşmenin Siyasal Boyutu.....	76
5. BÖLÜM: KÜRESELLEŞME VE YENİ DÜNYA DÜZENİ.....	84

5.1.HANGİ KÜRESELLEŞME?.....	86
5.2. KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE TÜRKİYE VE İRAN.....	88
6.BÖLÜM: ANKET BULGULARININ YORUMLANMASI.....	92
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	136
KAYNAKÇA.....	141

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
IMF	Uluslararası Para Fonu
BM	Birleşmiş Milletler
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
GATT (WTO)	Dünya Ticaret Örgütü
DYS	Doğrudan Yabancı Sermaye

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo:1 Küreselleşmenin Kavramsallaştırılması.....	43
Tablo 2. Cinsiyet Dağılımı.....	92
Tablo 3. Yaş Dağılımı.....	92
Tablo 4. Sınıf Dağılımı.....	93
Tablo 5. Hayatınızın büyük bir bölümünü nerede geçirdiniz?.....	93
Tablo 6. Aylık Gelir Dağılımı.....	94
Tablo 7. Kendinizi ekonomik olarak nerede görüyorsunuz?.....	95
Tablo 8. Babanızın eğitim durumu nedir?.....	95
Tablo 9. Annenizin eğitim durumu nedir?.....	96
Tablo 10. Babanızın mesleği nedir?.....	97
Tablo 11 Annenizin mesleği nedir?.....	98
Tablo 12. Yabancı Dil Dağılımı.....	98
Tablo 13. Yurtdışına Çıkma Durumu.....	99
Tablo. 13.1 Cevabınız evet ise yurt dışında nereye gittiniz.....	99
Tablo. 13.2. Cevabınız evet ise yurt dışında nereye gittiniz.....	100
Tablo 14. Yurt dışına ne için gittiniz?.....	101
Tablo 15: Yurt dışında ne kadar süre kaldınız?.....	101
Tablo 16. Herhangi bir yurtdışı yolculuğunda Türkiye'ye dönmeme durumu.....	102

Tablo 17. Boş Zamanları Değerlendirme Durumu.....	102
Tablo 18. İnterneti Günde Ortalama Ne Sıklıkta Kullanırsınız?.....	103
Tablo. 18.1 Etnik kimliğinizi belirtiniz.....	103
Tablo 18.2 Etnik kimliğinizi belirtiniz.....	104
Tablo 19. Kendilerini Tanımlarken Öncelik Verdikleri Kimlik Çeşidi Dağılımı.....	104
Tablo.20 Kültürel Olarak Tanımlama Biçimindeki Farklılıklar.....	105
Tablo 21. Siyasal Kimlik Dağılımı.....	106
Tablo 22. Bireysel Olarak Kendilerini Tanımlama Biçimleri.....	106
Tablo 23. Kendinizi tanımlama şeklinden dolayı diğer toplumsal kesimlerden baskı veya dışlama görüyor musunuz.....	107
Tablo 24. Küreselleşme Sürecini Destekliyor Musunuz?.....	108
Tablo 25. Küreselleşmeyi Türkiye açısından olumlu görüyor musunuz?.....	108
Tablo 26. Türkiye/İran Bir "Kültür Mozaği"olarak Tanımlanabilir Mi?.....	109
Tablo 27. Millet Kavramı Sizde Ne Çağırıştırıyor?.....	110
Tablo.28. Türk Dünyasını Bir Arada Tutan Unsurların Dağılımı.....	110
Tablo.29. Türkiye'de/ İran'da yaşamaktan memnun musunuz?.....	111
Tablo 30. Memnun Değilseniz Nereye Yerleşmek İstersiniz?.....	112
Tablo 31. Memnun Değilseniz Nereye Yerleşmek İstersiniz?.....	113
Tablo. 32 Niçin Göç Etmek İstiyorsunuz?.....	114
Tablo.33 Bu Ülkeden Memnun İseniz Nedenlerini Belirtiniz.....	114

Tablo.34 Daha Önce Başka Bir Ülkeye Göç Eden Akraba Veya Tanıklarınız Var Mı?.....	115
Tablo.35 Herhangi Bir Kültürel Derneğe Üye Misiniz?.....	115
Tablo.36 Okul Dışında Kültürle İlgili Bilgi Edinilen Kaynaklar.....	116
Tablo. 37 Geleneksel Kültürünüze Bağlı Olmak Küreselleşen Dünyada Sizi Nasıl Etkiliyor.?.....	116
Tablo 38. Küreselleşmenin Kültürünüz Üzerindeki Etkisi.....	117
Tablo.39 Sizce Küreselleşme Güven Duygusunu Nasıl Etkilemektedir?.....	118
Tablo.40 Küreselleşme Denildiğinde Aklınıza İlk Gelen Unsur Nedir?.....	119
Tablo 41. Sizce Geleneksel Kültüre Bağlı Olmak Önemli Midir?.....	120
Tablo.42 Sizce Aşağıdakilerden Hangisi Kültürün Aktarılmasında Daha Etkilidir?...121	
Tablo 43. Yurt Dışında Eğitim Gören İnsanlar Sizce Kendi Ülkelerinin Geleneklerine, Değerlerine Ve Kültürlerine Bağlı Olabilir Mi?.....	121
Tablo. 44 Sizce Yabancı Bir Dilde Eğitim Görmek Ulusal Kültüre Zarar Verir Mi?..122	
Tablo.45 Küreselleşmenin Zamanla Ulusal Dilinizin Kaybolmasına Yol Açtığını Düşünüyor Musunuz?.....	122
Tablo.46 Sizce Dilinizi Etkileyen En Önemli Faktör Hangisidir?.....	123
Tablo.47 Dininiz Hakkında Yeterli Bilginiz Var Mı?.....	124
Tablo.48 Sizce Dininizin Gerekliliklerini Yerine Getirebiliyor Musunuz?.....	124
Tablo 49. Sizce Küreselleşme Dininizle İlgili Olumsuz Sonuçlara Yol Açmakta Mıdır.....	125

Tablo. 50 Küreselleşme Dini Nasıl Etkilemektedir?.....	126
Tablo.51 Sizce Küreselleşme.....	127
Tablo.52. Sizce Küreselleşme;.....	127
Tablo 53. Gelir Durumu Ve Küreselleşmenin Kültür Üzerindeki Etkisi-İRAN.....	128
Tablo.54 Etnik Kimlik İle Küreselleşmenin Kültür Üzerindeki Etkisi-İRAN.....	129
Tablo.55 Siyasi Kimlik İle Küreselleşmenin Kültür Üzerindeki Etkisi – İRAN.....	130
Tablo.56 Kültürel Kimlik İle Küreselleşmenin Kültür Üzerindeki Etkileri Arasındaki İlişki – İRAN	131
Tablo.57 Etnik Kimlik İle Küreselleşmenin Kültür Üzerindeki Etkileri Arasındaki İlişki- TÜRKİYE.....	132
Tablo.58. Siyasi Kimlik İle Küreselleşmenin Kültür Üzerindeki Etkileri Arasındaki İlişki- TÜRKİYE.....	133
Tablo59. Kültürel Kimlik İle Küreselleşmenin Kültür Üzerindeki Etkileri Arasındaki İlişki- TÜRKİYE.....	134

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Araştırmanın Modeli.....	4
Şekil 2. 2012 Yılı Nüfus Piramidi.....	21

GİRİŞ

Küreselleşme çağımızın anahtar kelimelerinden olup neredeyse hayatımızın her alanında karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşme olgusu, geniş bir tartışma alanı bulmuş ve bulmaya da devam etmektedir. Küreselleşme ile ilgili tam bir tanım olmamasına rağmen her disiplin kendi içerisinde küreselleşmeyi açıklamaya çalışmış, boyutları ve algılarıyla küreselleşmenin etkilerini ortaya sunmuştur. Çok geniş bir alanda kullanıma giren kavramın tam olarak neye işaret ettiği, kapsamı, tarihi, içeriği, sınırları, kendiliğindenliği ya da ideolojikliği üzerinde yoğun bir çaba sürmektedir. Küreselleşme tartışmaları hemen hemen bütün disiplinleri kuşatmış olsa da bu çalışmalarda ağırlıklı olarak iki temel unsurun ortaya çıktığı görülmektedir. İlki küreselleşme çalışmalarının, ilk dönemlerde daha fazla olmak üzere, ekonomik küreselleşme üzerinde daha fazla yoğunlaştığıdır. Diğer boyutları ile küreselleşmenin sosyo-kültürel boyutu üzerinde yapılan çalışmaların ikincil derecede kaldığı söylenebilir. İkinci olarak ise; ekonomik, teknolojik ya da sosyo-kültürel küreselleşme çalışmalarında ağırlıklı olarak küresel olanın yerel, ulusal ya da bölgesel olana etkileri üzerinde tartışılıyor olmasıdır. Küreselleşme ile ilgili çalışmalar daha çok küresel ekonomi, teknoloji, tehdit, yerel, ulusal ya da bölgesel ekonomi, kültür, teknoloji, siyaset vb. üzerindeki etkileri üzerine yoğunlaşmaktadır. İlk kez Edward Shils (1975)'in önerdiği kavramları kullanmak gerekirse, “merkez” in “çevre” üzerindeki etkisi şeklinde ele alınmaktadır.

Küreselleşmenin bütün boyutlarının ele alındığı çalışma altı bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde araştırmanın konusu, amacı ve önemi gerekçeleriyle birlikte anlatılmaktadır. Ayrıca konuya ilişkin temel sorunlar hipotezler olarak sunulmaktadır. İkinci bölümde araştırmaya yönelik kavramsal çerçeve verilmektedir. Üçüncü bölümde kuramsal çerçeve temel başlıklar altında belirtilmektedir. Dördüncü bölümde küreselleşme olgusu, tarihi gelişimi ve küreselleşmenin boyutları farklı kaynaklardan faydalanılarak belirtilmektedir. Beşinci bölümde küreselleşmenin yeni dünya düzeni içerisindeki yeri sorgulanarak, Türkiye ve İran'ın küreselleşme sürecindeki yeri irdelenmektedir. Son bölümde ise yapılan araştırmalar sonucu elde edilen veriler SPSS paket veri programı kullanılarak analiz edilmiş ve sonuçlar tablolar ve yorumlar şeklinde belirtilmektedir.

I.BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI VE ÖNEMİ

1.1.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Araştırmanın konusunu, Ankara'daki Hacettepe Üniversitesi ile Tahran'daki Tahran Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin küreselleşmenin temelde kültürel boyutu olmak üzere tüm boyutlarına bakış açılarının ortaya çıkarılması oluşturmaktadır. Siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan iki farklı ülkenin üniversite öğrencilerinin ele alındığı çalışma kültürlerarası karşılaştırma yapmayı amaçlamaktadır.

Bu araştırmanın temel amacı, küreselleşmenin kültürel boyutunun sosyolojik bağlamda analiz edilmesidir. Oldukça geniş bir konu olan küreselleşme kavramı, araştırma içinde sınırlandırılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çalışmada küreselleşme kavramı, küreselleşmenin oluşum ve gelişim süreci ile küreselleşmeye yaklaşımlar ele alınacaktır. Aşırı küreselleşmeciler, kuşkucular ve dönüşümcülerin küreselleşmenin olumlu ve olumsuz özelliklerini nasıl ele aldıkları tartışılacaktır. Küreselleşmenin geçmişten günümüze kadar tarihsel gelişiminden kısaca bahsedildikten sonra, küreselleşmenin dört önemli boyutunu (ekonomik, teknolojik, kültürel ve siyasi) ele alan çalışmanın, küreselleşmenin kültürlerarası karşılaştırmalı çalışılmasıyla literatüre önemli katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

1.1.2. Araştırmanın Önemi

Küreselleşme sürecinde ekonomik, kültürel veya siyasal olarak kazananlar olduğu gibi bu süreçte kaybedenler de vardır. Küreselleşme sürecinde kazananlar arasında yer almak ve bu süreci Türkiye ve İran gibi gelişmekte olan ülkelerin lehine çevirebilmek için küreselleşme olgusunun ve boyutlarının olumlu ve olumsuz yönleriyle bilimsel açıdan analiz edilmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda Türkiye'de nüfusun %24,94 'ünü ve İran'da nüfusun %31,5 'ini oluşturan genç nüfusun küreselleşme ve onun boyutlarına ilişkin görüşlerinin ortaya konması gerekmektedir.

Genç nüfusun küreselleşmeye bakış açısı, hangi yönlerini olumlu ya da olumsuz değerlendirdikleri, Türkiye ve İran gibi gelişmekte olan bir ülke için önemlidir. Günümüz sosyolojisi, konularına göre günden güne uzmanlaşmaktadır. Bu uzmanlık dallarından birisi de "Gençlik Sosyolojisi" dir. Çok yeni olan bu dalda, gençliğe ilişkin araştırmalar çok az olduğu için, sosyolojinin az gelişmiş dallarından birisi sayılmaktadır.(Trend Report: Youth and Society)

Ekonomik boyut, küreselleşmenin en önemli bileşenlerinden birini oluşturmaktadır. Ekonomik alanda teknolojik küreselleşme beraberinde makineleşmeyi getirmiştir. Bu bir yandan daha fazla, daha hızlı üretim, daha fazla kazanç, daha az maliyet anlamına gelirken, bir yandan da işsizlik anlamına gelmektedir. Gelişmiş ülkelerin ürünlerini dünyanın dört bir yanında üretip pazarlaması, teknolojilerini o ülkelere götürmesi teknolojik küreselleşmenin bir sonucudur ve bu konuların tartışılması araştırmamızda önem taşımaktadır.

Küreselleşme sürecinin getirdiği ekonomik yapılanmaya, evrensel değerlere ve teknolojik değişimlere ayak uyduramayan toplumlar kültürlerini yitirmeye, tek bir kültüre mahkum olmaya zorlanmaktadır. Küreselleşmenin toplumların yerel kimlikleri üzerinde bir baskı oluşturup oluşturmadığının ortaya çıkarılması araştırmamızda önem arz etmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmada kullanılan evren, örneklem seçimi, veri toplama tekniği, veri analiz tekniği ve araştırma sürecine ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

1.2.1. Araştırmanın Problemleri

- 1) Hacettepe ve tahrân üniversitelerinde sosyoloji bölümünde okuyan öğrenciler küreselleşme algıları bakımından ne tür özellikler sergilemektedirler?
- 2) Sahip olunan etnik, siyasi, dinsel ve kültürel kimlik küreselleşmeye bakışı nasıl etkilemektedir?

1.2.2. Araştırma Modeli

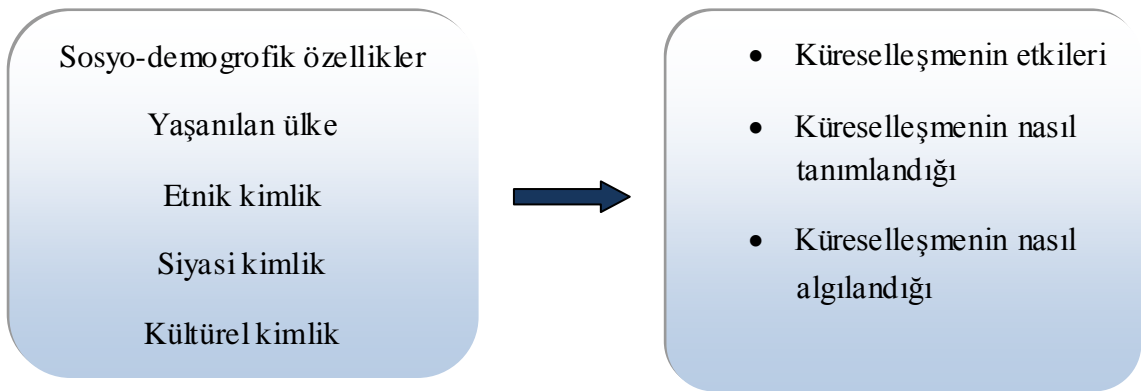
Araştırma hem betimsel hem de ilişki arayıcı bir çalışmadır. Betimsel çalışma olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların "ne" olduğunu açıklamaya çalışır (Kaptan 1995). Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanı (Karasar, 2002).

Hacettepe üniversitesinde ve tahran üniversitesinde 2012-2014 yılları arasında öğrenim gören sosyoloji bölümü öğrencilerinin küreselleşmeye bakış açılarının kültürel boyutunun incelenerek karşılaştırılmasını temel alan çalışmamız 2 yılda tamamlanmıştır. Betimsel ve hipotez test edici (ilişki arayıcı) nitelikli çalışmamızda kaynak tarama metodu uygulanarak, yerli ve yabancı literatür taranmıştır. Bunun yanı sıra araştırmaya da amacımıza uygun olarak oluşturulan hipotezleri test etmeye uygun olarak araştırmacı tarafından bir anket oluşturulmuştur.

Araştırma sürecinde anket tekniğinin ön planda kullanılmasında ki temel amaç araştırmanın nesneliliğinin korunmasını sağlamaktır. Bu amaçla rastgele seçilen öğrencilere anketler uygulanmış ve sonuçlar istatistiksel analiz yöntemleri kullanılarak belirlenmiştir.

Araştırmanın modeli Şekil 1'de görülmektedir.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

1.2.3. Evren Ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Ankara'daki Hacettepe Üniversitesi ve İran'daki Tahran Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde 486 kişi, Tahran Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde 428 kişi, toplam 914 kişi araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise 2012-2013 ve 2013-2014 eğitim-öğretim yıllarında 245'i Hacettepe Üniversitesi, 243'ü Tahran Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde öğrenim gören toplam 488 öğrenci oluşturmaktadır.

1.2.4. Araştırmanın Hipotezleri

1.2.4.1. Sosyo Demografik Verilerle İlgili Hipotezler

- 1) Cinsiyet ile küreselleşmeyi olumlu görüp görmeme arasında anlamlı ilişki vardır.
- 2) Hayatının büyük bölümünü geçirdiği yer ile küreselleşmeyi olumlu görüp görmeme arasında anlamlı ilişki vardır.
- 3) Ailenin aylık geliri ile küreselleşmeyi olumlu görüp görmeme arasında anlamlı ilişki vardır.
- 4) Annenin mesleği ile küreselleşmeyi olumlu görüp görmeme arasında anlamlı ilişki vardır.
- 5) Babanın mesleği ile küreselleşmeyi olumlu görüp görmeme arasında anlamlı ilişki vardır.
- 6) Annenin eğitim düzeyi ile küreselleşmeyi olumlu görüp görmeme arasında anlamlı ilişki vardır.
- 7) Babanın eğitim düzeyi ile küreselleşmeyi olumlu görüp görmeme arasında anlamlı ilişki vardır.
- 8) Cinsiyet ile küreselleşmenin kültüre etkisi arasında anlamlı ilişki vardır.
- 9) Hayatının büyük bölümünü geçirdiği yer ile küreselleşmenin kültüre etkisi arasında anlamlı ilişki vardır.
- 10) Ailenin aylık geliri ile küreselleşmenin kültüre etkisi arasında anlamlı ilişki vardır.
- 11) Annenin mesleği ile küreselleşmenin kültüre etkisi arasında anlamlı ilişki vardır.

- 12) Babanın mesleği ile küreselleşmenin kültüre etkisi arasında anlamlı ilişki vardır.
- 13) Annenin eğitim düzeyi ile küreselleşmenin kültüre etkisi arasında anlamlı ilişki vardır.
- 14) Babanın eğitim düzeyi ile küreselleşmenin kültüre etkisi arasında anlamlı ilişki vardır.
- 15) Cinsiyet ile küreselleşmenin nasıl tanımlandığı arasında anlamlı ilişki vardır.
- 16) Hayatının büyük bölümünü geçirdiği yer ile küreselleşmenin nasıl tanımlandığı arasında anlamlı ilişki vardır.
- 17) Ailenin aylık geliri ile küreselleşmenin nasıl tanımlandığı arasında anlamlı ilişki vardır.
- 18) Annenin mesleği ile küreselleşmenin nasıl tanımlandığı arasında anlamlı ilişki vardır.
- 19) Babanın mesleği ile küreselleşmenin nasıl tanımlandığı arasında anlamlı ilişki vardır.
- 20) Annenin eğitim düzeyi ile küreselleşmenin nasıl tanımlandığı arasında anlamlı ilişki vardır.
- 21) Babanın eğitim düzeyi ile küreselleşmenin nasıl tanımlandığı arasında anlamlı ilişki vardır.

1.2.4.2. Yaşanılan Ülke İle İlgili Hipotezler

- 22) Yaşanılan ülke ile küreselleşmeyi olumlu görüp görmeme arasında anlamlı ilişki vardır.
- 23) Yaşanılan ülke ile küreselleşmenin kültüre etkisi arasında anlamlı ilişki vardır.
- 24) Yaşanılan ülke ile küreselleşmenin nasıl tanımlandığı arasında anlamlı ilişki vardır.
- 25) Yaşanılan ülke ile küreselleşmenin din üzerindeki etkisi arasında anlamlı ilişki vardır.
- 26) Yaşanılan ülke ile geleneksel kültüre bağlı dinle arasında anlamlı ilişki vardır.

1.2.4.3. Etnik Kimlikle İlgili Hipotezler

- 27) Etnik kimlik ile küreselleşmeyi olumlu görüp görmeme arasında anlamlı ilişki vardır.
- 28) Etnik kimlik ile küreselleşmenin kültüre etkisi arasında anlamlı ilişki vardır.
- 29) Etnik kimlik ile küreselleşmenin nasıl tanımlandığı arasında anlamlı ilişki vardır.
- 30) Etnik kimlik ile küreselleşmenin din üzerindeki etkisi arasında anlamlı ilişki vardır.

1.2.4.4. Siyasi Kimlikle İlgili Hipotezler

- 31) Siyasi kimlik ile küreselleşmeyi olumlu görüp görmeme arasında anlamlı ilişki vardır.

- 32) Siyasi kimlik ile küreselleşmenin kültüre etkisi arasında anlamlı ilişki vardır.
- 33) Siyasi kimlik ile küreselleşmenin nasıl tanımlandığı arasında anlamlı ilişki vardır.
- 34) Siyasi kimlik ile küreselleşmenin din üzerindeki etkisi arasında anlamlı ilişki vardır.

1.2.4.5. Kültürel Kimlikle İlgili Hipotezler.

- 35) Kültürel kimlik ile küreselleşmeyi olumlu görüp görmeme arasında anlamlı ilişki vardır.
- 36) Kültürel kimlik ile küreselleşmenin kültüre etkisi arasında anlamlı ilişki vardır.
- 37) Kültürel kimlik ile küreselleşmenin nasıl tanımlandığı arasında anlamlı ilişki vardır.
- 38) Kültürel kimlik ile küreselleşmenin dinin kaybolmasına etkisi arasında anlamlı ilişki vardır.
- 39) Kültürel kimlik ile kültürün aktarılmasında önemli olan unsur arasında anlamlı ilişki vardır.

1.2.5. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada öncelikle kapsamlı bir literatür araştırması yapılmıştır. Çalışmanın farklı aşamalarında, daha önceki tezler ve kütüphanelerde konuyla ilgili bilimsel eserler araştırılmış ve ulaşılabilen bütün yerli ve yabancı kaynaklardan faydalanılmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılmıştır. Çalışma hem üniversite öğrencilerinin küreselleşmeye bakış açılarını ortaya koymak üzere durum saptayıcı (betimsel) hemde hipotez test edici (ilişki arayıcı) niteliktedir.

1.2.5.1. Anket Formu

Araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu, küreselleşmenin ekonomik/teknolojik ve kültürel açıdan etkilerini ve onun gençler tarafından nasıl algılandığını belirlemeye yönelik olarak oluşturulmuştur. Anketler 22 açık uçlu 19 kapalı uçlu ve 11 demografik özelliklerle ilgili olmak üzere toplam 53

sorudan oluşmaktadır. Araştırma hipotezleri üzerinden anket formunda ölçülen bağımlı ve bağımsız değişkenler aşağıda tanımlanarak ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

Anket formunda demografik özellikler, küreselleşme olgusu, ekonomik/teknolojik ve kültürel boyutlarına ve etkilerine ilişkin çeşitli sorular yer almaktadır. Anket formunun hazırlanmasında temel olarak küreselleşme hakkında yazılan kitaplardan, tezlerden ve güncel makalelerden yararlanılmıştır.

Ankette demografik sorular başta gelmektedir. Ardından ilk olarak genel anlamda küreselleşme kavramı hakkında sorular sorulmuştur ve gençlerin küreselleşme hakkında ne kadar bilgiye sahip oldukları ölçülmüştür. Ardından çalışmanın amacına uygun olarak küreselleşmenin ekonomik/teknolojik ve kültürel boyutlarına ilişkin sorular sorulmuştur.

1.2.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın temel sınırlılığı, araştırma konusu ve araştırmada kullanılan kavramsal ve kuramsal çerçeveye ilişkilidir. Küreselleşmenin boyutları ekonomik, teknoloji, kültür ve siyaset gibi toplumun temel değerlerinin ağır yükünü taşıyan konular üzerinde çalışırken mümkün olduğunca tarafsız kalmak önem taşımaktadır. Bu nedenle “görelî” nesnellîğe ulaşabilmek amacıyla araştırmada rakamsal verilere dayanan anket tekniği uygulanmıştır.

II.BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. KÜRESELLEŞME

Küreselleşme siyasi, ekonomik ve kültürel boyutları olan bir kavramdır. Burada öncelikle küreselleşmenin oluşum ve gelişimi, bu süreçleri etkileyen olaylar nedenleriyle verildikten sonra küreselleşmenin meydana getirdiği ekonomik, siyasi ve sosyal değişimler ele alınacaktır.

Küreselleşme kavramını açıklamaya yönelik birçok tanım yapılmış, tanımlayanların konuya kendi zaviyelerinden bakmaları nedeniyle, tarafların tek bulunduğu nokta ortak bir tanım üzerinde anlaşamamış olmalarıdır. Gerçekten; konunun taraflarının gerek sosyal bilimlerin farklı alanlarında olması gerekse siyasal bakış olarak konuya farklı pencerelerden yaklaşmaları nedeniyle kavramsal olarak ortak bir değerde buluşamamaları kaçınılmaz sonuç olarak ortaya çıkmıştır. Nedenlerden bir diğeri de küreselleşmeyi açıklamada yararlanılan dünya görüşleri, bakış açıları, değerlendirme kriterleri ve ideolojiler zaman içerisinde değişime uğradıkça tanımın da içeriğinin değişmesidir. Küreselleşme, meydana getirdiği tartışma ortamı ve reel olarak neden olduğu sorunlar dolayısıyla, içerik, yapı ve işlevlerinin açıklanmasına fazlasıyla ihtiyaç duyulan bir kavramdır. Diğer yandan küreselleşme sürecinin etkileyciliği birçok düşünce akımı ve ideolojinin bu kavramı sahiplenmesine ve kendi bakış açılarıyla tanımlamaya çalışmalarına yol açmıştır. Bu nedenle birçok küreselleşme tanımının ve kavramsal açıklamanın tarafsız olmadığı görülmekte ve toplumsal dengelerde etkili olan güç ilişkilerinin tanımlara yansıdığı gözlemlenmektedir. Kültürel altyapı, coğrafi konum, sosyal ve uluslararası statü, bireysel kişilik verileri, politik duruş ve bunların hepsini kapsayan tarihsel momentum gibi sebeplerle yapılan bu tanımlamalar subjektiftir ve birebir evrensel kabul görmüş olmadıkları gibi, tam, eksiksiz ve kesin de değildirler (Kakıncı, 2004: 15-17; Günsoy, 2006: 4).

Küreselleşme, modernleşmenin devamı niteliğinde olup, “eskiden Üçüncü Dünya olarak anılan ülkeler topluluğunda, küreselleşme, toplumsal değişim paradigması olarak modernleşmenin yerini almıştır. Bu değişikliğin nedenlerinden biri, ulus-devletin vaad

ettiği modernleşmeyi sağlamaktaki başarısızlığıdır; bir başka neden ise, ulus-devletlerin tabi oldukları bütün uluslararası akışların yadsınamaz biçimde hızlanmış olmasıdır” (Keyder, 2000: 223).

Robertson, (1999) da küreselleşmeye şöyle bir tanımla yaklaşır; “Bir kavram olarak küreselleşme, hem dünyanın küçülmesine hem de bir bütün olarak dünya bilincinin güçlenmesine gönderme yapar. Küreselleşme kavramının günümüzde gönderme yaptığı süreçler ile eylemler bazı kesintilerle birlikte birkaç yüzyıldır gelişim halindeydi, ama küreselleşme tartışmasının ana odak noktası görece yakın dönemler üzerinedir”

Baudrillard, (2001:120) ise küreselleşmeyi pornografiye benzetir ve evrenselliğin küreselleşmeye dönüştüğünü ifade eder: “Küreselleştirilen şeylerin başında, pazarlar, değiş -tokuşların ve bütün ürünlerin uygunsuz biraradalığı ve paranın sürekli dalgalanması gelir. Kültürel açıdan, bu, bütün göstergelerin ve bütün değerlerin uygunsuz bir biraradalığının göstergesidir, yani pornografidir. Çünkü, bilgisayar ve iletişim ağları boyunca, her şeyin ve ne olursa olsun her şeyin birbirini izlemesi, dünya çapında yayılması düpedüz pornografidir. Bunun için cinsel ayıbın olmasına gerek yok, karşılıklı etkileşime dayalı çiftleşme yeterlidir. Bu sürecin bitiminde, küresel olmakla evrensel olmak arasında fark kalmaz artık. Evrensellik küreselliğe dönüştürülmüştür. Demokrasi, insan hakları, tam anlamıyla, küresel bir ürün gibi, örneğin petrol ya da sermayeler gibi dolaşıma çıkar” .

Küreselleşme ve evrenselleşme kavramları birbirine karıştırılır. Baudrillard’ın da ifade ettiği gibi ikisi aynı şey değildir ve evrensel yok olma yolundadır. “Küreselleşme ve evrenselleşme birbiriyle at başı giden şeyler değildir, ikisinin de kendine özgü özellikleri vardır. Küresel olma, teknolojinin, pazarın, turizmin, iletişimin dünya çapında kılınmasıyla olur. Evrensel olma ise, değerlerin, insan haklarının, özgürlüklerin, kültürün, demokrasinin evrensel kılınmasıdır. Küresel olma, geri döndürülemez gözükmüşken, evrensel olma daha çok yok olma yolundadır. En azından, Batı modernliğinin ölçülerinde, başka hiçbir kültürde benzeri olmayan değerler sistemi olarak inşa edildiği haliyle ”.

Küreselleşme gündelik hayata bakılarak nasıl anlaşılır sorusuna Raymond Williams'ın kurgusuyla bir açıdan cevap verilebilir: " Merkezi Amerika'da bulunan uluslararası bir şirketin Londra'daki bürosunda çalışan genç İngiliz işi bitince Japon yapımı arabasına binerek eve döndü. Alman mutfak gereçleri ithal eden bir firmada çalışan eşi eve ondan

önce gelmişti, çünkü küçük İtalyan arabasıyla trafikte daha kolay ilerleyebiliyordu. Yeni Zelanda pirzolası, Kaliforniya havucu, Meksika balı, Fransız peyniri ve İspanyol şarabından oluşan yemeklerini yedikten sonra, Fin yapımı televizyonlarında İngilizlerin Falkland Adalarını alışına dair bir program seyrettiler. Program sonrasında ne kadar İngiliz olduklarını hissederek mutlu oldular."

Williams'ın kurgusundaki bu çift ertesini gece ise uzaylıların dünyaya saldırılarını konu olan Kurtuluş Günü adlı Amerikan yapımı filmi izleyerek kendilerini tümüyle dünyalı hissedebildiler. Bu kurgular doğrultusunda küreselleşmenin açıklanmasında ise iki faktörün etkili olduğu görülür. Bunlardan ilki dünya çapında bağlantı-alışveriş-mal ve insan hareketliliğinin artışı, ikincisi ise zihinsel kültürel süreçte ortaya çıkan hızlı değişim ve farklılaşmalardır. (Aslanoğlu,160-161)

Dicken'e (1992:1) göre küreselleşme "uluslararasılaşmadan daha ileri kompleks bir kavram olup; bu bağlamda mal ve hizmetlerin akımlarının ülke ve bölge sınırları içerisinde artmasını sağlayan ve ekonomik faaliyetlerin uluslararası alanda dağılımını artırmak suretiyle ulusların fonksiyonel entegrasyonu sağlayan bir olgudur."

Giddens ' a (2000:67) göre küreselleşme, artan karşılıklı ilişkileri ve bu ilişkilerin sadece ekonomik değil toplumsal, kültürel ve politik alanlarda da etkili olmasını ifade etmektedir. Giddens'a göre küreselleşme, "Yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği ya da bunun tam tersinin söz konusu olduğu yollarla uzak yerleşimleri birbirine bağlayan dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması"dır (Giddens, 2004: 69). Giddens'in; küreselleşme ile ilgili olan yorumlarından biri de şu şekildedir: "İletişim devrimi ve bilgi teknolojisinin yaygınlaşması küreselleşme süreçleriyle yakından bağlantılıdır. Bu durum ekonomik alanda dahi böyledir. En yoksul bölgeleri de kapsamı içine alan ve anında gerçekleşen elektronik iletişim, yerel kurumları ve gündelik yaşamı sarsıyor. Peki artık ulus-devlet "hayali" bir olgu konumuna gelmekte, yönetimler de varlıklarını yitirmekte mi? Elbette hayır, fakat ulus-devlet yapısının değişim içerisinde olduğu bir gerçek. Keynesçi ekonomi yönetiminin temelini oluşturan ve ulus-devletlerin eskiden sahip oldukları bazı güçler etkinliklerini yitirdiler. Küreselleşme bu bağlamda ulus-devletlerden ayrılıyor. Bununla birlikte, küreselleşme yeni talepler ve aynı zamanda yerel kimliklerin üretilmesi için yeni fırsatlar yaratmak suretiyle etkisini gösteriyor. Birleşik Krallık'taki İskoç ulusalcılığının yakın zamanlarda ortaya çıkan ani yükselişi istisnai bir örnek olarak düşünülmemeli (Giddens, 2000).

Küreselleşmeyi modernliğin sonucu olarak değerlendiren Giddens küreselleşme sürecini “uzak yerleşimlerin birbiriyle ilişkilendirildiği, yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği, dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşmasıdır” şeklinde tanımlanmaktadır (Güzelcik, 1999: 16).

Harvey’ e göre (Çoştı, 2005: 97) göre küreselleşme, “Dünyanın küçülerek yoğunlaşması, iletişim ve bilişim teknolojisindeki gelişmelerin, haberleşme ve ulaşımı daha kolay, daha hızlı ve daha ucuz hale getirmesinin ve böylelikle karşılıklı bağımlılığın artmasının sonucudur. Harvey’in “zaman-mekan sıkışması” olarak da tanımladığı bu durum, dünyanın “tek bir mekan” olarak küçülmesini, yani McLuhan’ın (2001) tabiriyle dünyanın “küresel köye” dönüşümü hızlandırılmıştır. Böylece, bilgiyi toplama, değerlendirme, kullanma ve üretime uygulama daha hızlı ve daha verimli hale gelirken, toplumsal yapıyı etkileyen yönetim, üretim, tüketim ve dağıtım alanlarında köklü değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. Mc Luhan “küresel köy” kavramını ilk defa kullanan sosyologdur. Ona göre dünyada meydana gelen teknolojik, bilimsel, ekonomik ve ticari gelişmeler, modern dünya sistemini oluşturan devletler ve toplumlar arasında çok sayıda karşılıklı ilinti ve bağlılık oluşturmuştur. Böylece dünyanın herhangi bir bölgesinde alınan kararlar, gelişen olaylar ve yapılan faaliyetler çok daha uzak bölgelerde yaşayan devletler ve toplumlar üzerinde çok önemli etkiler doğurabilmektedir. Mc Luhan’a göre küreselleşme; uzakta yaşanan çeşitli deneyimlerin yakında tek bir noktada toplanması, çok uzakta olan olaylardan ve durumlardan haberdar olunmasıdır. Küreselleşmenin sonucu olarak bir kabile içinde yaşamışçasına birbirinden haberdar olan insanlar, dünyayı bir bütün olarak göreceklerdir.

Küreselleşmenin ekonomik tanımları ise küreselleşmeyi: Ülkeler arasında mal, hizmet, uluslararası sermaye akımları ve teknolojik gelişimin hızlı bir şekilde artmasını ve serbestleşmesini ve bunlar sonucu ortaya çıkan ekonomik gelişme olarak tanımlar. Birbirleriyle mal işlemleri, çeşitliliği, değer artışları, hizmetler, uluslararası sermaye akımları, teknolojinin çok hızlı ve yaygın bir şekilde yükselmesi ve bu sayılanların ülkeler arasında giderek serbestleşmesi sayesinde ekonomik gelişmeyi ifade eder.(<http://www.dtm.gov.tr>)

Cerny’e (1995: 10) göre küreselleşme; mal ve varlıkların yapısal farklılıklarının artarak uluslararası politik ekonominin temelini kapsama içinde ekonomik ve politik yapının

bütünleşmesidir. Harrise'e (1993: 1) göre küreselleşme “ mal ve hizmetlerin üretimin, dağılımın ve pazarlanmasının uluslararasılaştırılmasının artmasıdır.”

Benzer olarak Oman'(1994: 33) da küreselleşmeyi “ mal ve hizmet akımlarını kapsayan ekonomik aktiviteleri ve bu aktivitelerin bölge ve ülke sınırları içinde artmasını sağlayan, ülke ve bölgelerarası insan akımlarını da dikkate alan mikro ekonomik bir süreçtir.” olarak tanımlar. Oman'a göre bu süreci yaratan faktörler; firma, banka ve birey gibi birimlerdir. Bu süreç genelde rekabet içerisinde olmaktadır.

Bardhan'a(2000) göre küreselleşme; temel olarak uluslararası ekonominin entegre olması ve özellikle de dış ticarete ve yatırıma açık olmak anlamındadır. O'Rourke(2001) da benzer unsurları ön plana çıkardığı tanımlamasında küreselleşmeyi, ticari engellerin giderek azaldığı, göçlerin önündeki engellerin ortadan kalktığı, sermaye akışının hızlandığı, Doğrudan Yabancı Sermaye'nin (DYY) serbest kaldığı ve teknoloji transferlerinin hızlandığı bir ortam olarak açıklar.

Bazı araştırmacılar küreselleşmeyi şu şekilde tanımlamaktadırlar: Ülkelerin sahip oldukları milli ve manevi değerlerin dünya ölçeğinde yayılması, farklılıkların bir bütünlük ve uyum içerisinde ortadan kalkması ve dünyanın 'küresel bir köy' haline gelmesidir.(www.ekodialog.com)

Küreselleşme, ekonomik, siyasal ve kültürel bir bütünleşme; kimlik, birey, toplum, değişme boyutlarında bütünleşmiş bir yapı; fikirlerin, görüşlerin, pratiklerin, teknolojilerin, küresel ölçekte kullanılması; sermaye dolaşımının evrenselleşmesi; ulus-devlet sınırlarını aşan yeni ilişki ve etkileşim biçimlerinin ortaya çıkması; mekanların yaklaşması, dünyanın küçülmesi; sınırsız rekabet, serbest değişim, pazarın dünya ölçeğinde büyümesi ve ulusal sınırların dışına çıkması kısaca dünyanın tek pazar haline gelmesidir (Kaçmazoğlu,2002:221).

Küreselleşme, başka bir deyişle, dünyanın küçülmesi ve tek bir yer olarak algılanma anlayışının yaygınlaşması olarak tanımlanmaktadır (Aslanoğlu 1998: 124-125). Bir başka tanıma göre ise küreselleşme; kumanda ekonomisinin küçülmesi, devletin bütün sosyal ve ekonomik işlevlerinden vazgeçmesi, pazarın dünya ölçeğinde büyümesi, ulusal sınırların dışına çıkması, dünyanın tek bir pazar haline gelmesidir (Güzeltik, 1999: 16).

Genel olarak bakıldığında küreselleşme; soğuk savaş döneminin bitmesi ile ortaya çıkan yeni bir siyasi ve ekonomik düzenin başlaması, pazarların serbestleşmesi, devletin küçültülmesi, devletlerin elini ekonomiden çekmesi, artan uluslararası yatırımlar sayesinde dünya mali pazarlarının küçülmesi anlamlarını taşımaktadır. Bu bağlamda küreselleşme; Soğuk Savaş'ın bitmesi sonucunda ortaya çıkan ve ABD'nin elde ettiği siyasi ve ekonomik bir zafer olarak değerlendirilebilir ya da küreselleşme olgusu, teknolojik ve sosyal bir devrimdir. Çünkü küreselleşme, sadece ekonomik alanda değil sosyal alanda da kendini gösteren yeni bir sistemdir. Bazıları küreselleşme ile; ulus-devletlerin yok olacağını, ulusal politikaların ortadan kalkacağını, gelir dağılımındaki adaletsizliğin daha da artacağını, zenginin daha zengin fakirin ise daha fakir olacağını, sosyal patlamaların ortaya çıkacağını, çevrenin kirleneceğini, işsizliğin artacağını, teknolojik gelişmeler sayesinde robotların insanları tehdit eder duruma geleceğini, ulusal kimlik ve benliklerin ortadan kalkacağını, dünyanın büyük sermayedarlar tarafından yönetilip kontrol edileceğini ve sonuçta küresel bir toplum oluşacağını iddia etmektedirler.

Geniş manasıyla, küreselleşme, bugün daha çok Kuzey-Batılı zengin ülkelerin siyasal, toplumsal ve kültürel olarak yoksul ülkeler karşısındaki hegemonyacı üstünlükleri şeklinde kullanılmaktadır. Söz konusu ülkelerin koydukları kurallara uyanların küreselleşme çerçevesi içerisinde değerlendirileceği, uymayanların ise dışlanıp yok sayılacağı mantığı ağırlık kazanmaktadır (Talas 2005).

Küreselleşme kavramını ifade etmede kullanılacak en uygun ifade “dünya gittikçe küçülüyor” ifadesidir. Burada, özellikle iletişim alanında yaşanan gelişmelerin, mesafelerin önemini azaltması, bu sayede dünya ölçeğinde, kurumsal ve bireysel anlamda karşılıklı bağımlılığın artması vurgulanmaktadır. Kısaca, küreselleşme; dünyanın tek bir mekân olarak algılanabilecek derecede sıkışıp küçülmesi anlamına gelmektedir (Tutar, 2000: 18).

Küreselleşme devletler ve toplumlar arasında karşılıklı ilişki ve bağımlılık sürecini ifade eder. Dünyanın bir köşesindeki olayların ve etkinliklerin dünyanın daha uzak köşelerindeki insanlar ve toplumlar üzerinde ne derece ciddi sonuçlar doğuracağını tanımlar. Maliyetlerdeki bir azalış, iletişim ve ulaştırma araçlarının hızındaki bir artış bu süreci derinleştirir (Tabb, 2002: 15).

Küreselleşme, “ kimine göre insanoğlunun yakaladığı her derde deva adeta sihirli bir açılım kimine göre ise toplumda yabancılaşmaya, marjinalleşmeye, yeni bir sanat sömürgeciliğine sürükleyen, devletlerin ellerinden servetini, egemenliğini kimliğini çalan bir illettir! ’’(Öke, 2001:9).

Küreselleşme kavramının bugüne kadar çeşitli tanımları yapılmaya çalışılmıştır. Ancak küreselleşme araştırmacılarının konuya bakış açılarının farklı olması nedeni ile bir tanım üzerinde görüş birliğine varılmaları pek de mümkün olmamıştır. Tanım farklılığına küreselleşme kavramının çok yönlü ve karmaşık bir olgu olması neden olmuştur. Yine de, konuya bilimsel çerçevede bakan bazı araştırmacılar tatmin edici tanımlamalar yapmaya çalışmaktadırlar.

Tüm bu tanımlar ve yorumlara dayanarak küreselleşme ile ilgili bütüncül bir tanıma ulaşabiliriz. Geniş anlamda küreselleşme dediğimiz kavram; yaşadığımız dünyada mevcut olan güçlü bir olgu olarak ortaya çıkmış, devletler ve uluslararası, her bölgede mevcut ve o bölgeye özgün olan kültürel, ekonomik, teknolojik, siyasi ve coğrafi açıdan birbirlerini etkilemiş ve dünya çapında olumlu ya da olumsuz gelişmelere neden olan bir süreç diyebiliriz. Ya da başka bir deyişle bütün bu açıklamalar ve tanımları göz önüne alarak küreselleşmenin en basit ve anlaşılır tanımı; dünya çapındaki çeşitli olgular (ekonomik, finansal, politik, ulusal güvenlik, çevresel, sosyal, kültürel), ülkeler ve bölgeler arası teknolojik bağlantılar, piyasalar ve bireyler yoluyla kıtalararası mesafeleri birbirine bağlayan güçlü bir ağ olarak belirtilebilir

2.2. KÜLTÜR

Kültür kavramı birçok alandaki bilimsel araştırmalarda ve günlük yaşamda sıkça kullanılmaktadır. Bu çok alanlılık kültür kavramı için çok farklı yaklaşımlar ve farklı tanımların oluşmasına neden olmuştur. Dolayısıyla sosyal bilimlerde ele alınan kültür kavramını tek bir tanımla belirlemek olanaksızdır.

Çeşitli tanımlardan ortak biçimde çıkarılabilecek tanıma göre kültür, bir toplumda yaşayan insanların o topluma özgü yaşam tarzıdır. Başka bir deyişle insanların dünyaya bakış açıları, birbirleriyle iletişim tarzları, geleneklerden ve göreneklerden oluşan, bir

nesilden diğereine geçen, davranış, değer, inanç ve yaşam biçimlerini yorumlamayı sağlayan bir olgu olarak tanımlanabilir.

Ancak kültür sözcüğünün kökenine baktığımızda Latince'de *cultura*¹, *cultus* gibi sözcüklerden geldiğini görürüz (<http://tdkterim.gov.tr/>).

Kültür kelimesinin bizi ilgilendiren iki anlamı vardır. Kültür öncelikle yetişme yahut büyüme manasına gelir. Kültürlü adam yetişmiş bir adamdır. Sonra bir kült olmadan kültür olmaz. Kült kelimesi ayin, tören yahut dram şeklindeki hareketler için de kullanılabilir. Törenden yalnız dinsel tören kastedilmemelidir. Gelişmiş bir kültür; doğum, ölüm, delikanlılık ve evlenme gibi hayatın önemli olayları için törenler yapar (Tomlin,1959:32).

“Kültür, bir cemiyetin sahip olduğu maddi ve manevi kıymetlerden teşekkül eden öyle bir bütündür ki, cemiyet içinde mevcut her nevi bilgiyi, alakaları, itiyatları, kıymet ölçülerini umumi atitüd, görüş ve zihniyet ile her nevi davranış şekillerini içine alır. Bütün bunlar, birlikte, o cemiyet mensuplarının ekserisinde müşterek olan ve onu diğer cemiyetlerden ayırt eden hususi bir hayat tarzı temin eder.” (Turhan, 1997: 48).

Buna göre kültür bir topluma ya da bir millete aittir. Kültür bir millete ait olmanın yanında ona şahsiyet ve kimlik de kazanmaktadır.

Bilgiç'e (1986: 27) göre kültür, bir millete şahsiyetini veren, diğer milletler arasındaki farkı tespit etmeye yarayan, tarihin seyri içerisinde teşekkül etmiş, kendine has maddi ve manevi varlık ve değerlerin ahenkli bir bütünüdür.

“Kültür, tarih bakımından mevcudiyeti kesin olarak bilinen bir toplumun, sosyal etkileşme yoluyla nesilden nesile aktardığı manevi ve maddi yaşayış tarzlarının temsil ve tecelli bakımından yüksek seviyedeki bir bileşiği olan, sebebi ve sonucu açısından ise, ferde ve topluma benlik, kimlik ve kişilik ile mensubiyet şuuru kazandırma, bütünleşmiş kılma, yaşanan çevreyi ve şartları kendi hedefleri istikametinde değiştirme

¹ (Lat. cultura < colere = bakmak, özenmek) Kültür sözcüğü Latince culturadan gelir. Cultura, inşa etmek, işlemek, süslemek, bakmak anlamlarına gelen Colere'den türetilmiştir. Örneğin Romalılar 'mera işlenmesine' agri cultura demişlerdir.

arzu ve iradesi veren, değer, norm ve sosyal kontrol unsurlarının belirlediği bir sistemdir.” (Tural, 1992: 109).

Yine Tural (1992: 138) tarafından yapılan bir diğer tanım ise şöyledir: “Tarihin derinliklerinden süzülüp gelen; zamanın ve ihtiyaçların doğurduğu şuurlu tercihlerle, manalı ve zengin bir sentez oluşturan; sistemli ve sistemsiz şekilde nesilden nesile aktarılan; bu suretle her bir insanda benlik ve mensubiyet duygusu, kimlik şuuru kazanılmasına yol açan; çevreyi ve şartları değiştirme gücü veren; nesillerden her birinin yaşadıkları zamana ve geleceğe bakışları sırasında geçmişe ait atıf düşüncesine yol açan, inanışların, kabullenişlerin, yaşama şekillerinin bütününe, tamamına kültür denir.”

Thurnwald(1928)’a göre “ Kültür, tavırlardan, davranış tarzlarından, örf ve adetlerden, düşüncelerden, ifade şekillerinden, kıymet biçmelerden, tesislerden ve teşkilattan, mürekkep öyle bir sistemdir ki, tarihi bir mahsul olmak üzere teşekkül etmiş, an’aneyle bağlı bir cemiyet içinde onun medeni teçhizatı ve vasıtaları ile karşılıklı tesirler neticesinde meydana çıkmış ve bütün unsurlarının zamanla yekdiğerine kaynaması sayesinde ahenkli bir bütün haline gelmiştir. ”

Maclver’ın Kültür tanımı ise şöyledir: “ Kültür, yaşayış ve düşünüş tarzımızda günlük münasebetlerimizde sanatta, edebiyatta, dinle, sevinç ve eğlencelerimizde tabiatımızın kendisini ifade etmesidir.

Tylor’(2000) a göre “ kültür, bilgiyi, imanı, sanatı, ahlakı, örf ve adetleri, ferdin mensup olduğu cemiyetin bir uzvu olması itibariyle kazandığı itiyatlarını ve bütün diğer maharetlerini ihtiva eden gayet girift bir bütündür.”

Kültürü, maddi ve manevi olmak üzere ikiye ayırabiliriz. Maddi kültür; bir toplumun, giyim tarzı, her türlü alet, teknik araçlar, makineler ve o topluma özel kullanılmakta olan araçlardır. Manevi kültür ise bir toplumun en başta dili, edebiyatı, sanatı, bilimi, felsefesi, halk inançları ve halk kültürü, örf ve adetleri, ahlak kuralları, normları, düşün şekilleri, yemek yeme şekilleri ve buna benzer faktörlerden oluşan şeylerdir.

Kültür, toplumların tarihlerinden devir aldıkları maddi ve manevi mirasların toplamıdır (Kongar, 1972). Geniş kapsamlı olarak bakıldığında kültür, bir toplumun tüm yaşam biçimidir. Toplumun duygu, düşünce ve hareketlerinden oluşan kalıplar, kültürü

oluşturur. Kültür, insanların fiziksel ve toplumsal çevrelerine uyum sağlayabilmeleri için yaratıkları maddi ve manevi eserlerin tümüdür (Tezcan, 1993).

Miyasoğlu (1999: 13) kültürü belli bir ülkede yaşayan insanların ortaya koyduğu, din ve devletle var olabilen, en çok dilde ifadesini bulan ve yine bunların gelişmesine yardımcı olan manevi bir değer olarak tarif eder. Kafesoğlu (2003: 16), “belirli bir topluluğa ait sosyal davranış ve teknik kuruluşlar ‘kültür’ü meydana getirir.” diyerek kültürü açıklamaktadır.

Manevi kültürün başında gelen en önemli kavramlardan biri dildir. Dil, kültürel değerlerin başında gelir; insanlar arasında iletişimi sağlayan, kültür birikimini kuşaktan kuşağa taşıyan bir araçtır. Daha önemlisi, “millet” denilen sosyal varlığı, ancak aynı dili konuşan insanlar oluşturur. Kültür birliğini, dil birliği sağlar (Tuna, 2004, 4). Dil birliği toplumların ortak mirasının oluşmasında önemli bir etkidir ve kültürün daha sağlam bir şekilde korunmasına yardım eden faktörlerden sayılır

Dil, bir iletişim aracı olmanın yanı sıra, kültürün de yapı taşlarından birini oluşturmaktadır. Gündelik olarak kullanılan dil de deyimler, şakalar, mecazlar, metaforlar, sloganlar sözel semboller gibi unsurları içinde barındırmaktadır. O yüzden böyle bir güçlü unsurlara sahip olan araç aracılığıyla kendimizi ve duygularımızı doğru şekilde ifade etme gücüne sahip olabiliriz.

Dille gündelik her şeyi yapabilmek kendimize güven vermektedir. Dil ile duyguları ifade edebilir, olaylarla ilgili gerçek ifadeleri gizleyebiliriz. Dil ile etkileyebilir ve terbiye edebiliriz, soru sorabilir ve cevaplayabiliriz, rica edebilir ve dua edebiliriz, nasihat edebilir ve söz verebiliriz, şiir yazabilir, hikâyeler uydurabilir ve fıkralar anlatabiliriz. Demogojiler ve ideolojiler dilsel araçlarla aşağılamalara ve nefrete yol açabilir. (Geier,1998:7)

Milli kültürden bahsedildiğinde şu tanımdan yola çıkabiliriz: Bir millete ve ulusa kimlik kazandıran, diğer uluslar ve milletlerle aralarında önemli farklılıklar yaratan, tarih boyunca o millette devam eden ve kuşaktan kuşağa aktarılan, maddi ve manevi değerlerle dolu olan yaşam tarzı diyebiliriz.

Özetlersek kültür, "millet" kavramını oluşturan en önemli unsurdur. Geniş tanımıyla kültür; bilgiyi, sanatı, ahlakı, örf ve adetleri, insanın içinde yaşadığı toplumdan

kazandığı bütün kabiliyet ve alışkanlıkları kapsayan, atalarından kendilerine miras bırakılan maddi-manevi değerler bütünüdür. Bir milleti diğerinden farklı kılan yaşayış ve davranış tarzı, milli kültürüyle şekillenir (Kafesoğlu, 1991 :15-16)

2.3. GENÇLİK

Günümüz sosyolojisi, konularına göre günden güne uzmanlaşmaktadır. Bu uzmanlık dallarından birisi de "Gençlik Sosyolojisi" dir. Çok yeni olan bu dalda, gençliğe ilişkin araştırmalar çok az olduğu için, sosyolojinin az gelişmiş dallarından birisi sayılmaktadır. (Trend Report: Youth and Society,1979)

Gençlik konusundaki ilk sosyolojik araştırmalar, özellikle şu dört konu üzerinde yoğunlaşmaktadır (Marsland,1983).

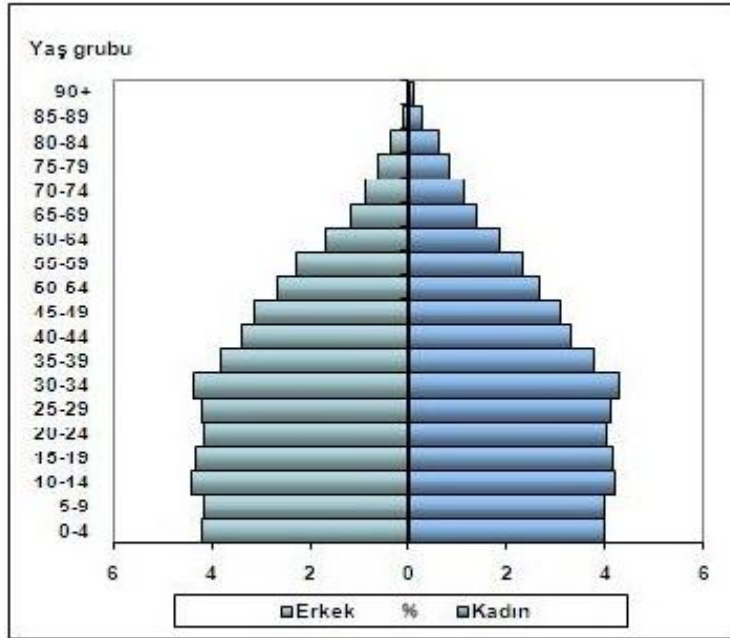
1. Gençlik yaşamında arkadaş gruplarının önemi.
2. Gençlik kültürleri ve gençlik alt kültürlerinin anlamı, nedenleri ve işlevleri.
3. Kuşaklararası ilişkilerin nedenleri, örnekleri ve sonuçları.
4. Toplumsal değişim dönüşümlerinde genç katılımının tarihsel ve siyasi önemi.

Gençlik sosyolojisi, birçok yıl, iki kuramsal yaklaşımın egemenliğinde kalmıştır. Bunlar, "Yapısal-İşlevselcilik" ve "İdealist Çözümlerinin Çeşitli Tipleri" idi (Smith, 1981:239). Gençlik kültürü ve gençlik alt kültürleri (gençliğin kültürel yönleri) kavramları, yapısal-işlevsel kuram tarafından geliştirilmiştir. Gençlik kültürü, radikal bir biçimde "karşı-kültür" (counter-culture) kavramına dönüştü. Neomarksistler tarafından karşı kültür kavramı bir eleştiri getirildi. Fakat bu tartışmanın niteliği zayıftı ve gençlik sınıfı kavramına ağırlık vermekteydi.

Ülkemizde gençlik sosyolojisi niteliğindeki çalışmalar, daha çok 1960 yılından sonra başlamıştır. Gençlik hareketlerinin başladığı 1968 yılında ise gençliğe yönelme daha yoğun olarak başladı ve daha sonraları, bu konudaki araştırmalar, toplantılar, yayınlar giderek arttı. Ülkemizde gençliğin sosyolojik olarak ele alınmasına, eğitim bilimcilerin ve gelişim psikologlarının önemli katkıları olmuştur. Onların kendi açılarından gençliğe bakışları, gençliğe toplumsal ve kültürel açıdan da bakış gereksinimini doğurmuştur.(Tezcan,1997:4)

Gençlik dönemi; gençlerin toplumsal sorumluluklarının belirlendiği, bir mesleğe hazırlandıkları, toplumsal rol edindikleri, yetişkinlerden bağımsız doğru karar alma yöntemlerini öğrendikleri dönemdir. Günümüz Türk toplumuna bakıldığında, nüfusun en büyük kısmını gençlerin oluşturduğunu görmekteyiz.

Şekil 2: 2012 Yılı Nüfus Piramidi

<http://www.tuik.gov.tr>

Şekil 1'e bakıldığında da görüleceği üzere TÜİK'in 31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla açıkladığı sonuçlara göre Türkiye nüfusunun yaklaşık %24,94' ünü (15-29 yaş arası) gençler oluşturmaktadır. Ayrıca aynı tarihte (31 Aralık 2012) İran nüfusunda yaklaşık %31,5 'ini (15-29 yaş arası) gençler oluşturmaktadır (<http://www.amar.org.ir/>). Bu nedenle gençliğin ele alındığı sosyolojik bir çalışma Türkiye ve İran toplumu açısından önemlidir. Bugün var olan batı kültürleri için gençlik terimi, artık çocuk olmayan ve henüz yetişkin olmayan kişilere işaret etmektedir. Yasal anlamda terim, erken gençlik yıllarından 16 ile 21 yaşları arasında bir noktaya kadar olan kişileri belirtmek için kullanılmaktadır. Kişi bu noktadan sonra yasal olarak yetişkin kabul edilmektedir. Örneğin Birleşmiş Milletler 15-24 yaş arasındaki insanları genç olarak tanımlamaktadır.(UNESCO 2002b)

Gençlik, belirli bir toplumsal yapı içinde özgül toplumsal biçimlenmenin oluşturduğu ve toplumsal gelişme süreci içerisinde tarihsel olarak biçimlendiği, nesnel bir toplumsal katmandır. Toplumların geleceğini oluşturan gençlik, toplumun en devingen, en yaratıcı

kesimi olması nedeniyle tarih boyunca toplumların gelişmesinde belirleyici bir rol oynamış, her zaman yönetenlerin ilgisini çekmiştir. (Armağan, 2004) Gençlik, dinamik bir yapı ve toplumun geleceği olan bir güç olarak tanımlandığı için güncel ve önemlidir. Tezcan (1981) gençliği, kişiyi toplumsal olgunluğa hazırlayan bir geçiş dönemi olarak tanımlar. Gökçe ise benzer şekilde, bireyi sosyal olgunluğa hazırlayan, ergenlik ve delikanlılık özelliklerinin bir arada görüldüğü geniş kapsamlı bir kavram olarak tanımlamıştır.(Küçük,2007) Yine farklı bir çalışmada Gökçe (1971), kavramın belirsizliği ile ilgili olarak gençliğin gerek gruplandırma gerekse yaş sınırının çizilmesi konularında toplumlar ve devirler arasında farklı yaklaşımların olması gibi, aynı toplumun çeşitli kesitlerinde de farklı yaklaşımlar görüldüğünü belirtir.

Gençlik , I. Gençlik Şurası' nda 12-24 yaş arası nüfus olarak tanımlanmıştır. II. Beş Yıllık Kalkınma Planı' nda gençlik, 14-25 yaş arası nüfus olarak tanımlanmıştır. III. Kalkınma Planı' nda 14-22, IV. Kalkınma Planı' nda 12-24, daha sonraki planlama dönemlerinde ise 15-25 yaş grubu genç nüfus olarak tanımlanmıştır.(Özyurt , 2002). Literatüre bakıldığı zaman gençlik 12-25 yaş grubunu içeren, çocuklukla yetişkinlik arasında bir geçiş dönemi olarak tanımlanabilir.

Güncel araştırma literatüründe ise gençlik yaş grubu, 15-30 olarak sınırlandırılmıştır.(a.k.t. Küçük ,2007) Yine Avrupa Komisyonu' na bağlı olarak, Avrupa Birliği üyesi ve aday ülkelerde yürütülen “Gençlik Programları” 2007-2012 yeni döneminde gençliği 15-30 yaş grubu olarak tanımlamaktadır ([http://www.ua.gov.tr/youth/docs/tur/ YeniGenclik_Programi.doc](http://www.ua.gov.tr/youth/docs/tur/YeniGenclik_Programi.doc)). Bu çalışmada da 15-30 yaş grubu genç olarak kabul edilmiştir.

Gençlik sosyolojisine bakıldığında yeni bir alanla karşı karşıya olduğumuzu görebiliriz. Bu nedenle gençlik olgusunu sosyolojik açıdan araştırmak ve bu konu üzerinde tartışmak önemlidir. Örneğin genç gruplarında arkadaş edinme, gençlerin kendilerinden önceki kuşaklarla iletişimleri ve gençlik kavramının ne anlama geldiği konuları sosyolojik açıdan çalışılmaktadır.

Hızla sanayileşmiş ve sanayileşen toplumlarda gençlikten yetişkin dönemine geçiş süresi giderek uzamıştır. Daha eskilerde bu süre kısa iken, günümüzde toplumsal eylemlerin giderek karmaşıklaşması ile çok uzamıştır. Hicter(1973), "Bu geçiş süresinin uzaması, düşüncelerde de karasızlığın uzamasına uymayan bir düş dünyasında yaşama

eğilimine yol açar" demektedir. Uzatılmış gençlik süresinde meslek seçme bile bir sorun olmuştur. Fakültesini seçmiş bir genç bile hala, bitirdiği zaman ne olacağını bilmemektedir. Uzatılmış gençlik dönemi, onları yetişkin yaşamının birçok ayrıcalık ve sorumluluğundan yoksun bırakmaktadır. Tezcan (1997: 20) ise daha çok, sanayileşmiş toplumları dikkate alarak şöyle ifade eder: " Modern sanayi koşulları, bir taraftan gençleştirmeyi geliştirirken, öte yandan da daha yaşlı, daha deneyimli bir gençler alayının ortaya çıkmasına neden olur. Bunların seks ve uyuşturucu maddelerle önceden deneyimleri olmuştur, kendi ana ve babalarından çok daha iyi bir öğrenim görmüşlerdir, kent yaşamı onları daha çabuk yozlaştırmıştır".

Gençlik döneminde çatışma kavramı önem kazanmaktadır. Kuşaklar arası çatışma, özellikle günümüzde yaygın olarak görülen sosyolojik bir olgudur. Sanayileşme sürecine geçiş aşaması içerisinde konu, ülkemizde de önem kazanmaktadır. Sanayileşmenin getirdiği modernleşme kavramıyla birlikte toplumda iki grup ortaya çıkmıştır. İlk grup modern çağın yaşam biçimine uyum sağlamış ikinci grup ise geleneksel yapıdan kopmamayı tercih etmiştir. Bu durum çatışma kavramının toplumsal anlamda ortaya çıkmasına neden olmuştur.

İşlevselcilere göre toplum, birbirleriyle ilişkili ve bütünleşmiş bir toplumsal sistem olarak işler. Fakat kurumsal öğeler dengeyi bozarsa, muhtemelen yabancılaşma ve isyan ortaya çıkar. Kuşaklar, toplumsal yapının boyutu olarak nasıl faaliyet gösterir? Yani yaş grupları, toplumsal düzendeki dengesizlik ve gerilimleri nasıl yansıtır? Yaş gruplarında farklılaşma nasıl gerçekleşir? İşlevselci modele göre kuşak çatışması, yaş grupları ve toplum arasındaki zayıf bütünleşme sonucudur. (Braungart,1974)

Fonksiyonalizme göre kuşak çatışmasının derecesi, kaçınılmaz olarak yaş grupları arasındaki kişilik gelişmesinin aşamalarındaki farklılıklara bağlıdır (Bengtson,1974)

Fichter' e göre, çatışma "iki ya da daha fazla kişinin ya da grubun birbirlerini reddetmelerini ifade eder ki bu, imha, yok etme suretiyle ya da etkisiz bırakma yoluyla olur. Bunun en ilkel ve temel biçimi savaştır. Çatışma, yalnız savaştaki gibi ileri ve yok edici nitelikte olmayabilir. Bireyler arası, kuşaklar arası, meslekler arası, partiler arası, hemen her toplumda rastlanan beşeri bir ilişki biçimidir. Belirti biçimleri ise, incitici sözler, jestler, incitici hareketler, fiziksel saldırı gibi çeşitli olabilir. Böylece çatışma, çeşitli anlaşmazlık biçimlerini içerir (Fichter,1958).

Çeşitli araştırmalara bakıldığında ve sosyolojik literatürü gözden geçirdiğimizde, kuşaklar arası çatışmanın nedenlerinin çok çeşitli olduğunu görürüz. Bu nedenlerden birisi şöyle açıklanabilir.

Fransız yazar Debesse' e göre kuşaklar arası çatışmanın iki nedeni vardır.

a) Birincisi, büyüme ile birlikte yeni olanaklar edinen ergenin kendini yetişkin olarak kabul ettirme çabasıdır. Ergen, bu nedenle kişiliğini kabul ettirmeye çalışır.

b) İkinci neden, ergenin değişik topluluklarla çok sayıda ilişki kurmasının etkisiyle ana babalarının kuşağından farklı bir kuşağa mensup olma duygusunun uyandırdığı bir gelişim dönemi oluşudur. (Onur, 1976)

Kuşaklar arası çatışmayı arttıran diğer bir faktör ise teknolojik gelişme ve teknolojik devrimdir. Bu konu küreselleşme ve teknoloji başlığı altında daha ayrıntılı şekilde ele alınmıştır.

Bu gelişmeler iki kuşağın toplumsallaşma durumu arasında boşluk doğurmaktadır. (Weinberg, 2001). Gençlerin örgün eğitimden yararlanmaları, yaşlılardan daha fazla olmaktadır. Ergen, gelişme aşamasındadır. Bu nedenle öğrenmesi temel ve hızlıdır. Yetişkin ise yeni tarzları edinmeye çok zor muktedirdir. Temel kişilik değişmelerine uğramaz. Onun toplumsallaşması azalan derecededir (Davis, 1940)

Daha önce ele aldığımız uzatılmış gençlik kavramı da günümüzdeki kuşak çatışmasının nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Kuşak çatışmasında önemli olan konulardan birisi de değer çatışmasıdır. İki kuşak farklı değerlere sahip olduklarını iddia ederek kendi değerlerini korumaya gayret gösterirler.

Kuşaklar arası çatışmanın nedenleri arasında değer çatışmalarının önemli bir yeri vardır. Bir kültürde geniş ölçüde kabul edilmiş genel değerlerin insanlar üzerindeki bütüncü etkisine rağmen toplumsal sorunlar bazı durumlarda toplumsal değerlerden ortaya çıkar. Kuşaklar arası çatışmada toplumlarda değer değişimleri sonucu değer çatışmalarını yüzeye çıkarmakla toplumsal sorunlara yol açabilir.

Fichter, bu sorunların temel olarak iki durumda ortaya çıktığını belirtir. İlkin, kültürün kabul ettiği değerlerle insanların gerçek davranışı arasında bir boşluk ya da çatışma olduğu zaman; ikincisi ise, toplumda çeşitli alt grupların, alt kültürlerin farklı, birbiriyle çelişen değerleri olduğu zaman.

Birinci durumda insanlar, yüksek değerler, güçlü inançlar ve ifade edilmiş ideallere sahiptirler. Bunların davranışlarla ihlali durumunda yaptırımlar geliştirmişlerdir.

Gençler, yaşlıların sahip oldukları bu ideal değerlere davranışlarıyla uymadıkları ölçüde toplumsal sorunlar ortaya çıkmaktadır. Aslında bu ideal değerlere yetişkinler de davranışlarıyla çeşitli nedenlerle uymayabilirler. Fakat bu uymamazlık, gençlerde daha fazladır. Çünkü onlar yaşlıların sahip olduğu değerleri beğenmemektedirler. Toplumsal değişimler belli değerleri zayıflatmıştır. Bununla birlikte toplumsal değerler mutlak değildirler ve ulaşılması zor şeylerdir. Hiçbir toplumda bireyler üyelerinin bütün davranışlarında belli bir değeri tamamen ve her zaman gerçekleştiremezler. İkinci husus, çoğulcu (Plüralist) toplumlarda alt kültürlerin farklı değerlere sahip oluşudur ki bu da değer çatışmalarına yol açar. Bugün bir gençlik alt kültüründen de sözedilmektedir. Yetişkin kültüründen farklı değerlere, normlara ve rollere sahip bu alt kültür, değer çatışmalarına ve kuşaklar çatışmalarına neden olmaktadır. (Tezcan 1997).

2.4. KİMLİK

Bazı sosyal bilimciler küreselleşmenin yol açtığı önemli kültürel sorunlardan birinin “millî kimlik krizi” olduğunu ifade etmektedir. Eroğlu’na göre, insan davranışlarını belirleyen çok sayıdaki faktörün bileşimleri olarak ortaya çıkan kimlik, günümüzde artık yalnızca aile, yakın akraba gurubu, okul, iş organizasyonları gibi çevrelerinden ve bütün bunları kapsayan kültür tarafından beslenmemektedir. Eroğlu, kimlik krizi ve küresel kültür ilişkisini de şu şekilde açıklamaktadır: Küreselleşme rüzgarları, milli kimlikleri zorlayarak hem bireylerde kimlik krizi yaratmakta hem de milli kimliklerde yer yer kırılmalara yol açıp alt kimliklerin ön plana çıkmasına sebep olmaktadır. Bunun sonucunda, hemen hemen her kültür sisteminde milli kimlik şemsiyeleri altında çeşitli alt kimliklerin ortaya çıktığı, hatta patlamanın söz konusu olduğu görülmektedir.

Milli kimlikle kastettiğimiz şey, zayıf da olsa belli bir anlamda bir siyasi topluluğu gerektirdiğini gösterir. Siyasi bir toplulukta topluluğun bütün fertleri için en azından belli ortak kurumların, hak ve görevlere dair tek bir yasanın varlığı ima eder. Yine topluluk mensuplarının kendilerini özdeşleyecekleri, aidiyet hissi duyacakları belli bir toplumsal mekan, az çok hatları kesin ve sınırlanmış bir toprak parçasını da akla getirmektedir(Smith, 1994,s, 24).

Milli kimliğin ikinci bir unsuru patriya (vatan) fikridir; yasaları ve kurumlarıyla tek siyasi iradeye sahip bir topluluk. Bu durum, ortak siyasi hissiyat ve maksatların ifadesi olan en azından bazı ortak düzenleyici kurumlar gerektirir. (Smith, 1994:26)

Milli kimliğin temel özelliklerine dair aşağıdaki listeyi yapmak mümkündür;

1. Tarihi bir toprak/ülke ya da yurt,
2. Ortak mitler ve tarihi bellek,
3. Ortak bir kitlesel kamu kültürü,
4. Topluluğun bütün fertleri için geçerli ortak yasal hak ve görevler,
5. Topluluk fertlerinin ülke üzerinde serbest hareket imkanına sahip oldukları ortak bir ekonomi,

Demek ki bir millet, tarihi bir toprağı/ ülkeyi, ortak mitleri ve tarihi belleği, kitlevi bir kamu kültürünü, ortak bir ekonomiyi, ortak yasal hak ve görevleri paylaşan bir insan topluluğunun adı olarak tanımlanabilir.(Smith, 1994: 32)

Milli kimlik ve millet birbirleriyle ilişkili etnik, kültürel, teritoryal, ekonomik ve yasal-siyasi pek çok unsurdan oluşan karmaşık yapılardır. Kendi devletlerinde ifadesini bulsun ya da bulmasın, müştereken paylaşılan anılar, mitler ve geleneklerin bir araya getirdiği topluluk fertleri arasındaki dayanışma bağlarını gösteren bu kavramlar, devletin tamamen yasal ve bürokratik nitelikli bağlardan tümüyle farklıdır. Kavramsal olarak millet, her özgül durumda değişik oranlarda biri sivil ve teritoryal, öteki etnik ve jenealojik olan iki boyutu birbirleriyle harmanlamıştır. Milli kimliği modern yaşam ve siyasette böylesine esnek ve daimi bir güç haline getiren ve kendi özelliğini yitirmeksizin diğer güçlü ideoloji ve hareketlerle etkili birleşimlere girmesini sağlayan tam da bu çok boyutluluğudur. Ama milli kimliğin siyasetten belki de en belirgin işlevi, millete özgü kişilik ve değerleri tanımlayan ve halkın kadim gelenek ve adetlerini yansıtan, ortak yasal hakların ve yasal kurumlarının görevlerinin meşrulaştırıcısı olmasıdır. Milli kimlik bugün toplumsal düzen ve dayanışmanın meşruiyeti bakımından temel müracaat noktası haline gelmiştir. Milli kimlikler, topluluk içindeki bireyler için daha samimi, içsel işlevlerde yerine getirirler. En bariz olanı fertlerin " uyruklar" ve yurttaşlar olarak toplumsallaştırılmalarıdır. (Smith,1994:34-35)

Erikson (1968) ilk olarak kimlik krizi kavramını ortaya attığından beri, kimlik konusu üzerinde en fazla çalışılan alanlardan biri olmuştur. Kimlik kavramının hem bireysel hem de kültürel ve toplumsal bir arka planı bulunmaktadır (Featherstone, 2000). Kimlik derken tam olarak neyin kastedildiği ise, kavramın kullanıldığı bağlama ve sorunun sorulduğu kuramsal geleneğin niteliğine göre değişmektedir. Kimlik; ırk, sınıf, etnisite ve cinsiyet kategorileri, bireylerin içsel yaşantıları, kendilerine ilişkin anlatıları, kültürel kategoriler, gelişimsel özellikler ve benzeri açılardan ele alınmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, kimlik bazı kullanımlara göre, kişilik ve benlik kavramlarının mirasçısıdır; diğer bazı kullanımlar içinde kültür, ulus ve toplumun niteliğini yansıtan bir kavramdır (Bendle, 2002; Brubaker ve Cooper, 2000; Kroger, 1990).

Kimlik çalışmaları incelendiğinde, yaygın olarak kimliğin farklı boyutlarının birbirinden analitik olarak ayrılabilmesi ve böylelikle her birinin ayrı ayrı analiz edilerek, her alana ilişkin farklı tezlerin geliştirilebileceği varsayımına dayandıkları görülmektedir. Oysa kimliğin farklı boyutları birbirinden ayrı ve bağımsız olarak, tek bir zaman diliminde ya da belirgin bir ardıllık içinde gelişmemektedir. Bu boyutlar öylesine içiçe gelişmektedir ki, birbirlerinden bağımsız olarak değerlendirmek, analizleri çarpıtıcı bir etki yaratabilmektedir. (Medina, 2003: 658). Kimliğin çok yüzlü bir yapı olarak değerlendirilmesi; çoğulcu, çok boyutlu bir çerçevede ele alınmasını gerektirmektedir (Besley, 2003; McEwen, 2003).

Kimlik pek çok araştırmacının vurguladığı gibi her şeyi ve herkesi nitelemez; belirli bir tarihte ortaya çıkmıştır ve belirli bir sürece işaret etmektedir. Kimlik kavramı, geçmiş olmayan tarihsiz bir kavram değilse, onu, belirli bir tarihsel bağlama oturtmak gerekir. Kimlik olgusunun tarihsel-sosyal bağlamdan bağımsız evrensel antropolojik bir geçerliği bulunmadığını belirten Gauchet'nin düşüncesi de, kimliğin tarihte yerleştirilmesi gerektiği şeklindedir.

Kimlikler bir inşa ürünü olarak nitelendirildiğinde bu inşa, geçmişe ait her şey silinerek boş bir levha üzerinde bireysel aktörlerin keyfi taleplerine göre gerçekleştirilen bir etkinlik değildir. Kimlik olgusu, tarihsel bir nitelik taşır. Kimliklerin, bireylerin özneliliğiyle ilgili boyutlara sahip olması bunun aksini göstermez, zira bizzat bireyin kendisi de tarihsel bir inşa olarak görülebilir; zaman ve mekana aşkın, "her türlü sosyal ve tarihsel bağlamdan bağımsız evrensel antropolojik bir geçerliğinden" söz edilemez. Bu

perspektifte, çeşitli yazarlar kimliği modernliğin bir ürünü olarak görmektedir. (Bilgin, 2007: 45)

Kimliği modernlikle ilişkilendiren yazarlardan Kaufmann'a göre " somut olarak özel bir birey gibi yaşamakla birlikte geleneksel topluluğa entegre olan birey, bugünkü anlamda, kimlik sorunu yaşamıyordu. Kimliklerin yükselişi, toplum bireyselleşmesi sonucunda topluluğun çözülmesinden kaynaklanmıştır". Bu demektir ki kimlik olgusu, içsel olarak modernliğe ve bireyselleşmeye bağlıdır. Bireysel kimlik duygusu 19. yy da yavaş yavaş yayılmıştır; ama 20. yüzyılın ilk yarısında keskin bir kimlik sorunu görülmemektedir. (Bilgin, 2007: 48)

Kimlik devrimi, hayatın anlamını kişisel olarak inşa etme sürecinde öznelliğin ön plana geçmesiyle nitelenen yeni bir oluşum olarak tanımlanmaktadır. Fakat özne olmak oldukça zordur. Bunun için geleceğe dönük olarak kimliği inşa edilen bir şey, bir proje gibi görmek gerekir. Oysa kimlik çağında, sıklıkla gözlemlendiği üzere, çoğu insan hayatın anlamını geçmişte aramakta ve kimliğin inşa edilecek bir şey gibi değil, aranarak bulunacak bir şey gibi görmektedir. Burada kimlik, "bir kişinin kaybettiği veya kaybettiğini sandığı ve aradığı, bulunmadığında ise bir fröstrasyon yaşadığı bir nesne (obje)" (Laing, 1991) şeklini almaktadır. (akt. Bilgin,2007:50-51)

Kimlik olgusu konusunda Giddens'in görüşleri de çalışmamız açısından önem taşımaktadır. Giddens'in yapılanma teorisi içinde birey, toplumsal yapı ile karşılıklı etkileşim çerçevesinde ele alınan hem toplumu etkileyen, hem de toplumdan etkilenen bir değerlendirmeye konu olmaktadır. Modernitede bireysel kimliğin inşası toplum ile karşılıklı etkileşimde oluşan geri beslemeli bir projedir. Bunun bir anlamı da şudur, kişisel hayatın mahrem alanlarında ortaya çıkan değişmeler, toplumsal alan ile ilişkilidir. Toplumsal alanda zaman-mekan ayrımından ortaya çıkan yoğunluk o kadar fazladır ki, birey ve toplum küresel düzlemde ilk kez bu kadar ilişkili olmaktadır. (Aslanoğlu, 2000:77)

2.5. MİLLİYETÇİLİK

Kültür kavramına benzer olarak, milliyetçilik kavramının da farklı tanımları ve bu kavrama farklı yaklaşımlar vardır.

Devleti oluşturan unsurların en temel olanı millettir. Millet kavramına baktığımızda; Atatürk ‘‘Birlikte yaşama arzusunda olan ve aynı kültürel mirası taşıyan ve bu mirası gelecek nesillere aktarmak isteyen topluluğa millet denir’’ demektedir. Ziya Gökalp ise ‘‘Dil, din, vatan bir ise; o insanlar aynı millettendir veya herhangi ikisi bir ise yine aynı millettendir sayılırlar’’ ‘‘Millet: Terbiyede, kültürde yani ortak duygularda iştiraktır. Dili dilime, dini dinime uyan bir Millet’dir’’ demektedir.

Millet; sosyolojik anlamda bir toplum gelişimi, ilerleme safhasıdır. İnsanlık tarihi bize, toplumların bir millet halinde doğduğu görüşünü ortaya koymamıştır. Millet; bir gelişme sürecinin ürünüdür. Millet; aynı duygu ve düşünce etrafında birleşen, tasada ve kıvançta ortak şuuru taşıyan insanların eseridir. İlk toplum yapılarında bu yapıyı görmek mümkün değildir. Her şeyden önce millet, artık bir kabile, bir klan, bir aşiret değildir. Çeşitli ırk, kültür ve inançları taşıyan insan topluluklarının bir oluşumu, bir evrim, bir gelişme sonucunun bir ürünüdür. Bu nedenle milletin sembolü milli duygu veya milliyet bağı anlamında milliyetçilik olabilir. Modern anlamda milliyetçilik; ne bir ırkçılık, ne de bir kavimciliktir. Sadece ve sadece duygu, düşünce sadakatte aynı şuuru paylaşan insanların birlikteliğidir.(Türkdoğan 1999:54,55)

Kemal Karpat(1959) ‘a göre ‘‘Millet ;kulluk yerine demokratik ve katılımcı bir yapılaşmaya dayalı, milli bir topluluktur. Yani millet, içinde tezatsız bir işbirliğini, bir iktisadi mukadderat birliğini kurabilen ve varlığını böyle bir noktaya istinat ettiren, belirli bir arazi üzerinde devlet ve duygu ideali etrafında kümelenmiş insanların oluşturduğu tarihi ve sosyolojik kuruluştur.’’

Milletin "modernist" imgesine göre milli kimliği yaratan milliyetçiliktir. Gellner, " milliyetçilik milletlerin öz-benlikleri konusunda uyanmış olmaları değildir; milliyetçilik olmadık yerde milletler icat eder – ama daha öncede dendiği gibi tamamen olumsuz bile olursa kendisinin işleyebileceği o milleti farklı kılan bazı önceden mevcut emarelere ihtiyacı vardır..." derken meseleyi özlü bir şekilde ortaya koymaktadır. Aynı biçimde Kedourî’de bizzat milliyetçiliğin "icat edilmiş" bir doktrin olduğunu ileri sürer; Milliyetçilik 19. yüzyılın başlarında Avrupa da icat olunmuş bir doktrindir". (akt. Smith, 1994: 117).

Milliyetçilik aslında, çoğu görünüşte yeni ya da özlem olarak yeni milletlerin yaratılmasına yardım eder. Bir ideoloji ve bir dil olarak 18. yüzyılın sonralarına doğru siyasi arenada ortaya çıkan milliyetçilik görece moderndir. Ama milletler ve

milliyetçilik başka bir kültür, toplumsal örgütlenme ya da ideoloji türünden daha fazla "icat edilmiş" değildir. Milliyetçilik "çağın ruhu" nun bir parçası olduğu kadar aynı ölçüde daha eski motif, tahayyül ve fikirlere de bağlıdır. Zira milliyetçilik dediğimiz şey pek çok düzeyde faaliyet gösterir ve bir siyasi ideoloji toplumsal hareket türü olduğu kadar bir kültür biçimi olarak da görülebilir. Ve milliyetçiliğin avdetiyle yeni bir çağ açarken, onun milli kimliğin oluşumu üzerindeki etkisini, modern öncesi etniklerin mevcudiyetine ve Batı'da milli devletlerin tedrici doğumuna çok fazla şey borçlu olan toplumsal ve kültürel mirasını incelemeden kavramak olanaksızdır. (Smith, 1994:118).

Milliyetçilik ifadesi şu anlamlara gelecek şekilde birkaç biçimde kullanılmaktadır;

1. Bütün olarak millet ve milli-devletlerin bütün bir kurulma ve kendini idame ettirme süreci,
2. Bir millete ait olma bilinci ve milletin güvenliği ve refahıyla ilgili özlem ve hissiyata sahip olmak,
3. "Millet" ve rolüne ilişkin bir dil ve sembolizm,
4. Milletler ve milli irade hakkında bir kültürel doktrin ile milli emellerin ve milli iradenin gerçekleşmesine dair reçeteleri de içeren bir ideoloji,
5. Milletlerin amaçlarına ulaşacak ve milli iradeyi gerçekleştirecek bir toplumsal ve siyasi hareket. (Smith, 1994: 119)

"1780'den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik" kitabının yazarı Eric Hobsbawm(1995:223-224)'a göre milliyetçilik artık 19. yy ve 20. yy başında temsil ettiği söylenebilecek global siyasal bir program değildir. "Olsa olsa başka gelişmeleri karmaşıklaştıran bir faktör ya da katalizördür". Walter Bagehot'un belirttiği gibi 19. yy Avrupa tarihi "millet inşa etme" tarihi olarak görülebilir. Ama 21. yy tarihi siyasal, ekonomik, dilsel ve kültürel temelde artık "milletler ve milli devletler sınırlarına hapsedilemeyecek bir dünya tarihi olarak yazılacaktır". İnsanların artık kendilerini İngiliz, İrlandalı, Yahudi olarak tanımlamalarının dışında başka yollar da vardır ve bu yol ilerlemektedir. "Hegel' in dediği gibi bilgelik getiren Minerva'nın başı alacakaranlıktan çıkmaktadır. Onun şimdi milletler ile milliyetçiliğin etrafında dolaşması iyiye işarettir."

Smith'e(1994:270-271) göre milliyetçilik bugün popüler rızaya sahip ve popüler bir coşku sağlayan "siyasi dayanışmanın yegane tahayyülünü ve rasyonalitesini vermektedir. Diğer bütün tahayyüller bütün rasyonaliteler soluk ve bulanık kalmaktadır.

Onlar seçilmişlik duygusu vermemektedirler, biricik bir tarihleri ve özel kaderleri yoktur”. Smith’e göre “aidiyet duygusu başka şeylerle karşılanıncaya dek milliyetçilik önümüzdeki yüzyılda da insanlığın temel kültürel ve siyasi kimliklerini sağlamayı sürdürecektir”.

2.6. KAPİTALİZM

Günümüzde küreselleşmenin ortaya çıkışı, sınırlarını belirleyen, ona yön ve biçim kazandıran en önemli ve tartışılması gereken unsur batı kültüründen doğan, "kapitalizm" olgusudur. Kapitalizm kavramının özünde yatan anlama bakılırsa dünya çapına hakim olmak ve dünyayı tek pazar haline getirmektir. Bunun yanında gelen sermaye birikimi, üretim ve tüketim gibi kavramların iyice açıklanması gerekmektedir. Başka bir deyişle kapitalizm, Sanayi Devrimi ile ortaya çıkan sistem olarak yeni dünyanın düzenini oluşturmuştur.

Wallerstein (2002: 11-13) kapitalizm kelimesinin kapital’den türediğini belirtmektedir. Bu sebeple de sermayenin kapitalizmde kilit bir faktör olduğunu kabul eder. Buradan hareketle “kapitalizmi birikmiş zenginlik” olarak tanımlamaktadır. Fakat burada belirtilmesi gereken husus, Wallerstein’in tarihsel kapitalizme yüklediği mana farklılığıdır. Zira kendisine göre tarihsel kapitalizmde sadece para biçiminde tüketim, malların stoku, makineler ya da maddi şeyler üzerinde izin verilen hak talepleri değildir. Tarihsel kapitalizm, emeğin tüketimine dayanmakta, sermayenin kendini büyütmek için, sistem içerisinde yeni yollar ve kanallar bulmasını, metalaşmayı da içermektedir. Kısaca Wallerstein, kapitalizmin tarihsel gelişmesinin her şeyi metalaştırma yönündeki bir çabayı getirdiğini belirtmektedir

Tarihsel kapitalizmin doğuşu uzunca bir zaman dilimi içerisinde çeşitli toplumsal gelişmeler nihayetinde gerçekleşmiştir. Batı toplumlarında, feodal sistemde geçimlik düzeydeki ekonomiden, kar amaçlı mübadele ekonomisine geçiş, yüz yılları almıştır. Dönüşümde temel dinamik, 10.yy da kısa ve uzun vadedeki ticaretin, savaşlar sonucunda canlanmasına dayanır. Ticaretin yayılması eski veya yeni şehir merkezlerinin büyümesine ve mesleki uzmanlaşmanın daha da yüksek seviyelere ulaşmasına sebep olmuştur. Bütün bunların yanında 11.yy’dan 14.yy’la kadar belki de iki katına çıkmış olan nüfustaki artış, kapitalist sektörün gelişmesine büyük etki yapmıştır. Böylece bu

durumda daha fazla kişinin, daha fazla yiyeceğe ve ürüne ihtiyaç duyduğu bir ortam meydana gelmiştir. (Landes, 1995:8-19)

Weber'e (1985) göre kapitalizmin doğuşu, Batının değerler kompleksi içerisinde yer alan, Protestanlık inancının, rasyonel bir riyazet çerçevesinde, meslek hayatına uygulanması sayesinde gerçekleşmiştir.

Kapitalizmin ayrılmaz bir parçası olan tüketim kültürü ve reklam 1850'lerin bulvarları, bol ışıklı vitrinleri, kafeleri, modaları kısaca kentsel yaşamın ortaya çıkışından bu yana kapitalizmin toplumsal yeniden üretimini sağlamaktadır. 1950-1970 arası yani fordizm yılları, kapitalizmin 1930'lu yıllardan devraldığı krizi devletin ekonomiyi düzenleyici rolüyle astığı yıllardır. Krize neden olan talepteki daralma, toplam talebi arttırıcı politikalarla aşılmış; kitlesel üretim kitlesel tüketimin teşvik edilmesiyle dengelenmiştir. Üretimin kitleselliği ve dikey örgütlenişi, emeğin örgütlülüğünü de beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla toplumda "çıkar" merkezli çatışmalar olması ve bu çatışmanın temel ekseninin emek-sermaye olmasının görünebilirliği sınıf temelinde şekillenen kolektif kimliklerin gelişimine izin vermiştir. Toplumda oluşan görece refah kitlelerin mutluluk arayışını beraberinde getirmiş ve reklamlar temel olarak "mutluluk" vaat etmiştir. 1970'li yıllarla birlikte talebin hem düşmesi hem de endüstrinin örgütlenişi (fordist teknoloji ve emeğin örgütlülüğü) ile farklılaşan talebin karşılanamaz oluşu, petrol fiyatlarındaki dalgalanmalarla birleşince yeni bir kriz oluşmuştur. Bu krizin aşılması devletin küçülmesi, endüstrinin esnek üretime geçişi ve emeğin örgütsüzleştirilmesi olan yeni sağ politikalarla aşılmaya çalışılmıştır. Yeni enformasyon teknolojilerinin gelişimiyle de üretimsel olmayan hizmet sektörü hızla büyümüştür. Böyle bir yapılanma içinde sınıf temelli kolektif kimlikler de çözülmüştür. Emek-sermaye çatışması kaybolmasa da, "görünmez" hale getirilmek istenmiştir” (Dağtaş, 2001: 173).

III. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE

Küreselleşmenin tarihsel boyutları ve gelişiminde ve coğrafi yayılımında da birçok çeşitli tartışmalar mevcuttur.

Küreselleşmenin bu boyutunu ele aldığımızda önemli düşünürlerden Steger' in (2006:38-39) dört temel anlayışı karşımıza çıkmaktadır: Küreselleşmenin 1970'li yıllardan sonra karşımıza çıkan bir süreç olduğunu kabul eden düşünürler, küreselleşmeyi 19. yüzyılın Sanayi Devrimi'ne dayandıranlar, küreselleşmeyi yaklaşık beş yüz yıllık kapitalist gelişme ve moderniteye bağlayanlar ve son grup da küreselleşme sürecini modern öncesi döneme hatta insanlık tarihinin başlangıcına kadar geri götürenlerdir.

Küreselleşmenin yeni bir olgu olup olmadığı sorusu, çoğu kişinin bu moda olan sözcükle ilişkilendirdiği son teknolojilere ve toplumsal düzenlemelere yol açan nedensellik zincirini nereye kadar uzatmak istediğimize bağlıdır. Bazı araştırmacılar, küreselleşmenin çağdaş özelliklerini ortaya koyabilmek için, küreselleşmenin tarihsel kapsamını, bilinçli bir şekilde, sanayi ötesi dönemin son kırk yılı ile sınırlandırmıştır. Başkaları ise bu zaman dilimini, 19. yüzyılın çığır açıcı gelişmelerini içerecek şekilde genişletmek eğilimindedirler. Bazıları da küreselleşmenin, aslında, yaklaşık beş yüz yıl önce modernitenin ve kapitalist dünya sisteminin ortaya çıkmasıyla başlayan karmaşık süreçlerin devamı ve uzantısı olduğunu öne sürmektedir. Bazı araştırmacılar da küreselleşmeyi on yıllarla veya yüzyıllarla ölçülen zaman dilimleriyle sınırlandırmayı reddetmektedirler. Bunun yerine bu süreçlerin binlerce yıldır gelişmekte olduğunu ifade etmektedirler.

Küreselleşmenin 1970' li yıllardan sonra ortaya çıkan yeni ve özgün bir olgu olduğunu iddia eden yazarların çoğu aşırı küreselleşmeci araştırmacılarıdır. Bu yazarlar, yeni bilimsel ve teknolojik gelişmelerin özellikle iletişim ve medya teknolojilerinin son kırk yıldaki yaygınlığını, köktenci yeniliğini ve özgünlüğünü vurgularlar. Bu teknolojilerin yaygınlaşması ile finans ve sermaye hareketlerinin hızlanmasına dikkat çekerler. Teknolojik yenileşme ve finans hareketlerindeki hareketlenmenin toplumları

“enformasyon” ya da “bilgi” toplumlarına dönüştürdüğünden bahsederler. (Yılmaz 2007:11-13)

Küreselleşme kuşkucuları da 19. yüzyıldaki Britanya egemenliğindeki Altın Standardı dönemiyle (1870-1914) günümüzdeki küresel akımları karşılaştırdıklarında günümüzdeki küreselleşmenin çok düşük düzeyde kaldığı anlayışındadırlar. Onlara göre günümüzde yaşanan küreselleşme ne yeni ne de özgün bir süreçtir. Üstelik ilk dönem küreselleşmesinin de gerisindedir. (Rodrik 2006:57, Hirst ve Thompson 2006:25-42)

Küreselleşme sürecini modern öncesi döneme ve hatta insanlık tarihinin başlangıçlarına kadar geri götüren anlayışlar da mevcuttur. Bu anlayışların bir kısmı, küreselleşme sürecinin kökenlerini insanlık tarihinin başlangıçlarına kadar geri götürülebilecek teknolojik ve toplumsal başarılarda aranması gerektiğini savunur:

Dünya ölçeğindeki karşılıklı bağımlılıklardaki artışın ve küresel bağlantılardaki gelişmenin daha iyi fark edilmesi süreci, tarihsel kökenleri derinde olan ve yavaş ilerleyen süreçlerdir. Örneğin dizüstü bilgisayarları ve süpersonik jet uçaklarını geliştiren mühendisler buhar makinesi, çırçır makinesi, telgraf, pikap, telefon, daktilo, içten yanmalı motor ve elektrikli aletleri bulan ilk buluşcuların izleyicileridir. Bu ürünler de varlıklarını teleskop, pusula, sulama çarkı, rüzgar değirmeni, barut, matbaa ve okyanus gemileri gibi çok daha önceki buluşlara borçludurlar. Tarihteki gelişmeleri tam olarak izlersek çok daha gerilere, kağıdın üretimi, yazının bulunması, tekerleğin keşfi, yabani bitkilerin ekilip biçilmesi ve hayvanların evcilleştirilmesi, dilin ortaya çıkması ve son olarak insanlığın evriminin başlangıcında Afrikalı atalarımızın zamanla başka yerlere göç etmesi gibi çok önemli teknolojik ve toplumsal başarılarla kadar uzanırız. (Steger 2006:38)

Küreselleşmenin coğrafi yaygınlığı hususunda görüşler ikiye ayrılmaktadır. Bu görüşlerin bir kısmı, küreselleşmenin coğrafi olarak tüm küreye yayıldığını ve bunun evrensel bir boyuta ulaştığını savunmaktadır. Karşıt görüş ise özellikle küreselleşmenin milyarlarca insanı dışarıda bırakan bir süreç olduğuna işaret ederek bu yaygınlığın geçersiz olduğunu iddia etmektedir.

İlk görüşün savunucuları açısından küreselleşmenin yaygınlığı, toplumların birbirleri ile karşılaştıkları mekanların genişliği açısından ele alınabilir. (Modelski 2006:193; Beck 2006:222; Castells 2005:1-5; Luhmann 1990:178; Hardt ve Negri 2003:14)

Appadurai(1996:207-299), bu mekanları beş kategoriye ayırmaktadır:

- a) Etno-mekan: İçinde yaşadığımız dünyayı değiştiren insanların (turistler, göçmenler, mülteciler, sürgünler, misafir işçiler ve hareket halindeki diğer insan grupları) oluşturduğu etkileşim alanı.
- b) Tekno-mekan: Yüksek ve düşük, mekanik ve enformatik teknolojinin kapalı sınırları bile aşacak yaygınlıkta ve hızda akışının yarattığı alan.
- c) Finans-mekan: Uluslararası bugüne kadar görülmemiş hacimde ve hızda para akışının ve bu akışın kışkırttığı piyasa işlemlerinin (uluslararası borsa ve spekülasyon işlemleri) yapıldığı ve yayıldığı alan.
- d) Medya-mekan: Gazeteler, dergiler, televizyon istasyonları, film stüdyoları gibi enformasyon araçlarının elektronik olarak üretildiği ve kültürel temasların sıkışmasını sağlayan alan.
- e) Fikri-mekan: Özellikle Aydınlanma kökenli ideolojilerin ve fikirlerin dayandığı kavramların (özgürlük, refah, insan hakları, egemenlik, temsil ve demokrasi gibi) etkin olduğu alan. (1996:297-299)

Bu görüşe karşı çıkanlar ise bu mekanlardaki karşılaşmalardan dünya yüzeyindeki milyarlarca insanın yoksun bulunduğunu belirtmektedirler. Steger'in (2006: 35) belirttiği gibi, "küreselleşmenin coğrafi açıdan sınırlı ve düzgün işlemeyen bir süreç olabileceği görüşü"nü savunmaktadırlar. Dünya nüfusunun büyük bir bölümünü barındıran küresel Güney'in küreselleşmenin etkilerinden hemen hiç etkilenmemesi ya da olumsuz etkilenmesi, buna karşılık gelişmiş küresel Kuzey'de küreselleşme etkilerinin yoğunlaşması, küreselleşmenin coğrafi yaygınlığı konusunda şüphe uyandırmaktadır. (Steger 2006:35; Hirst ve Thompson 2006:31; Dicken 2006:52; Boyer ve Drache 1996; Wallerstein 2006:127-157)

3.1. KÜRESELLEŞMEYE İLİŞKİN KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

Günümüzde, küreselleşme konusunda geniş bir literatür oluşmuştur. Ancak sosyal bilimlerin her alanında olduğu gibi, küreselleşmeye ilişkin birçok farklı yaklaşımlar mevcuttur.

Küreselleşmeye ilişkin yaklaşımlar üç gruba ayrılmakta ve sözcüleri buna göre adlandırılmaktadır. Bunlardan birincisi küreselleşme yanlıları "aşırı küreselleşmeciler" (hyperglobalist), ikincisi küreselleşme karşıtları "kuşkucular" (skeptical), üçüncüsü de

küreselleşme olgusu karşısında ulus-devletlerin yeniden yapılandırılması gerektiğini savunanlar “dönüşümcüler” (transformationalist)’dir.

Günümüzde küreselleşmeye yönelik yaklaşımları Held, McGrew, Goldbaltt ve Perraton’ı izleyerek ‘aşırı küreselleşmeciler’, ‘kuşkucular’ ve ‘dönüşümcüler’ şeklinde üçlü bir sınıflamaya tabi tutabiliriz. (Bozkurt, 2000:18)

Küreselleşmeye olumlu yaklaşanlara göre, global kültür, yükselen yaşam tarzı, artan tüketim, dünya çapında alınan-satılan ürünler ve ulusal, yerel ve global tarzda kimlikleri kapsamaktadır. Uluslararası kuruluşlar yerel piyasalara baskı kurmak, küresel ürünleri satmak ve yerel karşı koyuşları yenmek için reklam vermeyi yaygınlaştırmaktadır. Özel kablunun yaygınlaşması ve uydu sistemleri dünya çapında ticari kültürü artan bir oranda yükseltmektedir. (Kellner, 2000:7)

3.1.1. Aşırı Küreselleşmeciler (Hyperglobalist)

Aşırı küreselleşmecileri kısaca “Radikaller” olarak da adlandırabiliriz. Aşırı küreselleşmeciler, görüşlerini, büyük ölçüde liberal ve de özellikle 1980 sonrasında oluşan neo-liberal fikirlere dayandırmaktadırlar. Bu çerçevede, serbest piyasa ekonomisinin mikro anlamda bireyin faydasını ve makro anlamda ekonominin genel dengesini sağlayacağını, piyasaların kendiliğinden denge düzeyine gelebileceğini ve bu nedenle devletin ekonomik alana müdahale etmemesi gerektiğini savunmakta, bu çerçevede ekonomik liberalizasyon, deregülasyon ve özelleştirme faaliyetlerinin sonuna kadar uygulanması gerektiğine inanmaktadırlar. Yukarıda ifade edilen görüşler ışığında, aşırı küreselleşmeciler, küreselleşme sürecini sonuna kadar desteklemekte ve bu sürecin dünya ölçeğinde daha da derinleştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerektiğini savunmaktadırlar. Bu görüşe göre, günümüzde ulus devletler siyasi otoritenin hakimiyetini kaybetmiş ve ulus-devlet temelinde kurulmuş olan uluslararası sistem anakronistik bir yapıya dönüşmüştür. Bu nedenle, küresel olarak entegre olan piyasalar, ulus-devletin ekonomik işlevlerini devralmaktadırlar.

Aşırı küreselleşmeci görüşe göre artık, temel güç ve otorite kaynağı küresel sermayenin elindedir. Küresel sermayenin temel güdüsü kardır. Teknolojik ilerlemeler ve iletişim devriminin avantajlarından faydalanan küresel sermaye, ulus-devletin sınırlarını hiçe sayarak, karını maksimize etme amacıyla tüm yerküreyi nüfuz alanı olarak görmektedir.

Radikaller denildiğinde akla gelen ilk isimler olarak Kenichi Ohmae, Francis Fukuyama, ve Thomas Freidman sıralanmaktadır. Bunlara göre endüstri uygarlığının bir ürünü olan ulus devlet, küreselleşme sürecine paralel olarak önemini yitirmiştir. Artık küresel piyasa, politikanın yerini almaktadır; çünkü piyasa mekanizması hükümetlerden daha rasyonel çalışmaktadır. Küresel piyasanın gelişimi, toplum içinde daha yüksek rasyonaliteye işaret etmektedir. Günümüzde politikacılarla daha az ilgilenilmekte; çünkü hayatımızdaki önemlerini ve etkilerini kaybetmektedirler. Politikalar yerel ya da ulusal ölçekte hala etkili olsalar bile, küresel ekonominin hareketlerini etkileyebilecek güce sahip değildir. Bu anlamda dünya ülkelerinin çoğunda, vatandaşların politikayla daha az ilgilenmeleri ya da politikacıların vatandaşlar üzerinde daha çok hayal kırıklığı yaratıyor olmaları küreselleşme sürecinin bir sonucudur (Giddens, 1999: 56).

Yeni liberalist görüşle de örtüştürebilen bu anlayış sosyal devlet anlayışını benimsememektedir. Sosyal devlet, gerçekleştirdiği varsayılan yararların tersine bireylerin kendilerine duydukları güveni ve içlerinde besledikleri müteşebbis ruhu zayıflatmakta ve özgür toplumumuzun temellerini yıkıcı unsurlarla doldurmaktadır. Klasik sosyal demokrasinin aksine yeni liberalizm küreselleşmekte olan bir teoridir ve küreselleştirici güçlere doğrudan katkısı bulunmaktadır. Yeni liberaller, dünya çapında kendilerinin daha yerel birliklerle işbirliğine girmelerini sağlayan bir felsefi yaklaşım izlemektedirler (Giddens, 2000: 24-25).

Ancak bu grup içinde yer alanlar, homojen bir görünüm arz etmemektedir. Örneğin neo-liberaller, devlet gücü üzerinde piyasanın ve bireysel otonominin başarısını memnuniyetle karşılarken, radikaller içinde yer alan neo-marksistler, çağdaş küreselleşmeyi, baskıcı küresel kapitalizmin temsilcisi olarak değerlendirmektedirler. Bir diğer ifadeyle, aşırı küreselleşmecilere göre, piyasalar artık devletlerden daha güçlüdür. Dünya toplumu geleneksel ulus devletin rolünü almaktadır. Devletlerin otoritesindeki bu gerileme ise diğer kurumlar ile birliklerin ve yerel /bölgesel otoritelerin artarak yaygınlaşması şeklinde görülebilir. Radikal/aşırı küreselleşmeciler, dünya toplumunun geleneksel ulus devletlerinin yerini almakta olduğunu ve yeni toplumsal örgütlenme şekillerinin belirmeye başladığı düşüncesindedirler. Ancak bu grup içinde yer alanlar homojen bir görünüm arz etmemektedirler.

Giddens, (2000:21),radikallerin küreselleşmenin tamamen gerçek olduğunu iddia tiklerini belirtir ve şöyle açıklar,“ulusların eskiden sahip oldukları egemenliğin,

siyasetçilerin de olayları etkileme yeteneklerinin önemli bir kısmını kaybettiklerini, böylece ulus devlet çağının sona erdiğini ve ulusların artık basit birer kurgu düzeyinde kaldığını, Asya krizinin ekonomik sıkıntılarının küreselleşme gerçeğini tüm çıplaklığıyla ortaya serdiğini düşündüklerini” açıklamaktadır

Aşırı küreselleşmeciler (radikaller), ulus devletin küreselleşme süreci içinde önemini yitirdiğini savunurlar. Artık küresel piyasa, hükümetlerden daha rasyonel çalıştığı için, politikanın yerini almıştır. Küresel piyasanın büyümesi, toplumda daha yüksek rasyonaliteye işaret etmektedir. Aşırı küreselleşmeciler (radikaller) dünya toplumunun, geleneksel ulus devletin yerini almakta olduğunu ya da alacağını ve yeni toplumsal örgütlenme biçimlerinin belirlemeye başladığı düşüncesindedirler. Ancak bu grupta yer alanlar heterojen bir görünüm arz etmektedirler. Örneğin neo- liberaller, devlet gücü üzerinde piyasanın ve bireysel otonominin başarısını memnuniyetle karşılarken, aynı grup içinde yer alan neo-marksistler, çağdaş küreselleşmeyi, baskıcı küresel kapitalizmin temsilcisi olarak görmektedirler. Fakat bu ideolojik yaklaşımlardaki farklılıklara rağmen, bugün giderek artan bir şekilde küresel bir ekonominin varlığına ilişkin düşünceleri de paylaşmaktadırlar (Bozkurt, 2000: 19).

Aşırı küreselleşmeciler, bu sürecin küresel ekonomide kaybedenler kadar kazananları da yarattığını benimserler. Küreselleşme, kazanan ve kaybeden arasındaki kutuplaşmayı ekonomik düzen içinde birbirine bağlayabilir. Neo-liberal harekete göre küresel ekonomik rekabetin “sıfır toplamlı” üretimde bulunması söz konusu değildir. Ekonomi içinde belli grupların durumu küresel rekabet sonunda kötüleşse bile, hemen hemen bütün ülkelerin belli mallarının üretiminde karşılaştırılması avantajı söz konusudur. Neo- marksistler ve radikallere göre ise böyle bir iyimser yaklaşım doğru değildir. Onlara göre küresel kapitalizm, hem uluslararası hem de ulusların kendi içinde eşitsizlik oluşturmaktadır. Ancak sosyal kavramda geleneksel refah devleti yolunun devamının zorlaştığı ve giderek eskidiği konusunda neo-liberaller ile hemfikirdirler (Bozkurt, 2000: 20).

Birçok neo-liberal için küreselleşme, gerçek küresel uygarlığın habercisi olarak görülmektedir. Aşırı küreselleşmeci görüşe göre, küresel ekonominin yükselişi, radikal yenedünya düzeninin bir delili olarak yorumlanabilecek, küresel düzeyde kültürel karışım, küresel yayılım ve küresel yönetim kurumlarının doğuşu, köklü bir şekilde yenedünya düzeninin delilleri ve ulusal devletin ölümü olarak değerlendirilmektedir.

Artık ulus devletin sınırlarının kontrolünde güçlük çekilmektedir. Küresel ve bölgesel hükümetler daha büyük roller talep ederken, devletin otonomisi ve egemenliği de daha fazla aşınmaktadır. Bunun yanı sıra, ülkeler arasında uluslararası işbirliğini kolaylaştırmıştır; artan küresel iletişim alt yapısı sonucunda değişik ülkelerin hakları, ortak çıkarlarının daha fazla farkına varmakta ve bunun sonucunda küresel bir uygarlığın doğuşu için ortak bir zemin oluştuğunu savunmaktadırlar (Bozkurt, 2000: 21).

3.1.2. Küreselleşme Karşıtları (Kuşkucular ve ya Şüpheciler)

Küreselleşme karşıtları, radikal/aşırı küreselleşmecilerin tam karşısında yer almakta olup, şüpheciler olarak da nitelendirilmektedir. Şüpheciler küreselleşmeye kaygıyla yaklaşmakta, yaşadığımız dünyada hiçbir şeyin yeni olmadığını ifade etmektedirler. (Hablemitoğlu:2004 s. 20)

Şüphecilere göre küreselleşme konusunda söylenen sözlerin hepsi kuru gürültüden ibarettir. Küresel ekonomi, sağladığı faydalar, kazandırdığı deneyimler ve getirdiği musibetler ne olursa olsun, önceki dönemlerde var olan ekonomiden farklı bir şey değildir. Yani dünya büyük ölçüde eskisi gibi dönüyor. Şüpheciler daha çok siyasal solda özellikle eski solda yer alıyorlar. Şüphecilere göre, hükümetler ekonomik yaşamı hala denetimlerinde tutabiliyorlar ve refah devleti varlığını sürdürüyor. Onlara göre, küreselleşme nosyonu, refah sistemini yok etmek ve devlet harcamalarında kısıntı yapmak isteyen serbest piyasacıların ortaya attığı ideolojik bir tutumdur. Gördükleriniz ise yüzyıl önceki dünyanın tekrarıdır. Şüpheciler, çoğu ülkenin gelirinin ancak küçük bir miktarını dış ticaretten elde ettiğini iddia ediyorlar. Ekonomik alışverişin önemli bir bölümü gerçekten dünya çapında olmaktan ziyade yakın bölgeler arasında gerçekleşiyor. Örneğin, Avrupa Birliği ülkeleri genellikle kendi aralarında ticaret yapıyorlar. Aynı durum, Asya-Pasifik ya da kuzey Amerika bölgeleri içinde geçerli (Giddens, 2000: 20-21).

Bu grubun bazı üyeleri, küreselleşmeyi, kapitalizmin savaştığı olmayan yeni işleyiş mantığı ya da jeo- ekonomik emperyalizm olarak nitelerken, Chomsky gibi düşünürler ise, kar peşinde koşan mega- işletmelerin, totaliter kurumların tiranlığı olarak belirtilmiştir. Bu gruba göre küreselleşme, beklenilmeyen bir şey değildir; sadece bu

süreç aşırı küreselleşmeciler tarafından abartılarak bir efsane haline getirilmiştir. Dünya ekonomisi geçmişte olduğundan daha az bütünleşmiştir. Bu gruba göre küreselleşme, beklenilmeyen bir şey değildir; sadece bu süreç aşırı küreselleşmeciler tarafından abartılarak bir efsane haline getirilmiştir. Dünya ekonomisi geçmişte olduğundan daha az bütünleşmiştir. Bunun yanında ulusal hükümetler, uluslararasılaşmanın edilgen mağdurları değildirler. Küreselleşme sürecinin karşısında gelişen bölgeselleşme, küreselleşmenin bir ara istasyonu değil, tam aksine alternatifidir. Dünya küresel bir uygarlık yerine, yeni anlayışlar çerçevesinde bölünmeye doğru gitmektedir. Küreselleşme, bir bütünleşmeyi değil, farklı kültürler, farklı uygarlıklar ya da bölgeler arasında yeni çatışmaları beraberinde getirecektir. Yine bu grup, dünya ekonomisi içerisindeki eşitsizliğe dikkat çeker ve bunun dünyada neo-liberallerin dediği gibi, küresel bir uygarlığın doğuşundan ziyade, köktendinciliğin ya da saldırgan milliyetçiliğin doğuşuna yol açacağını savunurlar (Bozkurt, 2000, 21-22).

Ayrıca kuşkucular, küreselleşme sürecinin ekonomik ya da teknolojik gelişmelerin sonucunda ortaya çıkan bir olgu olmaktan ziyade, bir ideolojik tutum olduğunu iddia etmektedirler.

Küreselleşme karşıtı düşüncelerin başını çeken tartışmalardan en önemlisinin yoksul ülkelerin gittikçe yoksullaştığı, zengin ülkelerinde gittikçe zenginleştiği tezidir. Bu konu son on yılın “Ekonomik Büyüme” araştırmalarının en önemli araştırma konularından birisi olmuştur. Sonuç olarak zengin ve yoksullar arasındaki bu yaklaşma sadece zengin ülkeler için geçerlidir ve zengin ülkelerin kişi başına düşen gelir düzeylerinin birbirlerine yakınlaştıkları kabul edilir. Bölgeler itibarı ya da günümüzdeki dünyada daha gerçekçi olan bir yaklaşımla bloklar arasındaki duruma göz atıldığında, örneğin Avrupa ülkeleri gelir düzeyleri arasında bir yaklaşma olduğu hatta bu yaklaşmanın genel olarak OECD ülkeleri için bile söylenebileceği iddia edilirken Afrika'nın kesinlikle uzaklaşma trendinde olduğu, yani yoksul Afrika'nın daha da fakirleştiği gözlemlenmektedir. Latin Amerika için net bir şey söylenemezken Türkiye'nin de aralarında bulunduğu birçok ülkenin durumunun tam ortada olduğu anlaşılmaktadır. Asya kıtasının bu yaklaşma kulübünde gibi gözükmemesinin en önemli nedenlerinden birisi Asya'da bulunan yeni sanayileşmiş ülkelerin varlığıdır (Özdemir, 1992: 242). Ancak kuşkuculara göre, küreselleşme kavramının sonuçlarından çıkarılabilecek en önemli sonuç şudur ki, ekonomik açıdan zengin ülkeler zenginlik kaynaklarını

arttırmakta, fakir ülkeler ise kaynaklarını kaybetmekte ve zengin ülkelere kaptırmaktadırlar.

Genel olarak dünyada gözlediğimiz küreselleşme olgusu temelde iki nedenden kaynaklanmaktadır. Birinci neden bütün dünyada rekabete dayalı serbest piyasa ekonomisinin, hakim ekonomik sistem haline gelmesidir. İkinci neden ise teknolojik gelişme, özellikle iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki hızlı gelişmedir. Ekonomik yönden ise küreselleşme; para, sermaye, mal ve hizmetler piyasalarının dünya ölçeğinde bütünleşmesi olgusudur. Liberal iktisat teorisine göre mal, para, sermaye ve emek piyasalarının bütünleşmesi, dünyada refah düzeyinin maksimum noktaya ulaşmasına imkan verir. Teknolojik gelişmeler ise bu bütünleşmeyi sağlayan temel araçlardır (Hisarcıklıoğlu, 2001: 59).

Teknolojik gelişmeler, ulusal sınırlar arasındaki mal, para, sermaye ticaretinin hızlanmasını sağlamakta böylelikle ticaret ucuzlamaktadır. Taşımacılığın ve iletişimin ucuzlaması ve süratlenmesi, yatırım hamlelerinin, üretimin ve kalkınma çabalarının çeşitli aşamalarının başka ülkelere taşınmasını kolaylaştırmaktadır. Ancak mal hareketlerinin hızlanmasını sağlayan küreselleşmenin uluslararası ve özellikle de gelişmekte olan ülkelere yönelik olarak yatırımları ve kalkınma hamlelerini arttırması ve bunlara bir ivme kazandırması beklenemez

Kapitalizm çağında, beş yüz yıldır ülkeler arası mal ve sermaye hareketlerinin artışını sağlayan ve sürükleyen en önemli faktör “Kâr Güdüsü” dür. Bu güdü ile hareket eden şirketler teknolojinin verdiği yeni imkanlardan yararlanarak ticaret ve yatırım faaliyetlerini genişletmeye ve yaymaya çalışmaktadır. Şirketlerin ticaret ve yatırımı azami serbesti içinde yapabilmesi için, ülkeler arasında sermaye ve mal hareketlerinin önündeki eskiden kalma tüm engellerin (kalkınmacı ve sosyal politikaların, iktisadi milliyetçilik eğilimlerinin) ortadan kalkması gerekmektedir (Somel, 2002: 143).

Bunun içindir ki, küresel ekonomik düzen içerisinde gerek gelişmelerini tamamlamış olan ülkelerin gerekse, gelişmekte olan ülkelerin sermaye hareketlerinin dolaşımına izin veren politikaları, ülkelerin ve ekonomik sistemlerin kabul etmesi ve bunun önündeki engellemeleri ortadan kaldıracak olan prensipleri de benimsemiş olmaları gerekmektedir. Bu tip politikaların hayata geçirilmesi piyasaların liberalleşmesini ve

uluslararası ekonomik yapı içerisinde çok uluslu şirketlerin etkinlik kazanması ile küreselleşme sürecinin daha da genişleyerek etkinlik alanının artmasına sebep olacaktır. Piyasalar ve üretim gerçekten küreselleşince, uluslararası ekonomik sistem ulusal bağlamından kopar ve özerkleşir. Ulusal ekonomiler arası bağımlılık arttıkça, ulusal düzey uluslararası düzey tarafından içerilir ve dönüştürülür. Böylece uluslararası ekonomi özerkleşerek küresel ekonomiye dönüşür. Bunun sonucu olarak yurtiçi ve yurtdışı ayrımı önemini kaybederek, özel kesim ve ulusal devlet, geleneksel faaliyet ve hükümler alanlarında dahi uluslararası koşulları dikkate almak zorunda kalmaktadır (Hirst, Thompson, 1998: 35-36).

Küreselleşme, kuşkuçulara göre, refah devletini yok edecek minimal devlet ve hükümeti amaçlayan çevrelerin sık sık kullandığı basit bir terimdir. Bu grubun üyeleri, küreselleşmeyi kapitalizmin savaşı olmayan yeni işleyiş mantığı olarak yorumlarlar (Gerbier,1999:105).

3.1.3. Dönüşümcüler (Transformationalist)

Giddens, küreselleşme sürecini modern toplumların gelişmesine bağlamaktadır. Ayrıca, Giddens'a göre, küreselleşmenin ön koşulu zamanın mekandan bağımsız kılınmasıdır. Böylece toplumsal ilişkiler mekana bağımlı olmaktan kurtulmuş, zaman ve mekan yeniden yapılandırılmıştır. Giddens, küreselleşmeyi doğrudan doğruya modernleşmenin sonucu olarak görmektedir. Modernizasyon toplumsal ilişkileri yaygınlaştırmaktadır. Toplumlar arasında küresel ilişki ağları kurulmaktadır, yerel faaliyetler karmaşıklaşırken uzak mesafeler arası ilişkiler gelişmektedir. Küreselleşme ile birlikte yerel bir faaliyet kilometrelerce uzaktaki olayları etkilemektedir (Eşkinat,1998:73,74). Bu grup içinde yer alan Giddens ise, modernliğin sonucu olarak gördüğü küreselleşmeyi, uzak yerleşimlerin birbiriyle ilişkilendirildiği yerel oluşumların millerce ötesindeki olaylarla biçimlendirildiği dünya çapındaki toplumsal ilişkinin yoğunlaşması olarak tanımlanmaktadır. Ona göre, içinde yaşadığımız dönem, genç modernlik kuşkuçuları ile tanımlanmaktadır. Geç modernliği açıklayan mekanizmalar ise aynı zamanda küreselleşme mekanizmalarını oluşturmaktadır. (Aslanoğlu, 1998: 130,131) . Dönüşümcüler, küreselleşmeyi, modern toplumları ve dünya düzenini yeniden şekillendiren hızlı sosyal, siyasal ve ekonomik değişimlerin arkasındaki ana siyasal güç

olarak görmektedir. Artık dış ya da uluslararası ile iç işler arasında açık bir ayrım yoktur. Ekonomik açıdan 30–40 yıl öncesinden dahi çok farklı bir dönemde yaşıyoruz. Önceki pazardan çok daha fazla bütünleşmiş yeni bir küresel pazar oluşmuştur. Karşılıklı alınıp satılan malların miktarı 19. yy. ile karşılaştırılmayacak kadar fazladır. Daha da önemlisi, ekonominin artan bir şekilde hizmet sektörüne bağlı hale gelmesidir. Bilgi, eğlence, iletişim ve en önemlisi ekonomik ve finans ekonomisi içeren hizmetler en önemli sektör haline geliyor. İletişim devrimiyle birlikte anında haberleşme imkanına kavuştuğumuzdan beri, eski yapılar yıkılmaya, eski alışkanlıklar unutulmaya ve kültürlerde diğer kültürlerde karşılıklı etkileşime girmeye başlamıştır.(Bozkurt,2000:23) Dönüşümcüler ulusal hükümetlerin otoritelerini ve güçlerini yeniden yapılandırıldığını kabul ettiği halde, hem aşırı küreselleşmecilerin “egemen ulus devletin sonunun geldiği” iddialarını, hem de küreselleşme karşıtı kuşkucularının “hiçbir şey değişmedi” tezini reddetmektedirler. Evrenselci aydınlanma düşüncesi ile modernitenin bir türevi olarak değerlendirilen, küreselleşme süreci, ulusal hükümetlerin gücünü yeniden yapılandırmaktadır. Dönüşümcüler, küreselleşme konusunda, kuşkuculardan daha ziyade, radikallere yakın durmaktadırlar. (Bozkurt, 2000:21-23).

Tablo:1 Küreselleşmenin Kavramsallaştırılması

	RADİKALLER	KUŞKUCULAR	DÖNÜŞÜMCÜLER
Yeni Olan Ne?	Küresel bir çağ	Ticaret blokları, Geçmiş dönemlerden daha zayıf jeo- yönetim	Tarihsel olarak eşi görülmedik düzeyde küresel karşılıklı bağlılık

Hakim Özellikler	Küresel kapitalizm, Küresel yönetim, Küresel sivil toplum	Dünya da 1980'lerde olduğundan daha az karşılıklı bağılık	Yoğun ve derin küreselleşme
Ulusal Hükümetlerin Gücü	Geriliyor ve aşınıyor	Güçleniyor ve çoğalıyor	Yeniden inşa ediliyor Yeniden yapılıyor
Küreselleşmenin İtici Gücü	Kapitalizm ve teknoloji	Devlet ve piyasalar	Modernitenin birleştirici güçleri
Tabakalaşma Kalıpları	Eski hiyerarşilerin aşınması	Giderek artan bir şekilde Güney'in marjinalleşmesi	Dünya düzeninin yeni mimarisi
Hakim Motif			

	Mc Donald's v.b.	Ulusal ıkar	Siyasal topluluğun transformasyonu
--	------------------	--------------	------------------------------------

IV.BÖLÜM: KÜRESELLEŞME OLGUSU, TARİHİ GELİŞİMİ VE KÜRESELLEŞMENİN BOYUTLARI

4.1. KÜRESELLEŞMESİN TARİHÇESİ

Küreselleşmenin hangi dönemde başladığına dair kesin bir tarih belirlemek çok zordur. Küreselleşme kavramının tanımlarında olduğu gibi kavramın tarihsel gelişiminde de farklı fikirler ve görüşler mevcuttur. Bu durumun küreselleşmenin ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal alanlarda etkilerini gösteren çok boyutlu bir yapıya sahip olmasından kaynaklandığını söyleyebiliriz.

4.2. OLUŞUM VE GELİŞİM SÜRECİ

Kavram olarak “küresel” (global) sözcüğünün kökeni 400 yıl öncesine gitse bile, “küreselleşme süreci”(globalization) oldukça yeni bir olgudur.

Politik, ekonomik, sosyo-kültürel ve teknolojik gelişmelerin damgasını taşıyan küreselleşme süreci, hızlı bir biçimde, günümüze ait politik ve akademik tartışmalarda, önemle üzerinde durulan ve analizi yapılan kavramlardan birisi olmuştur.

Küreselleşme düşüncesinin tarihsel sürecini yorumlarken somut görünümleri karşısında tedbirli olmak gerektiğini belirten Keyman (2002, s.35). modernleşme-küreselleşme ve küreselleşme-yeni bir oluşum ile ilgili olarak şu şekilde bir yorum getirmektedir: “İlk olarak, küreselleşme düşüncesi evrimci [bir] üslupla kullanılmamalı, yani modernitenin gelişiminde ve yayılmasında yeni bir aşama olarak görülmemelidir. Modernitenin zaman içerisinde artan bir şekilde küreselleştiği düşüncesi, bundan önce kapsamı açısından daha az küresel olduğuna dair yanlış bir varsayıma sahip olan evrimci bir duruşu gerektirir. İkincisi, küreselleşme düşüncesinin yeni bir durumu, hali, şartı oluşturduğu düşünülmemelidir. Bu şekilde anlaşıldığı takdirde, düşünce, açıklanması gerekmeyen, başlangıç itibarıyla kurgusunu çevreleyen toplumsal ilişkilerin varolma şartını açıklayan bütünleştirici bir anlatıya dönüşür.”

İlkesel düzeyde bir insan topluluğu veya bir kültürün başka bir topluluk veya kültürle karşılaşması ve teması geçmesi anlamında küreselleşme belki de insanlık tarihi kadar eskidir. Ancak küreselleşme daha çok yirminci yüz yılda gündeme gelmiş bir olgudur. ‘Global-küresel’ ve ‘Globalizm-Küreselcilik’ terimleri, tarihte ilk kez, Raiser ve Davies’in 1944 yılında basılmış olan küçük bir okuma kitabında yer almıştır (Hasanoğlu, 2001: 68)

Küresel kavramı ilk defa, Marshall Mc Luhan’ın, ‘Komünikasyonda Patlamalar’ (1960) adlı kitabında, bu yeni süreç için, ‘Global Köy’ terimini kullanmasıyla literatüre girmiştir. Kavram, 1980’lere doğru Harvard, Stanford, Columbia gibi prestijli Amerika işletme okullarında özellikle Kolombia Üniversitesi’nden komünizm uzmanı Amerikalı bilim adamı Brezinski’nin desteklemeleriyle ve yine bazı ekonomistler tarafından güncelleştirilmiştir (Ziegler, Jean, 2004: 33).

Küreselleşme, 1870’li yıllarda bir süreç olarak ortaya çıkmış, “1960’lı yıllarda kavram olarak konuşulmaya başlanmış, 1980’li yıllardan itibaren yaygınlaşmaya başlamış, 1990’lara gelindiği zaman ise bilimsel çevrelerce de kabul edilen bir anahtar sözcük haline gelmiştir (Bozkurt,2000: 18).

Bazıları ise küreselleşmenin insanlık tarihi kadar eskiye dayandığını düşünür ve başlangıç olarak da insanoğlunun sivilleşme çabaları gösterilir. Küreselleşmenin tarihsel sürecinin üç olasılık üzerinde yoğunlaştığı ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi; küreselleşmenin, tarihin başından beri var olduğudur. İkincisi; küreselleşmenin modernleşme ve kapitalizmin gelişmesiyle paralel olarak geliştiğini ve son zamanlarda hız kazandığı inanışıdır. Son olarak ise; küreselleşme, sanayi ötesi toplum, modern ötesi toplum ve kapitalizmin düzeninin çözülmesiyle ilgili olarak son yıllarda ortaya çıkan yeni bir olgu olarak kabul edilmiştir.

Tarihin ilk dönemlerine bakıldığında farklı bölgelerde yaşayan toplumların ve kültürlerin, ticaretin ve coğrafi koşulların(üretim sıkıntısı) etkisi ile birbirleriyle ilişkiler içerisinde olduğu görülmüştür. Tarih sahnesinde ilk ticari gelişim Anadolu topraklarında Asur Ticaret Kolonilerine kadar dayanır. Bu dönem Orta Tunç Çağı’nın da başlangıcıdır. Gelişmiş bir ticaret sistemi ile aralarında çeşitli paylaşımlar bulunmuştur.

Ortaçağ Avrupa'sı Burg dönemi ve Ortaçağ sonrası dönem toplumlar arası ticaretin hızla ivme kazanması küreselleşmenin ilk çıkış nedenleri arasında yer alır. Ancak küreselleşme çok boyutlu bir olgu olarak değerlendirildiğinden ve etki alanlarıyla itibariyle toplumların tüm yaşam alanlarında izleri bulunabildiğinden siyasal, toplumsal ve kültürel yönlerinin de ihmal edilmemesi gerekir. Küreselleşmenin siyasal yönden etkiler çerçevesinde gelişim ve dönüşüm dönemlerini üç bölüme ayırabilir. Birinci dönem; 1453 İstanbul'un fethi - 1800'lü yılların sonları arası dönem, ikinci dönem; 1870 Endüstri Devrimi – 1914 Birinci Dünya Savaşı arası dönem, üçüncü dönem; 1945 İkinci Dünya Savaşı sonrası – 1989 Berlin Duvarı'nın yıkılması, SSBC'nin çöküşü ve sonrası dönem olmak üzere ayrıştırılabilir.

Birinci dönem; 1453 yılında Osmanlı Devleti tarafından İstanbul'un fethiyle sona eren Ortaçağ karanlığından kurtulmaya çalışan Batı'nın, denizaşırı yeni sömürgelere yelken açmasıyla ortaya çıkan zenginleşmelere dayalı gelişmelerdir. (Güvenç:110-120)

Bu süreç, Avrupa'da 1800'lü yılların sonlarında başlayan Endüstri Devrimi' ne kadar devam etmiştir. İlk aşama 15. yüzyılın sonunda merkantilizm ile başlamış, gelişen okyanus denizciliği ve keşif ruhu ile birlikte acımasız bir emperyalizme dönüşmüştür. Okyanusların olası kıldığı ulaşım imkânları ile dünyanın her yerine ulaşan Batı'nın iyi eğitilmiş ve teçhiz edilmiş orduları yerel halklar üzerinde kısa sürede egemen olmuşlardır. Doğal zenginliklerin Avrupa'ya akışı fikir ve siyasal yaşamdaki gelişmeler ve bilim dünyasındaki yeni buluşlar ile birleşince toplumsal yaşamın her alanında önemli ilerlemelere uygun bir refah ortamı hazırlamıştır. İlk sömürgecilik hareketiyle birlikte, kıymeti anlaşılan altın ve gümüş madeni, aynı zamanda, 16. ve 17. yüzyıllara damgasını vuran, devletlerin esas zenginliğinin değerli madenlerde olduğunu ileri süren, korumacılığı savunan bir ekonomik öğreti olan “merkantilizm”(Başkaya, 2004;) akımını da başlatmıştır. Ortaçağ'ın sona ermesi ile ulusal devletler ortaya çıkmıştır. Batı ulusal devletini güçlendirecek olan sömürge imparatorluklarının kurulması ile batı deniz aşırı ülkelere siyasî, askeri ve ticari etkisini yaymaya başlamış, bu dönemde sömürgecilik bir politika olarak kurumsallaşmıştır.(Armaoğlu, 1988: 79-81)

Batı ülkeleri farklı arayış içine girmişler ve bu arayışların içinde yeni yerleri keşfetme, ticaret yapma amacıyla denizaşırı yolculuklar başlamış ve bu dönemde ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla Batılı ülkeler denizaşırı ülkelere ticari, siyasi, askeri etkisini yaymaya

başlamış, bu dönemde sömürgecilik bir politika olarak kurumsallaştırılmıştır. Gelişme sağlanmıştır ve bu gelişme sadece iktisadi anlamda değil, bilim, düşünce, kültür ve toplumsal anlamda da sağlanmıştır. Bu ortam Sanayi Devrimi'ne zemin hazırlamıştır.

İkinci dönem; sömürgecilik politikaları ve sömürge ülkelerindeki kaynakların Batılı ülkelere aktarımı ile zenginleşme ve sermaye birikimi devam etmiştir. Endüstri Devrimi, serbest ticaret kuramının başlaması ile 19 yüzyılda liberal ekonomik sistem yaratmıştır. Avrupa zenginleşmiş, buharlı gemi, telefon, telgraf ve demiryolları gibi yenilikler ülkeler arasındaki iletişimin artmasını sağlamış, mesafeleri kısaltmış gerek işgücünün gerekse sermayenin ve üretimin hızlı bir şekilde yer değiştirmesine imkan sağlamıştır.

Üçüncü dönem; sömürgeci devletler arasındaki paylaşım mücadelesi, çıkar çatışmaları ve petrol kaynaklarını elde etme yarışı iki dünya savaşına ve kapitalist sistem karşısında Sovyet Bloğunun doğmasına sebep olmuştur. Soğuk Savaş dönemi başlamış ve küreselleşmenin hızı kesilmiştir. Küreselleşmenin tekrardan hız kazanması ve yaygınlaşmasının en önemli siyasal nedeni Berlin Duvarı'nın yıkılması ile Doğu Bloğu'nun çöküşü olarak kabul edilmektedir. 1989 yılında Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından içinde bulunduğumuz dünya, çok hızlı bir değişim sürecine girmiş bulunmaktadır. Bu gelişmelerle birlikte dünya, merkezde ABD'nin tek süper güç olduğu bir konum kazanmıştır. 1960-1970 yılları arasında küresel ekonomi büyük gelişme yaşamış, 1973-1974 yılları arasında yaşanan petrol krizi ile duraksama yaşamıştır. Bu durumun yarattığı sıkıntılar yeni tanımlamalar ortaya sürmüştür.

Son dönem küreselleşme akımında teknolojik ilerlemenin payı büyüktür. İletişim, ulaşım, elektronik, bilgisayarlaşma, internet ve mobil haberleşme imkanlarının artması ve gelişmesi bilginin yayılımında kolaylık ve artış sağlamıştır. Teknolojik altyapının ve iletişimin güçlenmesi ve ucuzlaması hizmet sektörünün dünya genelinde öne çıkmasını ve ekonomik hasılanın önemli bir kısmı haline gelmesine, mali piyasalarda sermaye hareketliliği ile finans ve bankacılık piyasalarının derinleşmesine ve gelişmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca bu dönemde bölgesel ve küresel kuruluşlar kurulmasıyla bazı ülkeleri ve baş aktör olarak piyasayı etkilemiştir.(küresel Pazar, özelleştirme, liberalizasyon ve çok uluslu şirketlerin artması, vb gibi gelişmelerle)

4.3. KÜRESELLEŞME VE ULUS-DEVLET

4.3.1. Ulus-Devletin Doğuşu Ve Gelişim Süreci

Ulus-devletin dünya sahnesine çıkışı konusunda birçok farklı düşünce egemendir. Özyurt'un da değindiği gibi; Lipson (1978:147)'a göre “ulus-devletin resmi doğum tarihi 15. yüzyılın ikinci yarısında, Aragonlu Ferdinand ile Kastilli İabella'nın evlenmesiyle birlikte İspanya birliğinin sağlanmasıdır”

Ulus-devletlerin dünya sahnesine çıkışını 1789 Fransız Devrimi ile başlatanlar da bulunmaktadır (Sarıbay, 2000:213).

Sarıbay'a (1991) göre, Batı Avrupa'da ulus-devlet yapılanması dört aşamada tamamlanmıştır: Birincisi; ulus-devletin ortaya çıkma aşaması olup, 15. ve 18. yüzyıl arasında geçen bu süreç, aristokrasinin ekonomik, politik ve kültürel bağlamda bütünleştiği bir ortamın var olduğu bir dönemdir.

İkincisi; aristokrasi ile halk kitlelerinin karşı karşıya geldiği aşamadır. Bu aşamada kamunun kitlesel hareketler içinde bütünleştiği gözlenmektedir. Eğitim, askerlik, iletişimin yaygınlaşması gibi etkenler kamuda yapısal değişimlere yol açmış ve halk kitlelerine yeni bir kimlik kazandırmıştır. Bu yeni kimlik olgusunun, aristokrasi, kilise ve egemen kimlikle girdiği mücadele süreci ulus-devletin ikinci aşamasını oluşturmuştur.

Üçüncü aşama; “yurttaşlık” kavramının yerleştiği süreci içerir. Bu muhalefete tanınan güncenin kurumsallaşması, temsil organları üyelerinin seçiminde daha geniş bir seçmen kitlesine hak tanınması, siyasal partilerin örgütlenip, çıkarların birleştirilmesi ve ifadesi işlevlerini görmelerine paralel olarak gerçekleşmiştir.

Dördüncü aşama, merkezi devletin yönetim uygulama alanını büyüttüğü dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal devlet anlayışının ortaya çıktığı bu düşüncenin yayıldığı ve uygulamaya konduğu bilinmektedir. Aynı zamanda yurttaşların gelir dağılımlarının

ve ekonomik koşulların eşit duruma getirilmeye çabaladığı bir dönem olması bakımından diğer dönemlerden farklılık göstermektedir.

Ulus devletinin oluşumuna ve dünya üzerinde yaygınlaşmasına yardımcı olan temel neden kapitalist ekonomidir. Ticaret yaparak maddi anlamda zenginleşen endüstri çağıının yeni sınıfı burjuvaların yönetime katılma istekleri (Sahin, 2007:118), kapitalizmin ulus-devlet yapılanmasındaki rolünü ortaya koymaktadır. Endüstri Devrimiyle birlikte mutlak monarşiler çökmüş, bunun sonucu olarak da devlet meşruiyet anlayışını temel hak ve özgürlükler üzerine kurmaya başlamıştır (Görmez, 2005: 23). “18.yüzyılda Fransa’da devrimci politikalar sayesinde egemenlik yurttaşlar topluluğunu temsilen devlette toplanmış, böylece politik bir olgu olarak etkili olmaya başlamıştır. Belirlenmiş sınırlar içinde yönetim temeline sahip, bu yönetimi hukuk ile bezeyerek iç ve dış fiziki zorlama araçlarını doğrudan kontrol eden bir kurumsal hakimiyete dönüşmüştür. Küreselleşmenin ulus-devlet üzerindeki etkisi tamda bu kurumsal hakimiyete yöneliktir” (Sarıbay, 2002).

Düşünürler ulus-devleti farklı nedenlerle beslenen (toplumsal, politik, kültürel ve ideolojik) bir süreç olarak değerlendirse de ulus-devlet yapılanması 19. yüzyıldan itibaren Avrupa’da başlayıp, günümüzde nerdeyse her ülkenin yönetim biçimini oluşturan bir olgu, büyük bir örgütlenme olarak karşımıza çıkmaktadır. Değindiğimiz üzere ekonomik, toplumsal, ideolojik ve kültürel koşullar tarihi süreç içinde ulus devlet oluşumunu sağlayan dayanaklardır. 18.yüzyıl sonlarına doğru eski gücünü ve yeni oluşan koşullara göre işlevini yitirmeye başlayan geleneksel devlet yapıları; ekonomik anlamda kapitalizmin egemen konuma geçişi, zenginleşen burjuvazinin yönetime katılma ve aristokrasinin gücünü devralma isteği, Aydınlanma düşüncesi ve Fransız Devrimiyle birlikte ortaya çıkan “eşitlik”, “yurttaşlık”, “yönetime katılma” kavramlarının kuşkusuz toplumsal alanda ve yönetim çerçevesinde yarattığı köklü değişikliklerin etkisiyle yerini ulus-devlet sistemlerine bırakmıştır. Bu süreç, 1789 Fransız Devrimi ile birlikte oluşan hava artık halkın egemenliği eline aldığını göstermekteydi. Ancak ulus-devlet yapılanması devlet merkezli yönetimi bir yana bırakmadı. Bu gücü ulusal birliği kurmak için kullandı (Güler, 1991: 43). Ulus-devlet’in resmen tanınması ise, Birinci Dünya Savaşı’nın bitmesiyle gerçekleşmiştir (Giddens, 2005:334).

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından devletlerin uluslararası düzeyde tanınması ve devletlerin uluslaşma sürecinin yaygınlaşmasını milliyetçilik sağlamıştır (Örs, 2007:340-341).

4.3.2. Küreselleşme Ulusal Kültür Ve Kimlik Tartışmaları

Küreselleşme, ulusal kültür ve kimliğe ilişkin ciddi sorgulamaları da beraberinde getirmektedir. Bireyin içerisinde kendisini çok daha rahat hissettiği ve o şekilde tanımladığı kimlikler ve belki de uğruna ölmeyi rahatlıkla göze aldığı “vatan”, “bayrak”, “millet” gibi kavramların bireylere öncelikle anlamlarını verip vermediği tartışılmaktadır. Bu tartışmaların temelinde alttan ve üstten küreselleşmeler nedeni ile ulusal kimlik ve kültürlerin erozyona uğrayacağı beklentisi yatmaktadır. Bu tartışma aslında kültürel alana ilişkin homojenleşme, polarizasyon ve kültürel çoğulculuk tartışmasından farklı bir şey değildir. Küreselleşmenin gönüllü ya da zorunlu bir dünya kültürünü yaratacağını savunanlar doğal olarak böyle bir durumda ulusal kimlik ve kültürlerin gerileyeceğini savunmaktadır. Küreselleşme sürecinin bir çok kültürlülük süreci olduğunu düşünenlere göre ise, bu süreçte her türlü kültür kendisini daha rahat ifade edebilecektir. “Küreselleşme çağının bazı düşünürlerce aynı zamanda “ulusal direnişler” çağı olarak da görülmesine(Castells, 1997:27) rağmen, Smith’in tezinin daha çok yeni bağımsızlığını kazanmış ya da bağımsızlığını arayan uluslar için açıklayıcı olduğu söyleyenebilir. Bağımsızlıklarını elde etme ya da sürdürme gibi bir sorunu olmayan, küreselleşme sürecinde refahını daha fazla arttırmayı amaçlayan birey ve uluslar için Smith’in belirttiği milliyetçiliğin ne ifade ettiği tartışmalıdır. Hobsbawm ve Smith’in görüşlerinin kısa bir değerlendirmesini yapmak gerekirse, gerçekten de ulus devletlerin bir ulus, kültür ve kimlik yaratma çabalarının (Featherstone, 1995: 89) bir ulus inşa ederek bireyleri ulusal kültürün temsili örnekleri haline getirebilmenin (Hirst ve Thompson, 1998: 215) artık eskisi kadar kolay olmadığı söylenebilir. Küreselleşme süreci ulus-devlet toplumlarının çoklukla söylenen birlik ve bütünlüklerinin bozulmasına katkıda bulunmaktadır (Featherstone, 1995: 2). Baban (1999: 64-66) bir güç olarak küreselleşmenin yerleşik kimlik parametrelerini iki nedenle

bozduğunu düşünür. İlki, küreselleşme evrensellik ve öznellik arasındaki geleneksel ilişkileri dönüştürmektedir. Öznel unsurlar böylelikle, daha geniş bir alanı içeren küresellik durumunda, tek biçimli modern rejimlere daha rahat karşı koyabilirler. İkincisi küreselleşme, kimlik inşa sürecini küresel, yerel ve ulusal düzeylerin etkileşimine dönüştürerek kimlik ve ulus-devlet arasındaki ilişkiyi kesmektedir. Ulus-devlet, bireylerinin kendilerini nasıl tanımlayacağı üzerinde artık tek etkili güç değildir. Bir zamanlar bir bütün olarak görülen ulusal kimlikler artık etnik, dilsel ve kültürel çizgilerle bölünmüştür. Küreselleşmenin kimlik ve kültür alanında yarattığı bir başka etki de kimlik oluşumunda önemli bir yer tutan “dış düşman”, “yabancı” “direniş” “öteki” gibi kavramların daha çok iç içe geçmiş, iletişim ve bilişimin daha fazla arttığı bir dünyada bir kimlik inşasında daha zor kullanılabilmesidir (Turner, 1996: 147-148). Bu durumun bireyselleşmeyi, birey oluşumunu daha fazla olanaklı hale getirdiği söylenebilir. Geleneksel toplumda, geleneksel toplumsal bağlarından kopmuş, ayakları üzerinde durabilen bir birey henüz oluşmamıştı. Buna karşılık uluslaşma sürecindeki gibi kendisine gönüllü ya da zorla giydirilen bir kimlik de söz konusu değildi. Aydınlanma ile birey oluşurken modernite ve ulus devletlerle birey tek başına bir anlam ifade etmeyip, ulusal kimlikler öne çıkmıştır. Ulusal kimlikler karşısında bireysel ya da lokal kimliklerin geride kaldığı söylenebilir. Küreselleşme ile birlikte gelen süreçte, üst ulusal kimliklerin zayıflaması ile güçlenen bireysel ve yerel kimliklere ulus devletlerin bir kutsal “ideoloji”, “vatan”, “toplum” giydirebilme olanakları da zayıflamıştır. Bu anlamda aydınlanma ile gelen gerçek bireyselliğin ancak bu dönemde gerçekleştirilebileceği söylenebilir. Bununla birlikte, global bir dünya sistemi karşısında bireysel ve yerel kimlikler daha fazla etkiye açık ve daha korunmasız hale gelmiştir. Demokratik ve özgür bir birey ya da topluluk olabilmek, devletin hegemonik ve ideolojik aygıtları karşısında oldukça zorken, devlet etkisinin azalması ile buna ulaşabilmek de daha kolay görünmemektedir. Ulusal devlet karşısında kendisini konumlandıramayan ve gerçekleştiremeyen bireysel ve yerel kimliklerin, daha güçlü global sistem karşısında, kısa dönemde pek fark edilemese de, uzun dönemde nasıl tutunabilecekleri, küreselleşmenin homojenleştirici etkisi karşısında bağımsız varlıklarını ne kadar sürdürebilecekleri son derece tartışmalıdır. Mal, hizmet ve sermaye piyasaları kadar olmasa da emek piyasalarının da gittikçe küreselleştiği söylenebilir. Çevre ülkelerinden merkez ülkelere doğru gelişen fiziki ve beyin göçü ulus-devletlerin

yerleşik yapılarını gittikçe etkili hale gelmektedir. Göç ve başka yollarla daha fazla çok kültürlü hale gelen ulus-devletler ulusal eğitim, kimlik ve kültür politikalarını yeniden gözden geçirmek durumunda kalmaktadırlar. Küreselleşmenin kimlik ve kültüre ilişkin yarattığı kriz sadece alttan ve üstten küreselleşme ile gelen yeni durumun bir sonucu değildir. Soğuk Savaş sonrasında görülen çatışmalar, ulusal sınırların sürekli değişmesi ya da değişebilir bir potansiyel göstermesi bireylerin kendilerini nasıl tanımlayacaklarına ilişkin sorunları da beraberinde getirmektedir.

Suter, (2000: 17-18). devlet sınırlarının sürekli değişmesinin yarattığı krize ilginç bir örnek verir: “Ruthania’lı (ya da Carpathian Rusyası) olan ve öldükten sonra cennete giden bir adam hakkında bir fıkra vardır. Adam Aziz Peter’e durumunu anlatır: ‘Ben Macarım. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’nda doğdum. Bir süre Çekoslavakya’da yaşadım. Sonra Macaristan’da daha sonra da Sovyetler Birliği’nde yaşamıma devam ettim. Ve Ukrayna’da öldüm’. Aziz Peter adamın yaşamı boyunca yaptığı onca seyahate şaşırınca ölü adam yanıt verir: ‘Tam tersine bu benim kasabamdan ilk ayrılışım’. Ruthania Avusturya-Macaristan’ın bir parçasıydı. 1920’de Çekoslavakya kurulunca Çekoslavakya’nın bir yerleşim yeri oldu. Hitler’in baskısı altında 1938’de Macaristan’a geri verildi. II. Dünya Savaşından sonra Sovyetler Birliği’nce, Sovyet Ukrayna’sının bir parçası olması için işgal edildi. Bir vatandaş, bir jenerasyonda 3 farklı yurttaşlığı taşımaktaydı”

Yukarıda değinilen krizlerle birlikte, küreselleşme sürecinde ulusal kimlik ve kültürlerin anlamını tamamen yitireceğini, birey ve gruplar için artık birer anlam kodu içermeyeceklerini söyleyebilmek güçtür. Geleceğe ilişkin böylesi keskin yorumlarda bulunabilmek yanıltıcı olabilir. Delanty (2000:54) ’nin 18. ve 19. yy. yazarlarının, modern ulus-devlet öncesi geleceğe ilişkin öngörülerini bu konuda doğrusu oldukça aydınlatıcıdır. 1762’de Goldsmith’in yazdığı “A Citizen of the World” (Bir Dünya Yurttaşı) eserinde insan kendisini bir milletle değil, dünya ile tanımlamaktadır. Artık bütün Avrupa’da aynı beğeni, duygu ve gelenek olacağı beklentisi ile 1796’da Edmund Burke, Avrupa’nın hiçbir yerinde artık bir Avrupalının sürgün olmayacağını, Voltaire artık Fransız, Alman, İspanyol değil Avrupalıların olduğunu söylemektedir. Rousseau da gelecek yüzyılın Almanya, İngiltere, Fransa, İspanya yüzyılı değil Avrupa yüzyılı olacağını yazmaktadır. Küreselleşme tartışmalarında, kuşkusuz geleceğe yönelik

açılımlar yapılacaktır. Bununla birlikte her şeyi bir sonla, bir şeylerin sonu ile açıklamak gerçekçi olmayabilir. Ayrıca sosyal bilimlerde dünden bugüne devrimsel değişimlerin yaşanması sıklıkla görülen bir şey değildir. Bunun yerine daha çok daha uzun dönemde evrimsel değişimlerin gözlemlendiği söylenebilir. Bu noktada Ohmae'nin ulusal-hükümetler kimlik ve kültürlerin sonunu göstermek için verdiği örnek tam tersine, değişimleri ve sürekliliği gösterecek şekilde de okunabilir. Ohmae, Tarihçi Oscar Handlin'in 19. yy'daki ABD'ye göçleri "acımasız bir filtreden geçmek" olarak tasvir ettiğini ve bu göçlerle eski dünya toplumlarının üyelerini uzun yüzyıllar bir arada tutan geleneklerin, bağların bir bölümünün koptuğunu böylelikle serbest kalan unsurların yeni dünyada yeni bağlar kurduklarına değindiğini belirtir.

Ohmae(1996:55-56)'ye göre 20. yüzyılın sonunda da benzer bir süreci yaşamaktayız. Dünyanın çok farklı yerlerindeki bireylerin, insan gruplarının zevkleri, davranışları, yaşam biçimleri acımasız bir filtreden geçmekte ve global ekonominin potasında erimektedir. Davranışlar, algılar, yaşam biçimleri ve kültürlerdeki bu göç daha önce hiç tanınmayan bir sosyal süreçtir ve yeni bir sosyal gerçeklik ortaya çıkarmaktadır. "Bu köksüzleşmiş insanların bağımsız olarak yola çıktığı ülkeler politik olarak tanımlanmış geleneksel ulus-devletlerdir". ABD'ye gelen göçmenlerin, kültür ve kimlik tartışmalarına ilişkin olarak, bir ölçüde farklı toplumsal ilişkiler kurduğu söylenebilir. Bununla birlikte, göçlerin çoğunlukla Avrupa'dan olduğu düşünülürse, Amerika'da Avrupa kültüründen tamamen bağımsız ve Avrupa kültüründen kopmuş bir Amerikan kültürü üretilebildiğini bugün bile söyleyebilmek zordur. Benzer şekilde, küreselleşme ile gelen kültürel ilişkilerin Ohmae'nin belirttiği gibi daha önce hiç görülmemiş bir sosyal süreç olduğu söylenebilir. Fakat ulusal kimlik ve kültürler bağlamında bu süreçlerin bir kopuşa değil bugünün kültürel unsurlarını da içeren bir değişime gebe olduğunu söyleyebilmek daha olası görünmektedir.

Bu gelişmeler karşısında, ulus-devletlerin ulusal kimlik ve kültür erozyonuna nasıl bir tepki vereceklerine, ne tür bir reaksiyon göstereceklerine ilişkin iki yol izleyebilecekleri söylenebilir. İlki Hall(1998:46-47)'un "savunmacı dışlamacılık" olarak tanımladığı yoldur. Hall, küreselleşme ile birlikte ulus-devlet ve ulusal kimlik erozyonunun "savunmacı dışlamacılık" şeklinde gerçekleştiğini İngiliz kimliğinden hareketle temellendirir. Ulusal kimlik "geçmişin tümü çok savunmacı bir düzenleme olan mit

aracılığı ile yeniden kurularak” yaşatılır. “Falkland macerası”ndan hareketle Hall ulusal kimliğin savaşa hazır bir savunmacılıkla savunulduğunu belirtir. Sürekli “bizden biri misin?” diye sorulur ve “bizden olmayanların” sayısı gün geçtikçe artar. Sonunda “biz”in kim olduğu da çok net olmadığından bunun üretilmesi için ideolojik faaliyetlere girişilir. İngiliz sanatı, şiiri, ... her alanda bir İngiliz üretilmeye çalışılır. Hall özetle “küreselleşme ile birlikte ulus-devletler çağı geriledikçe ulusal kimliğin, saldırgan ırkçılık tarafından yönlendirilen, çok savunmacı ve çok tehlikeli bir biçimine dönüldüğü”nün görülmesini ister. Hall’e göre ulus devlet geri çekilirken, barışık bir şekilde değil, “savunmacı dışlamacılık” mantığıyla herkesi kendisi ile beraber sürükleyerek geri çekilecektir.

Gerçekten de ulus-devletler çağı geriledikçe Hall’un “savunmacı dışlamacılık” dediği ya da “saldırgan savunmacılık” denebilecek durum nedeniyle ulus devletlerin, özgürlükler alanında sınırlamalara gidebileceği çok ciddi bir endişedir. Devlet, yaşanan süreçler karşısında, eğer ideolojik dayanakları da varsa, bunu kaybetmemek için daha da içine kapanabilecek, “bizden olmayanların” sayısı gün geçtikçe artacak ve ideolojik kimlik üretimi çabası, sanattan eğitime, medyaya bütün toplumsal yaşamı kuşatabilecektir. İkinci yol ise, devletin ulusal kimlik ve kültürün sınırlarını daha da genişleterek, önceden dışarıda bıraktığı, dışladığı alt kimlik ve kültürleri de içerecek şekilde daha geniş bir ulusal kimlik ve kültür inşasını denemesidir. Mutlak egemenliğin öngörüldüğü, “dış düşman” ve “öteki”lerin sürekli bir tehdit olarak algılandığı, korkularla ya da güvenlik güdüleriyle daha içe kapanık bir ulusal kimlik ve kültür tanımının yapıldığı soğuk savaş döneminde, farklılıkları da içerebilecek, alt kimliklerin temsiline daha fazla olanak tanıyacak bir ulusal kimlik ve kültür tanımına ulaşmak doğal olarak oldukça zordu. Ama böylesi bir yaklaşıma ulaşabilmek bugün için daha kolaydır. Bu şekilde bir yol seçilirse toplumsal barışın da önü açılmış ve ulus-altı unsurları da içerecek şekilde yeniden şekillenen ulusal kimlik ve kültür, global kültür siyasası karşısında daha da güçlenmiş olur. Böylelikle ulus altı kimlik ve kültürler, ulus-devletlerin baskılarını aşmak, kendi kimliklerini, kültürlerini ifade etmek ve bu yoldaki temel hak ve özgürlüklerini savunmak için başka küresel ilişkilere daha az ihtiyaç duyarlar. Hutton ve Giddens’in (2000: 18) yaklaşımı bu konuda izlenmesi gereken tutum ve riskleri göstermesi açısından ilgi çekicidir: “Son on-yirmi yıldır makul bir toplumun nasıl mümkün olabileceğini öğrendik ya da öğrenmiş olmalıyız. Yerel, ulusal

ve küresel olarak iyi bir toplum, devlet, sivil toplum ve piyasa ekonomisi arasında dengeyi sağlayan toplumdur. Bütün bunların sınırları arasında patolojiler vardır ya da olabilir. Devletin çok büyük olduğu bir toplum baskıcı olur. Eğer devlet çok zayıfsa, toplum, istikrarlı bir ekonomik gelişme için de gerekli olan mekanizmaların yönetilmesi sıkıntısı çeker. Sivil toplumun yeterince gelişmediği bir toplumda, bugün Rusya’da olduğu gibi, ne uygun bir hükümet ne de istikrarlı bir ekonomik büyüme olabilir. Bununla birlikte sivil toplum eğer çok güçlü ise, toplum etnik bölünmelere ve kimlik çatışmalarına düşer” .

4.4. KÜRESELLEŞMENİN BOYUTLARI

4.4.1. Küreselleşmenin Ekonomik Boyutu

Kapitalizmin doğmadan önce uluslararası alışveriş, ticaret ve iletişimden bahsedebiliriz. Örneğin geçmişte uluslararası ticaret için kullanılan İpek Yolu bunun önemli kanıtlardan biri sayılabilir. Ancak ekonomik küreselleşmenin başlamasından itibaren kapitalizm dünyanın en önemli sorunlarından birini oluşturmaktadır. Küreselleşen ekonomi, dünya çapında ulusların birbirlerinden ekonomik alanda etkilenmelerini ifade etmektedir. Bu ilişkilerin hızla artması bir anda ortaya çıkan krizlere işsizliğe, acıya ve ekonomik sorunlara neden olmuştur. Bu sorunun temel nedeni olarak kapitalist sistemi olarak gösterebiliriz.

Her ne olursa olsun, günümüzde küreselleşme, ekonomiden uluslararası ilişkilere kadar çeşitli alanlarda dünyayı etkileyen, uluslararası toplumun dokusunu ve yapısını eskiye oranla tanınmayacak ölçüde değiştiren bir güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler 1945 yılında kurulduğunda, uluslararası ilişkileri belirleyen temel aktörlerin devletler olduğu konusunda herhangi bir kuşku yoktu. Sadece devletler, uluslararası ilişkileri etkileyebilecek kaynaklara sahipti. Oysa günümüzde, uluslararası ilişkileri ve dünya ekonomisini zaman zaman devletlerden çok daha fazla etkileyen yeni aktörler ortaya çıkmıştır. Çokuluslu şirketler, hükümet dışı örgütler, medya kartelleri, araştırma ve düşünce (think-tank) kuruluşları, hatta bazı devletlerin yıllık GSMH’sından daha fazla şahsi serveti bulunan bireyler ve yatırımcı konsorsiyumlar son 10 yıl içerisinde oluşan uluslararası sistemin yeni aktörleri olarak ön plana çıkmışlardır.

Çokuluslu şirketler, dünya sahnesinde ulus devletlerden çok daha sonra görünmekle birlikte, günümüz uluslararası sistemini etkileyen ve yönlendiren aktörlerin başında gelmektedir. Birleşmiş Milletler'in son verilerine göre, dünyanın en büyük 200 çokuluslu şirketinin toplam kaynakları 7.1 trilyon ABD doları tutarındadır. Dünyadaki ekonomik faaliyetlerin yaklaşık dörtte biri dolayında olan bu rakam, Birleşmiş Milletler üyesi 189 ülkeden 182'sinin toplam ekonomik büyüklüklerinden fazladır. Çokuluslu şirketlerin ihtiyaçlarını, çıkarlarını ve hedeflerini gözetmeyen bir uluslararası ekonomik sistemden söz etmek mümkün değildir. Çokuluslu şirketler, olağanüstü ekonomik güçlerin bir yansıması olarak, uluslararası ilişkilerde de etkili olabilmektedir.

Küreselleşen dünyanın yeni ekonomik sorunlarıyla baş edebilmek ve kaynaklarını artırabilmek amacıyla ürün pazarlarını dünya geneline yaymak isteyen çokuluslu şirketler, şirket birleşmeleri ve satın almalar yoluyla dünya ekonomisindeki etkinliklerini artırarak sürdürmektedir. BM tarafından yayınlanan 2001 yılı Dünya Ekonomik Durum Raporu'na göre, şirket birleşmeleri ve satın almaları ile özelleştirmenin önemli bir bölümünü oluşturduğu Doğrudan Yabancı Yatırımlar (Foreign Direct Investments), 2000 yılında 1.1 trilyon ABD Doları'na ulaşmış bulunmaktadır. Doğrudan Yabancı Yatırımların 10 yıl önce 200 milyar ABD Doları olduğu göz önüne alındığında, söz konusu yatırımların küreselleşme süreciyle birlikte ne büyük bir artış gösterdiği de ortaya çıkmaktadır. Yine Dünya Ekonomik Durum Raporu rakamlarına göre, 2000 yılında 600 milyar ABD Doları tutarında doğrudan yabancı yatırım yapılırken, bu rakam bütün gelişmekte olan ülkeler için sadece 190 milyar ABD Doları'nda kalmıştır. Esasen bu farklılık da, küreselleşme sürecinin zengini daha zengin, yoksulu daha yoksul yaptığını savunanların tezlerini güçlendirmek amacıyla sıkça vurguladıkları unsurlardan birisini teşkil etmektedir.

Hükümet dışı örgütler de günümüz uluslararası sisteminin önemli aktörleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kimi büyük hükümet dışı örgütlerin bütçelerinin ve kaynaklarının da çok sayıda gelişmekte olan ülkenin bütçesinden daha fazla olduğu herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Uluslararası Af Örgütü, Yeşilbarış, Sınır Tanımayan Doktorlar gibi alanlarında önde gelen hükümet dışı örgütlerin, çok sayıda ülkenin bütçesini aşan maddi kaynaklarının yanısıra, uluslararası kuruluşların ve ülkelerin karar alma mekanizmalarını doğrudan etkileyecek güçleri de bulunmaktadır.

Araştırma ve düşünce kuruluşları ve medya kartelleri de, küreselleşmeyle birlikte rolleri artan ve uluslararası ilişkilere yön veren aktörler olarak dünya sahnesindeki yerlerini almışlardır. Önde gelen araştırma ve düşünce kuruluşlarından biri olan Davos Dünya Ekonomik Forumu'nun veya büyük bir "medya imparatorluğu" olan CNN-Time Warner'ın uluslararası sistem üzerindeki etkilerini yadsımak mümkün değildir.

Küreselleşmenin, ulus devletin uluslararası alandaki gücünü sınırlayan ve çokuluslu şirketlerin, hükümet dışı örgütlerin, araştırma ve düşünce kuruluşlarının ve medya kartellerinin uluslararası alandaki güçlerini artıran etkisi sonucunda, sivil toplum kuruluşlarının, bilim adamlarının, yazarların, akademisyenlerin, başka bir deyişle "bireylerin" uluslararası ilişkileri etkileme ve yönlendirme olanağı da eskiye oranla artmıştır.

Elde ettikleri büyük servetin bir bölümünü, geçmişte ülkelerindeki eğitim, sağlık gibi alanlara harcayan, "klasik" olarak adlandırabileceğimiz yardımseverlerin yanı sıra, küreselleşmenin etkisini iyice hissettirdiği son yıllarda, çevrenin korunması, yoksulluk ve hastalıklarla uluslararası alanda mücadele gibi küresel planda faaliyet gösteren yeni kuruluşlar da ortaya çıkmıştır. Dünyanın piyasa değeri açısından en büyük şirketlerinden biri olan Microsoft'un hisselerinin büyük bölümünü elinde bulduran Bill Gates'in kurduğu "Bill ve Melinda Gates Vakfı"nın mal varlığı 21 milyar ABD Doları'nı aşmış bulunmaktadır. Vakıf, yoksullukla mücadele, sağlık ve eğitim alanlarında kullanılmak üzere Birleşmiş Milletler'e 1 milyar ABD doları'ndan fazla yardımda bulunacağını açıklayarak küreselleşme çağında yardımseverliğin de sınır tanımadığını gösteren bir yaklaşımın öncüsü olmuştur.

Aynı şekilde, CNN-Time Warner medya devinin kurucusu ve en büyük ortağı Ted Turner de uluslararası alandaki bağışları nedeniyle küresel "filantropistler" (hümanistler) arasındaki yerini almıştır. ABD'nin Birleşmiş Milletler'e olan zorunlu katkı payı ödemesinin yüzde 25'ten yüzde 22'ye indirilmesini öngören ve bu yapılmadıkça ABD katkı payının bütünüyle ödenmesini engelleyen senato kararı nedeniyle bu ülkenin katkı payının büyük bölümünü ödememesi, Birleşmiş Milletler'i ciddi bir mali krizin eşiğine getirmişti. ABD Yönetiminin dış politika öncelikleri arasında belirlediği bu konu üzerinde BM üyesi 189 ülke arasında yapılan görüşmelerin tıkanıdığı bir noktada, ABD Dışişleri Bakanlığı'nın isteği üzerine devreye giren Ted

Turner'ın yaptığı, 34 milyon ABD doları tutarındaki bağış BM üyesi ülkelerin 2000 yılı Aralık ayında katkı payları konusunda görüş birliğine varmalarını sağlayan unsurlardan biri oldu.

Bill Gates ve Ted Turner'ın büyük servetlerinin sadece küçük bir bölümünü oluşturan bu bağışlar, gelişmekte olan birçok ülkenin eğitim, sağlık ve çevrenin korunması alanlarında ayırdıkları bütçelerin çok üstünde bulunmaktadır. Burada gözden kaçırılmaması gereken husus, BM sisteminin, uluslararası kuruluşların, hatta ülkelerin, uluslararası yardım faaliyetleri için küresel yardımseverlerin vicdanlarına sıklıkla seslenir hale gelmiş olmalarıdır. Küresel ekonominin doğal sonucu olarak, Microsoft ve CNN-Time Warner'ın servetlerine servet kattıkları ve karlarının kaydadeğer bölümünü ABD dışındaki pazarlardan elde ettikleri ve bu nedenle yardımseverliklerinin de ABD'yle sınırlı kalmaması gerektiği görüşü öne sürülebilecek olsa da, bu husus küresel "philantropistlerin" uluslararası alandaki rollerini kuşkusuz azaltmamaktadır.

Küreselleşmenin en önemli boyutu ekonomiktir diyebiliriz. Günümüzde küresel ekonomide önemli rol oynayan üç örgüt bulunmaktadır. Bunlar Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası ve önceleri GATT olarak adlandırılan Dünya Ticaret Örgütü (WTO) dür. Bu kurumların yaşadığımız dünyayı ekonomik anlamda küresel bir anlayışla yönetmekte olduklarını söyleyebiliriz.

Çağdaş anlamda küresel ekonominin ortaya çıkışı 1944 yılında yapılan Bretton Woods toplantıları ile sağlanmıştır. Bu konferansta yeni ekonomik düzenin tüm yönleri tartışılarak, yeni küresel ekonominin; kurumları, kuralları ve sınırları belirlenmiştir. ABD dolarının sabit döviz kuru olması, ticarete ülkeler arasında ortak serbest pazarların oluşturulması, küresel ekonomik düzeni dizayn edecek kurumların (IMF, DB, GATT gibi) oluşturulması bu toplantı sonrasında ortaya çıkmıştır. 1944 yılında uygulamaya konan Bretton Woods sistemi, 1970'li yılların başına kadar devam etmiştir. Bretton Woods düzeni yürürlükte olduğu 30 yıl boyunca denetim altındaki kapitalizmin altın çağı olarak adlandırılan; sermaye hareketleri üzerindeki devlet denetimi politikaları, tam istihdamı ve refah devletinin genişlemesini sağlamıştır. Ancak 1970'li yılların başında Bretton Woods sistemi çökmüştür. Bu sistemin çöküşü, farklı yorumcular tarafından küresel ekonomik düzenin doğum sancıları olarak değerlendirilmiştir. Bu sayede dünya çapında bütünleştirici eğilimler güçlenmiştir. ABD başkanı Nixon Dönemi'nde rekabet gücünü zayıflatan siyasal değişimlere tepki olmak

üzere, 1971 yılında altına dayalı sabit kur rejiminden vazgeçilmiştir. Bu kararın alınmasını izleyen on yıl boyunca dünya çapında işsizlik, yüksek enflasyon, kamu alanlarında açıklar, dünya petrol arzını denetleyen OPEC ülkelerinin kararlarından kaynaklanan iki enerji krizi ve sonuçta küresel çapta bir ekonomik istikrarsızlık dönemi yaşanmıştır. 1980'li yıllara gelindiğinde ise, bu istikrarsız dönemden çıkış yolu olarak Thatcher ve Reagan tarafından uygulamaya konan neoliberal ekonomi politikaları gündeme gelmiştir. Keynesçi ekonomi anlayışına karşı oluşturulan bu süreç, esas anlamıyla küreselleşme olarak adlandırılan zaman diliminin başlangıcına denk gelmektedir. Bu dönem, dünya ekonomilerinin serbestleştirilmesi ve devletin ekonomik sistem üzerindeki karar alma kudretinin elinden alınması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Küreselleşmenin ekonomik boyutunu inşa eden bu yeni düzen, 1989 yılından itibaren Sovyetler Birliği ve Doğu Bloğu ülkelerinde yaşanan komünist sistemin çöküşü ile birlikte meşruluk kazanmış ve küresel manada bahsedilen neoliberal anlayış dünyaya yayılmıştır. Küreselleşme sürecinin bu uğrağının yaşandığı andan itibaren ise, ticaret ve finans alanında tam bir uluslararasılaşma, çok uluslu şirketlerin artan önemi ve IMF, DB ve DTO gibi süreci yürüten küresel ekonomik kuruluşların artan önemi gündemi işgal etmiştir (Steger, 2006: 61–66). Ekonomik küreselleşme, böyle bir tarihi süreci takip ederek bugünkü halini almıştır.

Böylece küreselleşme olgusunun boyutlarından en önemlisi, ekonomik küreselleşme olarak nitelendirilmektedir. Zaten küreselleşmenin siyasi ve kültürel boyutu kısmen ekonominin küreselleşmesine bağlıdır. Küreselleşme olgusuna salt ekonomik baktığımızda bu konuda da geniş ve dar kapsamlı yaklaşımlar bulunmaktadır. Ekonomik küreselleşme kapsamlı olarak, gelişmiş sanayi kapitalizminin yeni bir evresi, post-endüstriyel topluma geçiş süreci olarak tanımlanmaktadır. Küreselleşme olgusuna ekonomik açıdan daha dar kapsamlı olarak bakıldığında küreselleşme; sermayenin dünya pazarında serbestçe dolaştığı sermayenin bağımsız biçimde uluslar ötesi hale geldiği bir düzendir şeklinde tanımlar da bulunmaktadır (Akgüç, 2002: 2).

Ulusal ekonomik faaliyetler artık küresel bir şekilde birbiriyle bağlantılı ve bu küresel süreç içerisinde finansal piyasalar da birbirlerine bağımlı hale gelmişlerdir. Daha önceden milli ekonomiler devletlerin doğal sınırları içerisinde hareket alanı bulurken, günümüzde devletler pazarların içerisine yerleşmiş durumdadır (Habermas, 2002: 26).

Küreselleşme kavramı konusunda sosyal bilimlerin farklı dallarında yapılan tanımlara bakıldığında; çoğu kimse küreselleşmeyi siyasi ve ekonomik bir olgu olarak algılamakta, en yaygın tanımlar küreselleşmenin bu boyutlarını ön plana çıkarmaktadır. Birçok yazar tarafından küreselleşme, küresel bir ekonominin var olması ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Hablemitoğlu, 2004: 35).

Ekonomik küreselleşme, genel anlamda ülke ekonomilerinin dünya ekonomisiyle entegrasyonunu, yani dünyanın tek bir pazarda bütünleşmesini ifade etmektedir. Bir başka deyişle ekonomik küreselleşme, ülkeler arasında mal, sermaye ve emek akışkanlığının artması sonucu ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerin yoğunlaşması ve ülkelerin birbirine yaklaşması demektir (Aktan, Sen, 2003: 121).

Friedman (1999: 31), tanımına bakarak küreselleşmenin ardındaki yön verici düşüncenin serbest piyasa kapitalizmi olduğunu savunur. Ona göre idareyi piyasa kuvvetlerine bıraktığımız, ekonominizi serbest ticarete ve rekabete açtığımız ölçüde, ekonominiz serpilecek ve etkin bir yapıya kavuşacaktır. Küreselleşme serbest piyasa kapitalizminin hemen her ülkeye yayılması demektir. Küreselleşmenin de kendine özgü ekonomik değerleri vardır.

Kapitalizmin ortaya çıktığı ve gelişmeye başladığı 1870-1914 dönemleri arasında ülkeler arasındaki ekonomik ilişkiler artmıştır. Bu dönemde ulaşım ve iletişim ağlarının gelişmesiyle dünyanın farklı yerleriyle fiziki temas kurma imkanı ortaya çıkmış ve bunun doğal bir sonucu olarak ülkeler arasındaki ticaret hızla artmıştır. Ancak; 1914'te I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi, 1929'da Büyük Bunalım'ın baş göstermesi ve sonrasında da II. Dünya Savaşı'nın başlaması, küreselleşme sürecini yavaşlatmıştır. Gerek savaşların gerekse Büyük Bunalım'ın etkisiyle ülkeler dış ticarete sıkı korumacılığa yönelmiş; sermaye hareketleri üzerindeki kısıtlamalar artmıştır. II. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında ABD'nin himayesinde tesis edilen IMF, Dünya Bankası, GATT ve OECD gibi uluslararası kuruluşların hayata geçirilmesi küreselleşme sürecine ivme kazandırmıştır. Hemen hemen tamamı 1940'ların ikinci yarısında kurulan bu kuruluşların da katkısıyla 1950'ler ve 1960'larda yeni bir küreselleşme dalgası ortaya çıkmıştır (Aktan, Şen, 2003:130).

“Yeni ekonomik düzen, 1970’li yılların sonu ve 1980’li yılların başında ABD’de muhafazakarların piyasa ekonomisini kamu müdahalelerinden arındırma eylemiyle başladı. Reganomics, başkan Reagan dönemini tanımlayan ve daha serbestleştirilmiş bir

dünya ekonomisi yaratmak amacına dönük politikalar demetini oluşturan bu yeni ekonominin adı oldu” (Kazgan, 2000: 89).

Küreselleşme, ekonomik temele dayanmakla birlikte siyasal, toplumsal ve kültürel açıdan da bütün dünyayı etkiler duruma gelmiştir. ABD’nin sermayenin kar haddini arttırmak amacıyla teknoloji üretip, bunu büyük paralarla AR-GE’ler kurarak oluşturmaya çalıştığını söyleyen Kazgan (2005: 85).’a göre; küreselleşme olgusu ve teknolojik buluşlar rastlantı değildir

Küreselleşme, ulusal kültürlerin, ulusal ekonomilerin ve ulusal sınırların çözüldüğü, sosyal hayatın büyük bir bölümünün küresel süreçler tarafından belirlendiği ulusal ekonomik yönetimin yerli stratejilerinin hızla geçerliliğini kaybettiği gerçek bir küresel ekonominin ortaya çıktığı bir süreçtir (Hirst; Thompson, 2000: 26).

Küreselleşme; sınırları yerine pazarları ve üretim alanlarını önde tutan, bilgi, sermaye, mal ve hizmetlerin sınır tanımadan dünyanın her tarafına belirli mal ve hizmet çerçevesinde dağılması sürecidir (Garih, 2000: 40).

1980’lı yıllardan itibaren enformasyon teknolojilerinin yaygınlık kazanması, dünyada mesafè kavramının önemini azaltmıştır. Bu durum küreselleşme sürecinde ilk etkisini finans piyasalarında hissettirmekle birlikte, günümüzde çok daha geniş bir alana yayılmıştır (Bozkurt, 2000: 26, 27) .

Günümüzde olağanüstü bir hızla ucuzlaşarak yaygınlaşan enformasyon teknolojileri, uluslar arasındaki değişim ve etkileşim sürecinde, küresel dönüşümü hızlandırmaktadır. 1945 yılında, okyanus ötesi nakliye bedelleri %50;hava taşımacılığı maliyetleri % 80 ve transatlantik telefon bedelleri de % 99 oranında azalmıştır. 1999 yılı BM İnsani Kalkınma Raporuna göre 1990 değerleri ile Newyork’dan Londra’ya 3 dakikalık telefon görüşmesi bedeli 1930 yılında 245 dolarken bu oran 1998 yılında 35 cente inmiştir (Bozkurt, 2000: 27).

Son yıllarda dünya ekonomisinde en önemli gelişme artan uluslararasılaşma ve ekonomik faaliyetlerin giderek küreselleşmesidir. Ekonomik faaliyetlerin uluslar arasılaşması yeni bir olgu değildir. Bazı iktisadi varlıklar yüzyıllardır uluslararası varlık olma özelliğine sahiptir. Buna verilebilecek en bariz örnek; baharat ve bazı egzotik gıdalardaki köklü ticaret yapısıdır (Dicken, 2006: 43) .

Küreselleşmenin ekonomik boyutlu güç kaynaklarının başında çok uluslu ya da ulus ötesi şirketler denilen dev kuruluşlar ile bunların oluşturdukları siyasi organizasyonlar

ve dünyanın finans piyasalarına kabul ettirdikleri uluslararası anlaşmalar gelmektedir. Çok uluslu ve ulus ötesi şirketlerin tamamına yakını G7 denilen Kuzeyli ülkelere mensuptur. Bu şirketler, dünya menfaati adını verdikleri Kuzey'in istek ve çıkarlarını paravan şirketleri, ortakları aracılığıyla oluşturdukları lobi faaliyetleriyle az gelişmiş ülkelere dikte ettirmektedirler. Kuzey'in elde ettikleri ayrıcalıkları devam ettirip, yenilerini elde etmenin hesabı içersine girmektedirler. MAI adı verilen çok taraflı yatırım anlaşmaları ile çok uluslu şirketlerin önünde bulunan engeller kaldırılmaktadır. Sermaye akışkanlığının teminiyle çok uluslu şirketlerin ulus devletlerin müdahalesinden kurtarıldığı görülmektedir. Ulus ötesi ekonomiyi şekillendiren başlıca olgu, mal ve hizmet ticaretinden çok, para akışıdır. Egemen milli devletlerin para ve maliye politikaları, giderek daha büyük oranda, ulus aşırı para ve sermaye piyasalarındaki olayları etkin bir yolla biçimlendirmek yerine onlara tepki vermektedir (Talas, 2003: 40). Ulus ötesi şirketler, küreselleşmenin en önemli ekonomik etkilerinin belirleyicisi olarak görülmektedir. Ulus aşırı şirketler, küreselleşmenin getirdiği mal hizmet üretiminin artmasının en önemli aracıdır. Bu şirketler artık hem ekonominin hem de üretimin yapılanmasında belirleyici hale gelmiştir. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan IMF, GATT, OECD gibi kuruluşlar kararların alınmasını, uygulanmasını ve denetlenmesini yerine getirmektedirler. IMF programları çerçevesinde uyum politikaları dikte ettirilmektedir. Uluslararası kurumlar çeşitli düzeylerde rol oynamak isteyen ulus devletin gücünü aşındıran yeni bir boyut ortaya çıkarmaktadır. Neredeyse küresel çapta üyesi bulunan bu kurumlar aldıkları bağlayıcı, teşvik edici veya cezalandırıcı kararlarla ulus devleti yönlendiren ulus üstü bir niteliğe sahip olmaktadır (Talas, 2003: 44).

Ekonomik küreselleşmenin en fazla ilerlediği alan finans pazarıdır. Son yıllarda para nakil ortamlarında ve maddi olmayan malların üretiminde önemli gelişmeler yaşanmasıyla birlikte gümrükler para transferinde etkisiz hale gelmiş, sermaye tam anlamıyla millî niteliğini kaybederek yurtsuzlaşmış ve yeni bir nitelik kazanmıştır. Bankacılık alanında çevrimiçi (online) sistemlerin gelişimi, elektronik vezneler (ATM) ve internet sayesinde para transferi dünya ölçeğinde anında gerçekleştirilebilmektedir. Elektronik para sayesinde tek bir dünya imgesi, gerçeklik haline gelmiştir. Elektronik yollarla para transferinin bir ülkeden diğer bir ülkeye anında gerçekleştirilebilir olması; döviz, hisse senedi ve faiz gibi yatırım araçlarının birinden diğerine anında

dönüşümlerin yapılabilmesi millî ekonomiler içersinde büyük dalgalanmaların yaşanmasına yol açmaktadır (Özyurt, 2005: 63).

Ekonomik küreselleşmenin diğer bir unsuru da küresel iş bölümüdür. Bu kavram üretim sürecinin değişik bölümlerinde yer alan iş görenlerin uzmanlaşması anlamında kullanılmaktadır (Dicken, 2006: 44). Aynı zamanda küresel iş bölümü, dünyanın çeşitli alanlarında mal ve hizmetlerin üretiminde meydana gelen farklılaşmaya işaret eder. 2. Dünya Savaşı sonrası daha da gelişen küresel iş bölümü içinde dünyanın gelişmiş olan bazı bölgeleri kısmen sanayiden arındırılmış ve ulus aşırı şirketlerin imalat sanayi üretimlerini çevre ülkelere kaydırmaları sonucu, üçüncü dünya içinde yeni sanayi bölgeleri ortaya çıkmıştır. Kapitalizmin yaygınlaşması ile birlikte, giderek dünyanın daha büyük bir kesiminde üretim dünya pazarı için yapılmaya başlanmış ve geleneksel tarımsal üretim biçimleri ortadan kalkmıştır. Bunun sonucu olarak, yarı çevre ve çevre ülkelerde önemli istihdam sorunları ortaya çıkmıştır. Bu ülkelerin emek gücü, bir sanayi yedek iş gücü ordusu olarak görülmüştür. Sanayileşmiş ülkeler, ihtiyaç duyduklarında, çevre ve yarı çevre ülkelerin emek gücünün en nitelikli kesimini kendi ülkelerine çekmişler; bu ihtiyaç ortadan kalktığına ise, sınırlarını emek gücüne karşı sıkı koruma altına almışlardır. Küresel ekonomik sistem içinde, devlet olmanın temel özelliklerinden olan, “ekonomik olarak kendi kendine yeterli olma” ilkesi önemini kaybetmektedir (Özyurt, 2005: 60, 64).

Ekonomik açıdan bugün yeryüzündeki ülkelerin büyük bir kısmı birbirleriyle bütünleşmeye başlamıştır. Örneğin; Tayland’da başlayan bir kriz bütün Asya’yı etkilediği gibi bizi de etkileyebilmektedir. Ya da Rusya’da yaşanan kriz sonrasında Türkiye’den bu ülkeye ihracat yapan birçok firma varlığını kaybedebilmektedir. Bu da ülkeleri kendi politikaları kadar başka ülkelerin izledikleri ekonomik ve siyasal politikalar karşısında da duyarlı olmaya zorlamaktadır. Yani artık ülkenin iç işlerinde yaşadığı sorunlar ile dış ilişkilerindeki sorunlar arasındaki sınır giderek kaybolmaya başlamıştır (Bozkurt, 2000: 28) .

Ekonomi bilimcileri genellikle küreselleşmeyi 1980’lerden sonra ortaya çıkan bir olgu olarak değerlendirmekte ve küreselleşme sürecinin teknolojik gelişmeyle yakından ilgili olduğunu belirtmektedirler. Bilgisayar ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler hizmet sektörünün dünya ticaretindeki payını artırmış, klasik üretim faktörlerinin yerine yerli

bir üretim faktörünü, bilgi faktörünü eklemiş aynı zamanda küresel mali piyasaların gelişimine hız kazandırmıştır.

Ekonominin küreselleşmesine hız kazandıran teknoloji bugün özellikle telekomünikasyon yardımıyla küreselleşmenin önemli dinamiklerinden biri haline gelmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojisinin birbirlerini tamamlayıcı ve bağımlı bir biçimde gelişmesi, bilginin üretilmesi, bilgi akışının daha etkili bir biçimde olması devrim niteliğinde yenilikler ortaya çıkarmıştır. Bütün bu yenilikler küreselleşme sürecine temel dinamik sağlamış ve hızlanmasına neden olmuştur (Tutar, 2000: 28).

Küreselleşme, ulusal ekonomiler toplamının ötesinde, güçlü bağımsız bir gerçeklik olan, uluslararası iş bölümü ve ulusal pazarlar üzerinde hüküm süren dünya pazarının yarattığı bir dünya ekonomisinin varlığını gerektirir. Ulusal sınırların ötesine büyük çaplı, uzun vadeli sermaye, meta, teknoloji ve emek akışları küreselleşme sürecini tamamlar. Küreselleşme, emperyalist güçler ve Üçüncü Dünya arasındaki(yanlış olarak Soğuk Savaş diye adlandırılmış çatışma) 1945-1992 yılları arasında büyük çoğunluğu Üçüncü Dünya ülkelerinde meydana gelen 143 savaşta 23 milyon insanın ölümüne neden olmuştur (Petras, 2004: 11).

Küreselleşmenin ortaya çıkması ve hızla yayılmasında ekonomik etkenler etkili olsa da, ekonomi boyutu sosyal boyuttan ayrı tutulmaz. Ekonomi, kültürden ayrılıp tek başına irdelenemez. Uluslararası şirketler, yer alacakları ulus-devletlerde artık ulusun kültürünü ve kimliğini göz önünde bulundurarak yatırım planları yapmaktadırlar. Çokuluslu şirketler, artık ulusal hükümetlerden daha fazla hayatımıza müdahale etmektedirler. Küreselleşmenin ekonomik ve diğer boyutları arasındaki ilişki teknoloji kullanımının sosyo-kültürel etkilerinde gözlemlenebilir. Teknolojinin az gelişmiş ülkelere geçmesi kültürel, siyasal ve sosyal boyutların hepsini etkilemektedir..

Dikkat ve özenle konuya bakıldığında teknoloji ve bilim; devletlerin, politikacıların ve siyasetin dışında bir olgu olmadığı gibi, kendi başına bağımsız ve gelişme gücüne de sahip değildir. Teknoloji ve bilim, toplumsal yapı ve ilişkilerle iç içe gelen ve onları etkileyen faktörlerdendir. Bu nedenle, özgürlük ve eşitlik mücadelesinde, bilim ve teknoloji politikaları kendi başına ele alınamaz; sanayileşme, özelleştirme, gümrük birliği, uluslararası anlaşmalar, devletin biçimi, sınıflar arası güçlerin hepsi bu politikaların oluşturulmasında etkilidir. Küreselleşme sürecinin getirdiği boyutlardan, yeni teknolojilerin çok kısa aralıklarla geliştiği, pazar unsurlarının sürekli değiştiği,

ürünlerin hızla demode olduğu, rakiplerin sürekli çoğaldığı günümüz küresel rekabet ortamında faaliyet gösteren işletmeler sürekli olarak yeni arayışlara yönelmektedirler.

16. yüzyıl öncesine kadar ülkeler ve kıtalar arasındaki emeğin, ürünün ve fikirlerin hareketi çok kısıtlı ve yavaştı. Dünya ekonomisi incelendiğinde günümüzde ekonomiler arası ilişkilerin ve bağlantıların geçen iki yüz yıla göre hızla arttığı görülmektedir. Nitekim teknolojiye meydana gelen yenilikler iletişim teknolojilerinde büyük ilerlemelere neden olmuştur. Uzak ülkeler arasındaki ulaşım maliyetlerinin yüksek olması, ülkeler arasındaki ekonomik ilişkiler, teknoloji ve bilgi alışverişini engellemekteydi. Teknolojik gelişmeler uluslararası finansal piyasalar yaratmış ve bunun yanında ticaretin şeklini de değiştirmiştir. Örneğin elektronik ticaret sayesinde evden çıkmadan bir başka kıtadan mal sipariş edilebilmekte ve ödemeler kredi kartıyla yapılabilmektedir. Küreselleşme, dediğimiz kavram teknolojik, ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel boyutlarda ele alınmaktadır.

Devletler artık gittikçe yayılan iletişim teknolojileri sayesinde bilgiye daha rahat ulaşabilme olanağını buldular; bu da onlara güç kattı. Yılmaz'a göre; ülkeler teknolojik açıdan üç gruba ayrılmaktadır. Bunlar; teknoloji üreten, teknoloji satın alıp kullanan ve teknolojiyi ne üreten ne de kullanan ülkeler olarak değerlendirilebilir (Yılmaz, 2004: 11).

Ayrıca sürekli yenilenen teknoloji karşısında, nitelikli elemanların kendilerini duruma uydurması için teknoloji ile birlikte kendilerini de yenilemeleri gerekmektedir. Bu durum hükümetlerin eğitim ve teknoloji gelişimine katkıda bulunup, dünya ülkeleri içinde yer edinebilmeleri açısından büyük maliyetler gerektirmektedir ve Habermas (2004: 207)'ın dediği gibi yaşam dünyası gittikçe akılsallaşmaktadır.

4.4.2. Küreselleşmenin Eğitim Üzerindeki Etkileri

Küreselleşmenin temelinde bulunan gelişmiş teknolojiler ile eğitim arasında üç önemli etkileşim bulunmaktadır. Bunlar, teknoloji eğitimi, bilimsel teknik eğitim ve eğitimde teknolojinin kullanımınıdır (Boh, 1994; Alkan, 1998; Şimşek, 1999):

Teknoloji eğitiminin temel amacı; toplumların teknoloji okuryazarlığını belirli düzeylere getirmek, yani arttırmaktır. Teknoloji eğitimi, hepimizin karşısına çıkan, kullanım alanı bulan teknolojiye yönelik eğitimi içermektedir. Bilimsel ve teknik

eğitim, teknolojik gelişim ve yenilikler için bilim ve teknolojiye hâkim insan gücü sağlama ve teknoloji uzmanları yetiştirmeyi içeren temel bileşenleri oluşturmaktadır. Bu bağlantıda teknoloji eğitimi boyutundaki temel okuryazarlık boyutunun daha üzerinde uzmanlık bilgisi gerektiren eğitimler söz konusudur. Böyle bir durum günlük hayatımızda ya da farklı noktalarda kullanım alanı bulan teknolojik yapı ve sistemlerin bulunması, geliştirilmesi ve işletilmesini içeren teknik ve bilimsel boyutları bulunan bir bağlantıdan bahsedilmektedir. Eğitimde teknoloji, kullanımında ise teknoloji potansiyel olarak eğitimi desteklemek için kullanılmaktadır. Bu, ülkenin çalışan ihtiyacını karşılamak için eğitilmiş ve kalifiye insan gücü sağlamak ve eğitimin genel verimliliğini geliştirmektedir. Bunun yanında bazı yeni teknolojiler uzaktan eğitimi de geliştirmektedir. Bu sayede geçmiş eğitim taleplerinin karşılanması ve kaynak, nitelikli personel gibi unsurların eksikliğinde nitelikli eğitim sunma imkânı oluşmuştur.(Yılmaz, Horzum, 2005)

Küreselleşmeyi ortaya çıkaran ya da hızlandıran kavramlar arasında “teknoloji” ve “bilgi” kavramları önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü küreselleşmenin en önemli araçlarından birisi teknolojidir. Üniversitelerde değişimi zorlayan güçlerden birisi de sürekli gelişen yeni teknolojidir (Tural, 2004). Bu bağlamda modern eğitim sistemlerini ve üniversiteleri etkileyen iki ana faktör teknoloji ve bilgidir(Üstün ve Demirbağ, 2003) diyebiliriz.

Küreselleşme ile bağlantılı teknolojik gelişmelerin merkezinde bulunduğu ileri sürülen “bilgi” ve “iletişim teknolojileri”, “teknolojik gelişmeler” artık içinde bulunulan toplumun bir bilgi toplumu olduğunun işareti olarak da görülmektedir. Teknolojik gelişmeler üniversite çalışanlarının araştırma sürecini hızlandırmıştır. Üniversiteler bilgi teknolojilerini kullanarak öğrencilere maliyet-etkili eğitim sunarken, yüksek nitelik ve esnekliğe ulaşma olanaklarını yakalamışlardır (Tural, 2002).

Bu teknolojiler düşünüldüğünde ilk akla gelenler hiç kuşkusuz bilgisayar ve internet olmaktadır.

Bilgisayarların insan hayatında kaçınılmaz bir unsur haline gelmesi ile eğitim-öğretim ortamlarında kullanılması da zorunluluk haline gelmiştir. Bilgisayarların sahip olduğu karmaşık yapı eğitim-öğretim ortamlarında kullanılan diğer eğitim teknolojilerinden daha çok özelliği bir arada toplamasını sağlamıştır. Bu özelliklerinden dolayı bilgisayarların eğitim öğretim ortamlarında kullanılmasının sağladığı birçok fayda

bulunmaktadır. Bunlar; öğrencilerde öz güven sağlanması, öğrenme için güvenli bir ortam oluşturması, hızlı dönüş vermesi, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılaması, başarısız öğrencilere yardım etmesi, yazılarda kolayca değişiklikler yapabilmesi, yazı becerilerini kazandırabilmesi, çok zengin bilgi kaynaklarına doğrudan ulaştırması, bilgilerin yeni yöntemlerle sunulabilir olması ve grup çalışmalarına fırsat vermesidir (Rıza, 2001).

İnternet, dünyanın her yerinden insanın her geçen gün artan “üretilen bilgiyi paylaşma, saklama ve bilgiye kolay erişim” istekleri doğrultusunda ortaya çıkmış, dünyayı saran dev bir teknoloji, ulusal küçük ağlardan oluşan dev bir ağıdır. İnternetle ilgili birçok tanım yapılırsa da bu teknolojiyi tam manasıyla açıklayıcı nitelikte bir tanım olmayacağı kabullenilmelidir. İnternet dev bir kütüphane, dev bir alışveriş merkezi, dünyanın en büyük üniversitesi ya da sanal dünya olarak tanımlanmaya çalışılabilir. Bunun yanında yapılmış birçok tanımla da karşılaşılabılır. Bilgi teknolojisi özellikle de internet, sadece eğitimde değil birçok alanda muazzam imkânlar sunmaktadır. İnternet, herkesin her yerden erişebildiği ve sınırsız bilgilerin yer aldığı sanal bir kütüphane haline gelmektedir. İnsanlar internet üzerinden tatillerini planlamakta, sağlık önerileri almakta, arkadaşlarıyla buluşmakta, oyun oynayabilmektedir (Aggarwal, 2000).

İnternet toplumun doğal yapısını oldukça değiştirmiştir. İnternet yerel, ulusal ve küresel ekonomileri ve bunların yapılarını etkilemiştir. İnternet kullanıcıları bilgiye istediği yerden istediği zaman ulaşabilmektedir. Bu da üniversiteler için herkesin erişebileceği bir öğrenme ortamı oluşturma konusunda muazzam olanaklar sağlar. Bu sayede eş zamanlı belli bir yerde belli kişilerle yürütülen geleneksel eğitim ortamlarının her yerden her zaman her kişinin erişebileceği ortamlar haline gelmesine imkân tanımaktadır. Görünen olgular eğitim dünyasının internet yoluyla küreselleşmesine imkân tanımaktadır (Aggarwal, 2000).

İnternet hem örgün eğitime destek niteliğinde kullanımında hem de uzaktan eğitimde taban niteliğinde kullanımında, kullanıcılarına çok farklı ve faydalı hizmetler sunmaktadır. Bu hizmetler arasında elektronik posta, world wide web (www), haber grupları, tartışma grupları, ftp gopher, sohbet programları, telnet, url ve arama motorları sayılabilir (McBride, 1994; Akgül ve Gökçöl; 1997).

Bu hizmetleriyle internetin hem örgün eğitime hem de uzaktan eğitime kendi yapısı dolayısıyla, küresel bir nitelik kattığı düşünülmektedir. Özellikle internetin sunduğu

hizmetlerle eğitim-öğretim faaliyetlerinin ulusal uygulamalar olmaktan çıkıp uluslar arası bir nitelik kazandığı ortadadır. Bu uzaktan eğitim uygulamaları göz önüne alındığında daha da fazlalaşmaktadır. Çünkü böyle bir uygulamada öğrenciler zaman ve mekândan bağımsız olacakları için sadece dil problemi çözüldüğünde internetin bulunduğu her yerden erişilebilecek bir nitelik kazanacaktır ki bugün internet dünyayı saran dev bir ağdır. İnternet tabanlı uzaktan eğitim eğitimde küreselleşmenin en büyük, önemli ve model niteliği taşıyan örneğidir.(YILMAZ,2005)

Yukarıdaki bilgilere dayanarak küreselleşme olgusuyla birlikte meydana gelen teknolojik gelişmelerin günlük yaşamımızdaki her alanı etkilediği belirtilebilir. Bu etkileme görüldüğü gibi eğitimde ve toplumun büyük kısmını oluşturan üniversitelerde okuyan gençlerimizde yoğun bir şekilde hissedilmektedir. Küreselleşme olgusu günümüzde hayatın bütün alanını etkilemekte, böyle bir ortamda genç gurupların, özellikle üniversitelilerin ve akademisyenlerin küreselleşme karşısında ayakta kalmalarını başarılı bir şekilde sağlamalıyız. Bu bağlamda eğitimcilerimizin ve eğitim sektöründe çalışan ve önemli görevlere sahip olanların küreselleşme gibi güçlü bir olgunun karşısında daha fazla düşünmeleri ve çalışmaları gerekmektedir. Bunun yanında kaçınılmaz olaylardan sayılan ve küreselleşmenin hızlandırıcılarından olan teknolojik gelişmeler ise eğitim kurumlarını bu teknolojilerden yararlanmaya zorlamaktadır. Bu gelişmeleri kullanmanın birçok yararı olmasına rağmen yanında gelen bir takım sorunları ortaya çıkardığı da unutulmamalıdır.

4.4.3. Küreselleşmenin Teknolojik Boyutu

1980'li yıllardan itibaren bilgi ve iletişim teknolojilerindeki yenilenme ve bu yeniliklerin her alanda kullanımının yaygınlık kazanması, dünyada mekan ve mesafe kavramının eski anlamını ortadan kaldırmıştır. Bu durum küreselleşme bağlamında belki de ilk etkisini finans piyasalarında hissettirmekle birlikte bu etki günümüzde siyasetten kültüre, ticaretten çevreye çok daha geniş bir alana yayılmıştır. Teknoloji, küreselleşme sürecinde, yeterli koşul değildir; zorunlu, olmazsa olmaz koşuldur. Günümüzde olağanüstü bir şekilde ucuzlayarak yaygınlık kazanan bilişim teknolojileri, uluslararasıdaki değişim/etkileşim sürecinde küresel dönüşümü hızlandırmaktadır (Giddens, 2000, 24).

Günümüzde küreselleşmenin ivme kazandırdığı bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, uluslararası ticaret ve kalkınmanın canlanması konusunda çok önemli bir rol oynamaktadır. Yine de, bilgi ve iletişim teknolojilerinin sunduğu olanaklardan yeterince faydalandığını söylemek ne yazık ki mümkün değildir. Bilgi ve teknolojiye ulaşım konusunda hem ülkeler hem de bölgeler arasında belirgin bir eşitsizlik bulunmaktadır. Bilgi iletişim teknolojileri ve internet kullanımında gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olanlar arasındaki mevcut farklılığı vurgulamak üzere kullanılan "dijital bölünme" (digital divide) kavramının, küreselleşmeyle birlikte giderek "dijital uçurum" (digital abyss) haline dönüştüğü eleştirileri son yıllarda sıkça yankı bulmaktadır. Gerçekten, günümüzde dünya nüfusunun yüzde 80'inin en temel haberleşme olanaklarından yoksun olduğu ve Afrika kıtasında yaşayanların sadece yüzde ikisinin telefon hattına sahip oldukları unutulmamalı. Başta Afrika ülkeleri olmak üzere, az gelişmiş ülkelerde internet kullanımı henüz marjinal bir konumdadır.

Başta internet olmak üzere bilgi iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması (Ülman, 2001) ve yine aynı anlamda olmak üzere bilişim düzeyinde tüm dünyada ülke sınırlarının ortadan kalkması olarak anlaşılan teknolojik küreselleşme, bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde üretim sistemlerinin ve iş organizasyonlarının dayandığı teknoloji tabanında köklü bir değişim şeklinde de kendisini göstermektedir. Üretim sistemlerinin küreselleşmesi sürecinin en belirgin özelliğinin, mikro elektronikteki gelişmelere (entegre devreler, yarı iletkenler vb.) bağlı olarak, programlanabilir otomasyon teknolojileriyle donanmış yeni sınai üretim örgütlenmelerinin ortaya çıkması olduğu söylenebilir. Bu yeni anlayışın oluşmasında teknolojinin yeri tartışılmaz derecede önemlidir (Erkan, 1998, Bozkurt, 2000: 82).

Teknolojik küreselleşme sanayileşme stratejilerini önemli ölçüde etkilemekte, üretimin teknoloji tabanını değişikliğe uğratan yeniden yapılanmanın, dünyadaki bu hızlı küreselleşme ile bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır.

Yeni büyüme modellerinde de artık teknoloji içselleştirilmektedir. İleri teknolojilerin etkin kullanımın yüksek nitelikli insan gücü ile mümkün olduğu gerçeğinden yola çıkarak, eğitimin (insana yatırım) önemi ve beşeri sermayenin rolü vurgulanmaktadır. Teknolojiyi üretebilir hale gelen, transfer ettiği teknolojiyi geliştirip bir üst düzeyde yeniden üretebilme becerisini gösteren, beşeri sermaye birikimi yoluyla bilim-teknoloji yeteneğini geliştiren ülkelerin, gelişmiş ülkelerle aralarındaki verimlilik farkını

kapatarak bir yakınlaşma sağlayacakları, fazla iyimser görülse de söylenebilmektedir. Bu arada büyümeyle ilgili literatürün yaşadığı evrime de (teorik-ideolojik kaymaya) bağlı olarak, geçmişte kısıtlayıcı para ve maliye politikalarını dayatan uluslararası kuruluşların raporları dahi beşeri sermaye birikimi ile uzun dönemli büyüme arasında bağlantı kurulmaktadır.

Genel olarak ticari açıdan daha az korumacılığın olduğu bir dünyaya yöneldiğimiz ve üretim alanında hızlı bir küreselleşmenin yaşandığı doğrudur. Üretim hızla uluslararasılaşmakta, ticaret ve finans piyasaları serbestleşip küreselleşmektedir. Ancak ekonomik ve toplumsal gelişme bir bütün olarak, aynı hızla küreselleşmemektedir. Bugün gelişmekte olan birçok ülkede ekonomik büyüme ve toplumsal kalkınmayı yavaşlatan faktör olan sermaye birikimi yetersizliği, açlık, kötü beslenme, eğitim düzeyinin düşüklüğü sorun olmaya devam etmektedir. Bu ülkelerde uygulanan IMF ve Dünya Bankası kaynaklı istikrar ve yapısal uyum programları, hızlı büyüme ve sanayileşmenin dinamiğini sağlayan tasarrufların ve yatırımların artmasını engellemektedir. Teknoloji üretme yarışına katılmak bu ülkeler için giderek güçleşmektedir. Teknolojik küreselleşme sürecine bir yerden katılmış ve teknoloji üretmenin eşiğine gelmiş olan ülkeler ise, bu süreçte daha dikkatli ve ihtiyatlı davranmayı öğrenmiş görünmektedirler.

Teknolojik küreselleşmenin, ülkelerin sanayileşme/kalkınma sorunlarını tümünden çözeceği şeklindeki bir “teknolojik iyimserlik” duygusuna kapılmamak gerekir. Bunun önemli bir nedeni, dünya üretimi ve işbölümünün, sayıları fazla olmayan, ancak dünyanın her yöresine yayılan büyük ve küreselleşmiş şirketlerin denetimi altında olmasıdır. Merkezin metropol ülkelerinde iktisat politikalarını, uluslararası ticaret ve yatırım kararlarını büyük ölçüde uluslararası şirket stratejileri belirlemekte ve bu şirketler birçok ürünle ilgili üretim bilgisini tekellerinde tutmaktadır.

Teknolojik küreselleşme, işgücü piyasalarını ve istihdamı da değişikliğe uğratmış bulunmaktadır. Üretimin küreselleşmesi ve işyerlerinin esnek otomasyon teknolojileriyle donanmış olması, verimlilik artışı ve rekabet gücü kazanmada yeterli olsa da, başta istihdam olmak üzere sosyal sorunları çözmeye yeterli olmamaktadır. Bu nedenle ücretlilik (emek-sermaye) ilişkilerinin, iş süreçleri ve organizasyonun da küreselleşmesi sürecinin gereklerine uygun biçimde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

4.4.4. Küreselleşmenin Sosyo-Kültürel Boyutu

Değişimin hızla yaşandığı dünyamızda toplumsal yaşamın her alanında değer yargılarının, alışkanlıkların farklılaştığı görülmektedir. Tüketim alışkanlıkları, giyim, gelenek ve görenekler evrensel boyutta birbirine benzemeye başlamıştır. Küresel kültürün etkisi ile yerel kültürler kendisini bu küresel kültürün (Internet, televizyon, sinema v.b.) etki alanına teslim etmiştir. Bu benzeşme beraberinde yerel kültürel değerlerin, küresel kültürel değerlerle çatışmasını da (mikro milliyetçilik) getirmektedir. Dil, din, ırk ve çıkar birliği, benzeşmenin bir noktadan sonra çatışmaya dönmesi konusunda etkilidir. Kültür ve kültürel kimlikler uzlaşma, ayrışma ve çatışma kalıplarını biçimlendirmektedir ve bu daha çok çatışmacı niteliktedir (Huntington, 1996). Ancak bu çatışmaların çoğu bilginin eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu anlamda küreselleşme süreci içerisinde bilginin paylaşımı, toplumun katılımcı ve çoğulcu olması, kültürel çeşitlenme, hoşgörü ve katılımı yaygınlaştıracaktır ve çatışmaların uzlaşıya dönüşümünü sağlayacaktır (Erkan, 1998: 171).

Sosyo-kültürel küreselleşme, demokrasi, insan hakları, çevrenin korunması, uyuşturucu, AİDS ve terörizmle mücadele gibi bütün insanlığı ilgilendiren konularda ülkelerin ortak bir anlayışa ulaşmalarını ifade etmektedir (Aktan, 2002: 3). Örneğin yüzyıllardır sürmekte olan aile değerleriyle ilgili tartışmalar küreselleştirici etkilerden çok uzak şeyler olarak görülebilir, oysa değildir. Geleneksel aile tipleri dünyanın pek çok bölgesinde ve özellikle kadınların daha fazla eşitlik talep etmesiyle köklü bir dönüşüm geçirmekte ya da zorlanmaktadır. Tarihsel metinlerden bildiğimiz kadarıyla, daha önce kadınların erkeklerle eşit olmaya yaklaştığı tek bir toplum bile görülmemiştir. Bu, günlük yaşamda hakikaten küresel çaplı bir değişimdir (Giddens, 2000: 24). Bu değişimin bireyler, sosyal gruplar ve toplumlar arasında gerçekleşmesi ve her türlü ilişkilere yarattığı sosyal alışveriş ilişkilerinin, insani değerlerin, insan haklarının ve demokrasinin ön plana çıkması sosyo-kültürel küreselleşmeyi gündeme getirmektedir. Hatta uzmanlığa dayalı işgücünün küresel çalışma fırsatlarından, farklı ülke arasındaki evlilik ilişkilerinin artması, sosyo-kültürel küreselleşme sürecinin parçaları olarak karşımıza çıkmaktadır (Erkan, 2004: 220).

4.4.4.1. Küreselleşme ve Kültür

Kaçınılmaz bir olgu olan kültürler arası etkileşimin, küreselleşme sürecinde daha da yoğunlaştığı kabul edilmektedir. Küreselleşmenin kültürel ayağında görülen en dikkat çekici gelişme, bu etkileşimin bir kültürün (Anglo-Amerikan) dünyanın birçok bölgesini etkisi altına alması şeklinde, yani tek yönlü olarak cereyan etmesidir. Bununla birlikte toplumlar arası farklılığı gündeme getiren yerelleşme dalgasının yaşanması da dikkat çekicidir. Daha çok küresel kültürün dayatmalarına karşı, batı tarzı hayata direniş olarak nitelendirilebilecek yerel değerlere daha sıkı sarılma eğilimi giderek güçlenmektedir. Kültürel sahada birbirine karşı tezat olarak görülen dünya çapındaki bu iki gelişme, küreselleşmenin çelişkili karakterini oldukça açık bir şekilde ortaya koymaktadır.(Bolay, 2002)

Küreselleşme, iletişim teknolojilerinin büyük katkısıyla, kültürler arasında etkileşimi çoğaltarak benzeşme etkisi yaratmaktadır. Bu benzeşmeler daha çok Anglo-Amerikan kültürden kaynaklanan; giyim-kuşam, beslenme tarzı, eğlenme usulleri, davranış kalıpları, İngilizcenin yaygınlığı ve batı kaynaklı olduğu söylenen değerlerin (kadın hakları, çoğulculuk, serbest pazar anlayışı vb) evrensel değerler haline gelmesi gibi hususlardır ki tüm bunlar küresel kültür kodları olarak ileri sürülmektedir. Anglo-Amerikan kültür değerlerinin dünya ölçeğinde bu şekilde yaygınlık kazanmasını “kültürel türdeşleşme” olarak ifade etmek mümkündür. (Sarıbay, 2002: 45-55)

Özetle küreselleşmenin yerel kültürlerin ve geleneksel toplumsal bağların çözüldüğü, milli devletlerin belirleyiciliğinin azaldığı, gruplar ve kişiler arasındaki her türlü ilişkinin kolaylaşıp yaygınlaştığı, üretimin ve bölüşümün yeni bir dönüşüm içine girdiği, gerek toplumlar arasında gerekse aynı toplum içindeki sürtüşmelerin yayılma tehlikesinin her zamankinden daha çok olduğu, sınırların ve geleneksel aktörlerin öneminin azaldığı, farklı bir bireyseliğin geçerli olduğu, değerler sistemi henüz ortaya konulamamış bir süreç olduğu ifade edilebilir (Koçdemir 2000).

Küreselleşmenin kişiler arası etkileşimi arttırmasının geleceğe yönelik sürtüşmeleri ortaya çıkarma tehlikesine karşın bu sürecin farklılıkları ortadan kaldırarak dünya düzenine katkıda bulunacağını belirten bilim adamları da mevcuttur.

Küreselleşmeye olumlu yaklaşımlara göre, global kültür, yükselen yaşam tarzı, artan tüketim, dünya çapında alınan-satılan ürünler ve ulusal, yerel ve global tarzda kimlikleri kapsamaktadır (TÜBAR-XXII-/2007).

Küreselleşmeyi kültürel açıdan eleştirenlerin dikkat çektiği başka bir nokta, küreselleşmenin tüketim merkezli bir toplum modeli çizmesidir. Çünkü onlara göre, küresel kültür, en belirgin özelliğiyle “tüketim kültürü”dür. Küreselciler, insanı satın alma gücüne göre kıymetli sayma gibi bir anlayışa sahiptir. Yani, ihtiyaç dışı tüketim yaygınlık kazanmaktadır. Bu anlamda, alışveriş yapmak, adamdan sayılmak gibi bir psikolojik tatmin yaratmaktadır (Eroğlu 1999).

Kültürler değişmekte, kültürel kimlikler yeniden yorumlanmaktadır. Kültürel kimlikler kitlesel hareketlerin ve çatışmaların kaynağı olmayı sürdürmektedir. Ayrıca iletişim teknolojisinde meydana gelen ilerlemeler homojenleştirici etki yapmak yerine, insanların etnik, dini ve ulusal kimliklerinin bilincine varmaları ve bu kimliklerle özdeşleşmeleri sürecine hız kazandırmıştır (Nafiz Tok, 2003:22-23).

Milli kültürler, başka kültürler tarafından tek yönlü bir etkiye maruz kaldığında o toplumda iki refleks oluşması doğaldır; kültürel etkilenmeye ya “direnc” gösterilir ya da “uygun” bulunup onaylanır (Büyüksulu, 2000:122).

“Kültürel küreselleşme, görüntüler-semboller aracılığıyla yaşanmaktadır. Bu doğrultuda yaşadıklarımız, algıladıklarımız homojen bir küresel kültür içinde gerçekleşmemektedir, etkili olan kültürel küreselleşmedir. Bunun anlamı da farklı kültürlerin küresel olarak akmasıdır.” (Aslanoğlu 1998:259). Bunun karşıt ucunda yer alan görüntü ise küreselleşmenin ulusal kültürü parçalayacağı ve çok kültürlülük temayülüne yol açacağıdır. “Kimlik kavramının referansı, 19.yüzyılın siyasal süreçlerinde belirlenmiş “ulusal sınırlar” olmaktan çıkmakta; cemaatlere, halklara, dil gruplarına ya da tarihi hatıra ortaklıklarına hatta cinsel gruplaşmalara, kurgusal ya da somut küçük gruplara doğru boyutunu küçültmekte, yani çoğullaşmaktadır.” (Aydın 1998:11).

Küreselleşme olgusu, görünürdeki etkileri bakımından büyük oranda ekonomiktir. Bu sebeple, küreselleşmenin dar manada tanımı finans piyasalarının etkinliği şeklinde olmuştur. Bütün bunlara rağmen, küreselleşme, ekonomik olduğu kadar siyasi, teknolojik ve kültürel bir olgudur. Bir milletin hayat tarzı olarak tarif edilen kültür ile küreselleşme karşılıklı olarak birbirini etkilemektedir. Hem küreselleşme, büyük dönüşüm ve değişimlerle kültürü etkilemiştir, hem de kültür bizzat dönüşümleri meydana getirmede etkili olabilmektedir.

Neticede, küreselleşme olgusuna önderlik eden toplumların kendi hayat tecrübesi ve sahip oldukları bilgileri bir kültür unsurudur. Küreselleşmeye eleştirel olarak yaklaşanlar, küreselleşmenin kültürü homojenleştirdiğini ve günlük yaşamda daha zengin olanların, daha fakir olanların bölgesel ve yerel özelliklerini ve geleneklerini tahrip ettiğini düşünmektedirler. Bu da bir başka deyişle, dünyada yenikolonciliğin etkinlik kazanması ve kendini göstermesi anlamına gelmektedir(TÜBAR-XXII-/2007).

Küreselleşme ile birlikte kültürel hayatta bir akışkanlık söz konusu olmuştur. Bu akışkanlık sayesinde kültürel aidiyetler ulus devletin sınırlarını aşan sosyal hareketler – çevreci, feminist hareketler, gay hareketleri vs. gibi- güçlenmiştir. Bundan başka soy-sop, ırk ve dini inanışlar gibi ayrımlar üzerine bina edilmiş ve ulus devlet potasında eridiğine inanılan çeşitli aidiyetlerin yeniden gündeme gelmesi söz konusu olmuştur.

Bu durumların mutlu bir çokkültürlülük yerine gerginlikler ve zıtlıklar ortaya çıkardığını ve adeta yerel kimlik ve aidiyetlerin küreselleşmesi de denilen gerçeklerle karşılaşmaktadır (Öncü-Weyland 2005:7-9).

4.4.5. Küreselleşmenin Çevresel Boyutu

Küreselleşen dünya, bir ‘küresel köy’e dönüşürken, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri daha çok birbirlerine bağımlı kılmaktadır. Küreselleşme bütünleşmeyi getirmektedir, ama dünya piyasalarına uyum sağlayamamış ülkelerin varlığı sanayileşmiş ülkelerin büyüme potansiyelini kısıtlamaktadır. Gelişmiş veya gelişmekte olan bütün ülkeler küresel iklim değişikliğinin yol açtığı durumların tehdidi altındadır. Küresel ısınma sonucu deniz seviyesinin yükselmesi, verimli toprakların erozyona uğraması, aşırı yağışların, fırtınaların daha sık görülmesi, nüfusunun çoğu kırsal kesimde yaşayan gelişmekte olan ülkeleri gelişmiş ülkelere daha fazla etkilemektedir. Nüfustaki hızlı artış gıda ihtiyacını artırmakta; tarımsal üretimin yetersizliği gıda fiyatlarını yükseltmektedir. Yakın gelecekte su krizi kapıda beklemekte, temiz su ihtiyacının artacağı düşünülmektedir. Hızlı ekonomik gelişme sürecinde yatırımlar dünyanın ekolojik dengesi gözetilmeden gerçekleştirilmiş; gıda ve su güvenliği gözetilmemiş, sınırlı miktarda fosil yakıtlara alternatif ve yenilenebilir enerji arayışları yeterince desteklenmemiştir. Diğer taraftan, çevreyi koruyan önlemlerin alınmasının üretime ek yük getireceği, kârı azaltacağı ve bunun da ekonomik gelişmeyi

yavaşlatacağı iddiası belli çevrelerce dile getirilmektedir. Oysa günümüzde, çevreci ekonomi uygulamaları gerekli bir hale gelmiştir. Ayrıca, bugünkü çevre sorunlarının yaratılmasında ciddi rolleri olan gelişmiş ülkelerin çevreyi korumada asıl sorumluluğu taşınması ve bu konuda kalkınmakta olan ülkelerin de aktif bir rol oynaması gerekecektir (Kaypak: 2001).

Ortaya çıkış nedenleri ve biçimleri farklı olsa da, hem gelişmiş, hem de az gelişmiş ülkelerde havanın, suyun, nehirlerin, toprağın ve denizlerin kirlenmesi, sera etkisi, buzulların erimesi ve iklim değişikliği gibi çevre sorunlarının olduğu bilinen bir gerçekliktir. Çevre sorunlarının giderek sınır ötesi nitelik kazanması, dünya milletlerini birbirlerine daha bağımlı hale getirmekte ve hiçbir devlet diğer devletlerin sınırları içindeki çevre sorunlarına kayıtsız kalamamaktadır. Çünkü böyle bir yaklaşım kendi yaşam temellerini kısa ya da uzun vadede tehlikeye sokması anlamına gelecektir.

Çevre sorunlarının nedenlerinin karmaşıklığı ve sınır tanımama özelliği, küresel çevre politikasının aktörleri olan ulusal devletler, uluslararası örgütler ve uluslararası örgütlerin yoğun bir biçimde işbirliğini gerektirmektedir. “Küresel düşünmek, yerel davranmak” (thinking globally acting locally) anlayışı ile gerçekleştirilecek işbölümüne, ulusal ve uluslararası çevre politikaları arasında bütünlük sağlanmasına gereksinim vardır (Kaplan, 2000: 189).

Çevre koruması ve bunlara yönelik olarak uluslararası alanda yapılan dünya zirvesi niteliğindeki toplantılarda alınan kararların gerek gelişmiş ülkelerde gerekse gelişmekte olan ülkelere tavsiye niteliğini taşıyarak nitelikte olmaması gerekmektedir. Çevre bizim ortak geleceğimiz ise bu geleceğin kuralları, yaptırımları ve kontrolleri de ortak esaslara bağlı olmalıdır.

4.4.6. Küreselleşmenin Siyasal Boyutu

Küreselleşmenin etkilerinden birinin bireysel kimliklerin patlaması ve siyasallaşması olduğu belirtilmiştir. Bu durumun temel nedeni Giddens’in (1990:33) modernitenin ileri aşamasında şahsi olmayan organizasyonların yıkıldığı ve bireye dayalı yeni bir psikolojik alanın geliştiği saptamasıyla açıklanabilir. Küreselleşme süreciyle birlikte kendini yalnız hisseden ve güvensizlik duygusu yaşayan birey, ona sunulan bir toplumsal etiğe dayanarak kimliğini yeniden inşa etmeye çalışmaktadır. Bu toplumsal

etiğın ayırt edici özelliği, bireyin niteliksel olarak diğerlerinden farklı olduğunu öne çıkarmasıdır. Artık hiç kimse kendini hısımlık, kast veya sınıf aracılığıyla toplumda konumlandırmamaktadır.

Bunun yerine postmodern dönemle birlikte etkili olmaya başlayan tüketim temelinde yükselen bir hayat tarzı, bireyin dayandığı temel toplumsal etiği oluşturmaktadır. Bu dönemde din de toplumda bir dayanışma odağı olarak kendine yer bulmaktadır. Çünkü din, güvensizlik içinde bulunan bireye “kutsallaştırma” aracılığıyla bir kimlik odağı sağlamakta ve bireyin duygusal güvensizliğinin azalması yönünde işlev görmektedir. Bireylerin küreselleşmeyle birlikte kolektif kimliklerinin bir ontolojik güvensizlik içinde bulunması, daha önce de belirttiğimiz gibi küreselleşmenin belirsizliklerinden ve çelişkilerinden kaynaklanmaktadır.

Örneğin Bauman (Aktaran Warde 1994:60), metropol ortamındaki yeni kabileleri üyelikleri açısından tanımlayarak; bu kabilelere aidiyet bağının gruba özgü giyinme, davranma ve tüketme tarzıyla sembolik düzeyde sağlandığına dikkat çeker. Bauman ayrıca herkesin tüketim kültürünün sağladığı imkanlardan yararlandığını; çağdaş toplumların tüketim ekseninde “ayartılmışlar” ve “bastırılmışlar” olarak iki kategoriye ayrıldığını savunur. Bastırılmışlar, metropol ortamında ortaya çıkan ihtiyaçlarını gidermede tüketimin belirlediği hayat tarzı yerine, kendi hayat tarzlarını o tüketimi şekillendirmenin temeli yapmaktadırlar.

Bu açıklamaların ışığında Türkiye’de ve İran’da İslam’ın kimlik inşa etmede önemli bir yeri olduğunu söyleyebiliriz. “Nitekim, kültür olarak İslam’ın tüketim kültürünün dayattığı hayat tarzlarına kendi rengini vermesi (İslami arabeskten, tesettür de filelerine; tarikat şeyhlerinin medyatikleşmesine kadar), evrenseli yerelleştirmesi, son tahlilde de gelenekse muhtevayı postmodern form içine yerselleştirmesidir.” (Saribay 1998: 25). Böylece tüketimcilik ve hedonizm geleneksel dinsel inançların doğasını değiştirmekte; bu inançların kendilerini bir hayat tarzı olarak evrensel düzeyde sunmaya kışkırtmaktadır. Bu da sonuçta, geleneksel dinlerin kendilerini evrensel olarak tanımlayarak kendi dışındaki alternatif evrensel yadsımlarına yol açmaktadır. Tüm bu gelişmeler bir dizi çelişkiler ve belirsizlikler içermektedir. Postmodern dönemde farklılık ve çoğulluk temelinde bir kimlik inşasını haklılaştırarak, modernitenin tekçiliğinin yadsınması söz konusudur. Ancak küreselleşmenin etkisiyle birlikte dinsel

topluluklarda dahil her türlü alt kimlik kendi yerelliklerinden sıyrılıp, evrenselliğe yönelmektedir.

Küreselleşme bugüne kadar kullandığımız demokrasi ve sivil toplum gibi kavramları dönüştürmektedir. Küreselleşmenin ortaya çıkardığı demokrasi modeli, iktidarın bölgesel, ulusal ve uluslararası bölünmüşlüğünden dolayı, iktidarın çoğulcu bir yapı olarak karşımıza çıkmasına neden olmuştur. Bu durumda, sadece ulusal sınırlar içinde değil, küresel düzeyde de çoğul bir demokratik yapılanma karşımıza çıkmaktadır, çünkü küreselleşme aynı zamanda farklılığı ve heterojenliği meşrulaştırmaktadır. Ancak bu, kendi başına demokratikleşmeye yol açan durumu anlatmaz. Farklılığı imtiyaz mertebesine çıkararak kimlik ve değerleri, diğer toplumsal kesimlere empoze etme gibi bir despotizm olasılığı her zaman vardır. Bu nedenle ötekinin değerlerini ve kimliğini, kendisinininkine kadar meşru gören, çoğulculuğa dayanan bir anlayış mevcut olmalıdır.

Bu bağlamda İran'ın ünlü sosyologlarından Shariaty, siyasal yaşamın her alanında karar alma ve talep oluşturma süreçlerinde batının etkisi altında kalmaktan ziyade İslam şemsiyesinin altına girmeyi tercih ettiklerini belirtmektedir. İslam çerçevesinde geçen bir sürecin sonunda bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gerisinde kalan toplum internetin yaşamlarına girmesi ile küreselleşme akımından hızlı bir şekilde payına düşeni benimsemektedir. Buna karşın devlet politikaları toplumun internet erişimini engellemek üzerinedir. Ortadoğu da internet kullanımı en çok kısıtlanan toplumlardan biri olmasına karşın yapılan resmi istatistiklere göre 1994 yılında İran'da yaklaşık 250 kişinin internet erişimi varken bu sayı; 2004 yılında 5 milyon 600 bin kişi, 2005 yılında 15 milyon kişi ve son olarak 2007 yılında 35 milyon kullanıcıya ulaşmıştır (www.ict.gov.ir).

Yapılan analizlerin de gösterdiği gibi internetin özellikle gençler tarafından kullanım oranının artışını engelleyemeyen devlet, islamiyeti maneviyattan uzaklaştırıp gençler açısından internete ve yeni dünya düzenine alternatif olarak sunmaya çalışmakta ancak başarılı olamamaktadır. Gençler arasında batılı toplumlara ilgi giderek artmakta bu da peşinden yurt dışına göçleri arttırmaktadır. Gerek eğitim gerekse iş olanakları amacıyla gençler ülkelerini terk etme ve baskı ortamından uzaklaşma yollarını aramaktadırlar.

Küreselleşmenin kavramlar üzerindeki etkisini Türkiye içinde ele alan Keyman (1998:43), 1990'lı yıllardan itibaren siyasal yaşamımızın her alanında, devlet ile toplum arasında, hem toplumsal sorunların çözümü hem de toplumsal taleplerin karar alma

süreçlerine eklenmesi bağlamında yaşanan bir “teslimiyet krizi”nden bahseder. Bu kriz karşısında devletçi siyasal söylem ya da toplumu temsil etme yeteneğinden mahrum olan parlamenter sistem çaresiz kalmaktadır. Sonuçta da buna cevap olabilmek için İslami milliyetçilik ve yeni milliyetçilik gibi iki farklı söylemsel cephede hareket eden milliyetçilik söylemi, bu belirsizlik ortamında etkili olmaya başlamıştır. Bu iki hareketin paylaştığı ortak nokta, küreselleşmenin farklılaştırıcı/çoğullaştırıcı kimlik söyleminin karşısına tekliği ve farklılıkları eritici kimlik söylemini yerleştirmesidir.

Bu iki söylem, demokratik sistemin kriz içinde olmasını yararlarına kullanarak, bu amaçlarına toplulukçu bir siyaset anlayışını siyasal yaşama sokarak ulaşmaya çalışıyorlar ve belirsizlik durumu içinde “bireye bir topluluğa ait olma duygusu” vererek, bir belirlilik durumu yaratmaya çalışıyorlar. Başka bir deyişle etnik kimliklerde bireye aynı duyguyu vermekte ve küreselleşme sürecinde paradoksal olarak yerel milliyetçilik yükselmektedir.

Türkiye’de diğer taraftan liberal demokrasinin çoğulcu toplum yapısına uygun olarak yeniden kurulması gerektiğini vurgulayan bir siyaset anlayışı da gelişmektedir. Bu anlayışlardan birini radikal demokrasi olarak adlandıran Keyman (1998: 46), bu projeyi, liberal demokrasinin yaşanan postmodern duruma göre yeniden tanımlanması, demokrasinin demokratikleşmesi çabası olarak tanımlamaktadır. Bu proje, devlet ve sivil toplum arasında görülen kopukluğu gidermeye çalışarak, ikisi arasındaki ilişkinin parametrelerini yeniden kurmayı önermektedir.

Keyman’ın (1998:54-55) radikal demokrasi projesini egemen duruma geçirmek için önerdiği bazı felsefik, kurumsal ve normatif boyutlu ilkeler vardır. Bu ilkelerin hayata geçirilmesi, küreselleşmenin getirdiği kimlik siyasetine uyumu sağlayacaktır. Bu ilkeler şu şekilde özetlenebilir:

1. Felsefi Boyut:

- a) Agonistik çelişkiye dayalı demokrasi anlayışı,
- b) Kimliğin fark ile ilişkili kurulmuşluğun tanınması,
- c) Kamusal alanın kimlikler arası diyalojik karşılıklı etkileşim ilkesi üzerinde yeniden kurulması.

2. Kurumsal Boyut:

- a) Katılımcı demokrasinin liberal demokrasinin kurumsal temeli olması,

b) Siyasal etki eşitliği ilkesinin hem devlet-sivil toplum ilişkisinin hem de karar alma sürecinin kurucu ve niteleyici ögesi olması.

3. Normatif Boyut

- a) Demokrasinin tarihselliğe açık bir süreç olarak düşünülmesi,
- b) Kimliğin sınırlarının tanınması,
- c) Ötekine karşı sorumluluk anlayışına dayalı demokratik etik'in kamusal alanın işleyiş tarzını belirlemesi,
- d) Diyalojik etkileşimi destekleyen ve yaygınlaştıran siyasal kültürün toplumsal ilişkileri nitelemesi.

Sonuçta küreselleşme, demokrasinin modern dönemdeki hukuksal, toplumsal, kültürel, siyasal ve ekonomik olarak standartlaştırıcı formlarla tüm yurttaşların ulus önünde eşitliklerini, hak ve özgürlüklerini ifade eden anlamından sıyrılmış ve farklılıkların/heterojenliklerin içerildiği yeni bir anlama bürünmüş, bir başka ifadeyle postmodernleşmiştir. Küreselleşmenin bu yönde etkilediği diğer bir kavram ise “sivil toplum” olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de sivil toplumun tarihsel gelişim aşamalarına kısaca değinilecek, küreselleşme-sivil toplum bağlantısı kurulacaktır.

Kapitalizmin gelişmesine paralel olarak ortaya çıkan sivil toplum, o zamana kadar feodal toplumlarda ve patrimonyal siyasal sistemlerde görülenden farklı olan, bireye özgü bir özel alanı ortaya çıkarmıştır. Bu, moderniteyle birlikte bireyin bir değer olarak mahremiyet haklarıyla birlikte ortaya çıkmasıyla açıklanabilir. Kapitalizm öncesi, geleneksel toplumlarda birey yerine topluluk, yani cemaat, temel toplumsal ve siyasal birim olarak kabul edildiğinden, bireyin gönüllü girişimiyle oluşturduğu bir yaşama alanı (örneğin dernekleşme) oluşmamıştır. Ancak kapitalizmin gelişimiyle birlikte, birey cemaat kültürünün etki alanı dışına çıkmış ve böylece cemaatin sosyo-politik önemi azalmıştır. Bu gelişmeler Avrupa’da bireyin, örneğin müteşebbis olarak, iktisadi faaliyette bulunması gibi faaliyetlerde başlı başına bir toplumsal değer olarak ve birim olarak algılanmasını sağlamıştır. Bu durum, devletin faaliyet alanını daraltmış, zamanla ekonomik faaliyetler başta olmak üzere siyasal ve toplumsal hayatta devlete meydan okuyan sendikalar, odalar, dernekler gibi gönüllü kuruluşların etkinlikleri ve güçleri artmaya başlamıştır. Devletin gücünü denetleyen ve dengeleyen bu tip kurum ve kuruluşların ortaya çıkmasıyla birlikte kitlesel siyasal alan gelişmiş ve devletin keyfi

faaliyet ve kararları sınırlandırılmıştır. Toprak (1996:87), kitlesel siyasal hayat, bireysel gönüllü katılım, gönüllü dernek ve kuruluşların gelişmesinin sonuçta hukuk devletinin gelişmesine yol açtığını belirtmektedir.

Türkiye’de sivil toplumun gelişim sürecini ele alan Kalaycıoğlu (1998:114), siyasal hayatımızda ortaya çıkan bireysel girişimi XIX. yüzyıla kadar götürür.

Bunu ilk kez 1847’de bireysel bir girişim örneği olarak “arz-ı hal” (dilekçe) düzenleyerek kişisel dertlerine çare aramak için Osmanlı vatandaşlarının hükümete başvurmasına dayandırır. Tanzimat’la birlikte cemaat kültürünün aşınmasıyla birlikte başlayan bireyselleşme, bireyin toplumsal yapıda bir değer olarak kabul edilmesi sonucunu doğurmuştur. “II. Meşrutiyet’in ilanı ile siyasal partilerin kurulması, XIX. yüzyılın sonuna doğru, özellikle yer altı örgütleri olarak ortaya çıkan ve gelişen siyasal derneklerle birlikte, gönüllü bireysel siyasal davranışların sonucu olarak gruplaşmaların ortaya çıkması Tanzimat’la oluşan değişmelerin temel sonuçları olmuştur”(Kalaycıoğlu 1998:115).

Ancak Osmanlı İmparatorluğu’nda sivil toplumun gelişimi düz, pürüzsüz bir çizgi etrafında olmamış, II. Abdülhamit sivil toplumu denetim altında tutan, kişisel, geleneksel ve keyfi bir saltanat geleneğini yeniden hayata geçirmiştir. Bu siyasal yapı, anayasa, yasalar, kamu bürokrasisi ve buna bağlı kurumların mevcut olması yönüyle modern görünüm arzemesine rağmen, cemaat ağırlıklı bir toplumsal örgütlenme modeli İslami kalıplar kullanılarak yeniden yerleştirilmeye çalışılmış, devletin faaliyet alanı sivil toplum aleyhine büyük ölçüde arttırılmıştır. Osmanlı Devleti’nin çökmesi, Kurtuluş Savaşı ve arkasından kurulan Cumhuriyet rejiminin tek parti yönetimi, merkezi devletin toplumdaki konumunu değiştirmeyen, 1920’lerde liberal ekonomiye dayalı bir gelişme modeli ve Lozan Antlaşması dolayısıyla gümrüklerin serbestleşmesi, kapitalizmin ve bireysel ekonomik girişimin gelişmesine neden olmuştur. Ancak 1929 dünya ekonomik bunalımı bu gelişmeyi sekteye uğratmıştır. 1950’den sonra “hürriyet isteği ile siyasal yaşama damgasını vuran Demokrat Parti’nin bireysel girişim konusunda, özellikle iktidara ilk geldiği yıllarda, sınırlayıcı bir tutum içinde olmasının zorluğu” (Kalaycıoğlu 1998:118) bu dönemde sivil toplumun önünü açmıştır. Ancak 1957 devalüasyonu ve hızlanan enflasyon ile birlikte DP’nin oyu azalınca adeta tek parti rejimine dönmüştür. Bu durum 1960 askeri müdahalesi ve 1961 anayasasıyla birlikte yasama ve yürütmeden bağımsız bir yargı ve Anayasa Mahkemesi’nin oluşturulması

gibi girişimlerle engellenmiştir. Bundan sonraki dönemde ise Türkiye’de hukuk devleti uygulamalarına yönelik gelişmeler hız kazanmış ve gönüllü bireysel girişimle kurulan kültürel, ekonomik ve siyasal dernek sayılarında büyük canlılık yaşanmıştır.

1961’den 1980’e kadar, 1971-1973 arasındaki askeri dönem hariç olmak üzere, siyasal katılma eyleminde yer alanların sayısı hızla artmış, adeta bir yığılma yaşanmıştır. Ancak siyasal sistemin bu talep yığılmasına yanıt verememesi, 1980’lere doğru siyasal bunalım yaratmış ve sonuçta askeri darbeye sonuçlanmıştır. “1980 askeri müdahalesi ile Türk toplumu siyasetten arınma sürecine sokulmuş ve devlet toplumun her alanını totaliter biçimde kontrol altına almıştır.” (Sarıbay 1998:95).

Ancak 1983 genel seçimlerinden sonra tüm siyasal partiler, devletin topluma müdahalesinin geriletilmesi gerektiği noktasında birleştiler. Bu ancak sivil toplum etkin hale getirilerek sağlanabilirdi. Seçimleri kazanan Anap’ın ekonomik ve pragmatik bazı uygulamaları, sivil toplumu belli davranış ve değer kodlarının vücut verdiği kültürel bir varlık olarak görmeyi engelledi; onu ekonomik boyuta indirgedi. Sonuçta sivil toplum, bugüne kadar uzanan bir şekilde piyasa ile özelleştirildi.

Sivil toplum, devlet otoritesi karşısında özerk hale gelen toplumsal grupları ifade ettiğine göre, günümüzde sivil topluma ilişkin konuları sadece ulusal toplum ve ulus-devlet sınırları dahilinde düşünmemek gerekir. Artık sivil toplumda küreselleşmiştir, yani sivil toplum artık farklı kimliklerin küreselleşmeden yararlanarak kendilerini ön plana geçirmelerini teşvik etmektedir; ama aynı zamanda, onların demokratik şekilde yapılanmalarını da zorunlu hale getirmektedir. Çünkü farklılık talepleri her zaman ve gerekli olarak demokratik olmamaktadır.

Küreselleşme ve siyasal boyutlarını özetlemek gerekirse, siyasal küreselleşmeyi “siyasal mekânın devletler üstü bir tarzda yeniden eklemlenmesi ve devletlerarası ilişkilerin artık evrensel ya da bölgesel uluslararası örgütlerin çatısı altında yeniden düzenlenmesi olarak tanımlamak mümkündür (Keyman, 2000: 24).

Küreselleşme sürecinde demokrasi ve insan hakları talepleri hızla artmaktadır. Bireyin önem kazanmasıyla birlikte insan haklarına saygı, devletlerin egemenlik hakkını ulusal ve uluslararası düzeylerde sınırlayan ahlaki, siyasal ve hukuksal bir boyut kazanmaya başlamıştır. “Küreselleşmeyle birlikte demokrasi bir değer olarak daha fazla önem kazanmaktadır. Ancak, çağdaş batı demokrasilerinde yaşanan sorunlar ve yozlaşmalar demokrasiye yönelik eleştirileri arttırmaktadır. Demokrasinin, siyasal iktidarların

keyfiyetine dönüşmemesi için hükümetlerin millet adına kullandıkları güç ve yetkilerin sınırlandırılması gerektiği savunulmaktadır. Yönetilenler ile yöneticiler arasında etkin iletişime dayalı bir katılımcı demokrasi ya da yeni terminoloji ile ifade edecek olursak yönetim (governance) anlayışına daha fazla işlerlik kazandırılması gerektiği görüşü yaygınlık kazanıyor” (Aktan, 2003; 150).

Küresel demokrasi çok daha derin ve kapsamlı bir tarzda teorize edilmektedir. Demokratik değerleri, özel çerçeveleri yansıtacak şekilde uyarlanmış olsa da, yaşamın tüm alanlarıyla ilişkili olarak ele almaktadır. Diğer yanda ise, demokratik katılım, sorumluluk ve şeffaflığın Birleşmiş Milletler, Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası (DB), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ve Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası (bölgesel ve küresel) oluşumları içine alacak şekilde genişlemesi gerekmektedir. Demokrasinin böylesi uzantıları hem uluslararası sınırlara ilişkin kırmızı egemenlik çizgisinin içini/dışını belirsizleştirmekte ve böylece şimdiye kadar eşitlerin (ister devlet, ister kişi ya da grup olsun) uluslararası standartların uygulanması konusunda eşit muameleye tabi olmasını engelleyen eşitlik/eşitsizlik yapısını tehdit etmektedir. Küresel demokrasi mücadelesi insan güvenliğiyle ilgili bir temsili yönetim rejimi kurmakla yakından ilişkilidir, fakat dünya halklarının hakları ve onlara karşı sorumluluğun nihai koruyucusuna verilen rol, halkın denetimine tabi usul ve rejimler aracılığıyla üstlenilecektir. Küresel demokrasinin genel karakteri süreç içinde ortaya çıkacaktır (Falk, 2005; 66).

V.BÖLÜM: KÜRESELLEŞME VE YENİ DÜNYA DÜZENİ

Berlin Duvarı'nın 1989 yılında çöküşünün ardından, 1990'lı yıllardan itibaren hemen her alanda sıkça karşılaştığımız küreselleşme sözcüğü, günümüzde sadece ekonomik bir kavram olarak değil, içinde bulunduğumuz uluslararası sistemi tanımlamak için de kullanılmaktadır.

Gerçek anlamı tamamıyla anlaşılmadan ve tartışılmadan, bütün dünyada olumlu veya olumsuz tepkilere yol açan bir sözcük olan küreselleşmenin bir şanssızlığı da, Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından, dünyada bu kelimeyi sıkça kullanmaya başlayan siyasetçilerin izledikleri politikalarla özdeşleştirilmiş olmasıdır. Bu yaklaşımın doğal sonucu olarak, küreselleşmenin ne anlam ifade ettiği tam anlaşılmadan, hakkında olumlu veya olumsuz değer yargıları oluşmuştur.

Soğuk savaş dönemi bittikten sonra tüm dünyayı bir anda saran ve her yerde adı zikredilmeye başlanan bir kavramla karşı karşıya kaldık, Yeni Dünya Düzeni. Günümüzde hala tartışmaları devam eden bu süreç, diğer taraftan Toffler'in üçüncü dalga olarak dillendirdiği tarım ve sanayi toplumunun ötesine geçiş olarak tanımlanan bilgi çağına denk düştü. Bu dönemlerin yorumu noktasında, batı uygarlığının felsefik yüzlerinden Fukuyama "Tarihin Sonu"nu ilan etti. Aslında bu, biraz evangelist ve Hegelci bir son ilanı idi. "Peki, Tarihin sonu ne anlama geliyordu?" Daha öncesinde dinin ve sonrasında da ideolojilerin sonunu ilan eden batı uygarlığı, şimdi de tarihin sonunu ilan ediyordu. Bunun anlamı, insanlık ulaşabileceği en yüksek seviyeye ulaşmıştır, yani batı uygarlığı, insanlığın son noktasıdır. Demokrasi son ve nihai modeldir, daha doğrusu liberal demokrasi. Modernitenin geçmişten kopan bağları temsiliyle, din ve ideolojilerin sonunun gelmesinin insanlığı özgür kılacağı düşüncesi varsayıldı. Gelişen teknoloji, makinalar, köleler gibi insanlar için boş vakit oluşturacak ve özgürleştirecekti. Ancak, teknoloji ile savaşların çehresinin değişmesi, sadece meydanlardaki askerlerin değil, daha sonrasında evlerinde oturan sivillerin de hedef

olması ve en son olarak nükleer silahlar ile daha doğmamış nesillerinde hedef haline gelmesi, insanın pekte beklendiği gibi özgürleşmediğini gösterdi.

Diğer taraftan, Huntington ‘‘Medeniyetler Çatışması’’nı ortaya attı. Burada farklı olarak artık medeniyetlerin ön plana çıkmaya başladıklarını ve Fukuyama’nın bahsettiği tarihin sonu kavramından önce medeniyetler çatışması yaşanacağını ileri sürdü. Bu medeniyetler arasında Hint, Batı, Japon, Çin, İslam, Latin ve Ortodoks medeniyetlerini sayarken bunların en belalıları olarak Çin ve daha beteri olarak İslam medeniyetini ön plana çıkarıyordu. Dünyada yaşanan gelişmelerle kendine taban bulan bu yaklaşım bir süre sonra Medeniyetler Çatışması kavramını sadece Batı ve İslam arasındaki bir konumda sıkıştırıp bıraktı. Aslında, Huntington’nun yaklaşımı bir bakıma Batı için bir hayat öpücüğü mahiyetinde idi. Zira, Fukuyama’nın tarihin sonu tezine göre, en üst seviyesine ulaşmış bir insanlık artık iç dinamiklerini yitirmiş, herhangi bir gelişim ya da ilerleme gösteremeyecek, durağan bir durumda idi. Din, ideoloji ve tarihin sonu üçlemesi ile artık varlık sebebi daha şiddetli olarak yargılanacak ve işin kötüsü buna bir çözümde bulunamayacaktı. Ancak ortaya çıkan ve batının tam karşısına özenle yerleştirilen yeni düşmanlar yani Çin ve İslam, tehlike çanlarının çalmasına ve ölmekte olan hastanın varlık sebebi bulmasına yardımcı oldu. Ancak, tarihin sonu tezinde gözden kaçan bir nokta vardı. Fukuyama ya da diğerleri köklü bir batı eğitim ve kültürü içerisinden gelmekte ve var olan baskın medeniyet üzerinden bakarak bir yorum getirmekte idiler. Kısacası, Fukuyama’nın tarihin sonu tezinde yaptığı tek kutuplu bakış, diğer medeniyet ve toplumları görmezden gelme bencilliği, Huntington’da farklı bir şekilde düşman olarak algılamaya dönüşmüştür. Zira, küresel anlamda kendini tek ve yegane medeniyet, geçmişten bugüne diğer tüm medeniyetlerin yok olduğu ve geriye kalan medeniyetlerin ise pasif, edilgen ve önemsiz, tek -yegane medeniyetin ise batı olduğu varsayımı üzerine kurulu bu bakış açısı, gerçekten oldukça uzaktır. Bu bağlamda, batıda yükselen ırkçılık ve ötekileştirme, diğerlerini istememe akımlarının temelinde mükemmel ulaşmanın çok gerisindeki bir durum söz konusudur. Kültürel, ekonomik, dinsel ve politik tüm baskılar aslında buradan kaynaklanmakta ve tek noktada buluşmaktadır; diğerine artık yer yok. Diğer bir noktadan ekonomik krizlerde paylaşımcılığı engelleyerek, ötekileştirme ve eski ırkçılığı canlandırma noktasında etkindir. Küreselleşmenin ilk küçük denemesini yapan Büyük İskender’den, en gelişmiş denemeyi yapan Osmanlı’ya kadar bu nokta çeşitli şekillerde, çeşitli paradigmalarda

çalışılmış ve bir oranda başarılı olunmuştur. Bu konu küreselleşmenin temel argümanı olan, çok kültürlü yapının kurulması ve yaşatılabilmesidir.

Günümüz, küreselleşme sürecinde de benzer bir sorun vardır. Egemen kültür olarak diğer kültürleri yok sayıp kendi potasında eritmek ve tek bir küresel kültür oluşturmak mı, yoksa diğer kültürlerle birlikte var olmanın ve ilerlemenin yolunu açmak mı ? İşte batının bu noktada vermesi gereken karar budur. Eğer, elinde bulundurduğu güç ve etkiyi global bir kültür empoze etmek için kullanır ise bu kendisini vuracaktır. Çünkü, Amerika'nın ve Avrupa'nın kendi içerisinde var olan, zenci mahalleri, çin mahalleri, bu insanların ekonomik güç ve etkileri, içten bir parçalanmayı ve ötekileşmeyi beraberinde getirecektir. Bu noktada global anlamda önemli olan, BM benzeri ama çok daha geniş bir tabana yayılan, her ülkeyi içeren kurum ve kuruluşlar ile sorumluluk, yetki ve karar süreçleri tabana yayılmalı, söz hakkı ile temsil genişletilerek, doğu batı ayırımına, kuzey güney ayırımı da (zenginlik fakirlik) eklenmemelidir. Çok kültürlülük, bir yaşamsal kurgu olarak içselleştirilmedikçe sonuca ulaşılamaz.

Tarihteki örnekler, çok kültürlülüğü içselleştirip, gerekli paradigmaları geliştirebilen, felsefik anlamda çözümler üreterek bunu kabullenebilen devletlerin devamlılık sağlayabildiklerini göstermektedir. Yani Amerika temelli batı, aslında bu çok kültürlülük ve küreselleşme ile ilgili kendi problemlerini çözmekte aciz kalmakta ve buna karşılık doğu ve güney üzerinden yeni problemlerle dinamikleşmeye çalışmaktadır. Ancak bana göre bu, felsefik ve düşünsel bir temel içermemesinden dolayı uzun süreli işlevsellik gösterebilecek bir durum değildir. İşin aslı, dünya benzer şeyleri daha öncede yaşamıştır, gene yaşamaktadır. Önemli olan tarihten ders alabilmek ve aynı hataları yapmamak, geçmişin tecrübesini geleceğe aktarabilmektedir.

5.1.HANGİ KÜRESELLEŞME?

Küreselleşmeyi savunanlar da, eleştirenler de kendi görüşlerinin haklılığını ortaya koyacak gelişmeleri ve istatistik bilgileri sıkça kullanmaktadırlar. Küreselleşmenin faydaları konusunda bir görüş birliği olduğunu söylemek mümkündür. Sürdürülebilir ekonomik kalkınma, yükselen yaşam standartları, teknolojik ilerleme ve bilginin daha hızlı yayılması, küreselleşmenin en belirgin faydaları arasında sayılmaktadır.

Öte yandan, küreselleşmeyi sadece ekonomik alandaki faaliyetleri etkileyen bir unsur olarak görmek de sınırlı bir bakış açısını yansıtmaktadır. Bu çerçevede, malların ve sermayenin serbestçe dolaşımının yanı sıra, insanların daha sık seyahat etmeleri, bilgi-iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler ve internet kullanımının giderek yaygınlaşması, küreselleşmenin önde gelen itici güçleri arasında bulunmaktadır. Saydamlık da, küreselleşmenin ön plana çıkardığı kavramlar arasında yer almaktadır. Gelir dağılımının daha hakça olması, yolsuzlukların azalması, hatta siyasi özgürlüklerin ve insan haklarına saygının artması, küreselleşmeyle doğru orantılı gelişen unsurlar arasında sayılmaktadır.

Diğer taraftan, günümüzde küreselleşme içinde daha fazla yer alan ülkelerin hemen tamamı gelişmiş ülkelerdir. Bu unsur, esasen küreselleşmeye karşı yöneltilen eleştirilerin de odak noktasını oluşturmaktadır. Nitekim, küreselleşmeye karşı yöneltilen eleştirilerin başında, bu ilişkiler sisteminin, zengini daha zengin, yoksulu daha yoksul kıldığı gelmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin marjinalizasyonuna (dışlanmasına) yol açtığı, faydalarının hem ülkeler hem de bölgeler arasında eşit olarak dağılmadığı, eşitsizlikleri giderici değil artırıcı bir rol oynadığı, küreselleşmeye yöneltilen diğer belli başlı eleştirilerdir.

Küreselleşmenin, sermayenin serbestçe dolaşımını kolaylaştırma ve yabancı yatırımları artırma yoluyla ekonomik gelişmeye olumlu katkıda bulunduğu herkesçe teslim edilmektedir. Ancak, küreselleşmenin kriz zamanlarında sermayenin daha çabuk yurtdışına kaçmasına ve krizlerin diğer ülkelere daha hızla yayılmasına neden olduğu da bilinen bir gerçektir. Tayland'da 1997 yılı Aralık ayında başlayan Asya krizi ve Rusya'da 1998 yılı Ağustos ayında meydana gelen mali kriz, kısa süre içerisinde ekonomisi çok güçlü olan ABD'de bile etkisini hissettirmiştir. Türkiye'de 2001 yılı Şubat ayında yaşanan mali krizin etkisinin Rusya'dan Brezilya'ya kadar birçok ülkede hissedilmesinde kuşkusuz yeni küresel dinamiklerin de rolü bulunmaktadır.

Küreselleşme son yıllarda üzerinde en fazla tartışılan ve hakkında en çok kitap yayınlanan konuların başında gelmektedir. Küreselleşmenin olumsuz yönlerine dikkat çeken ve gerek ülkeler gerek bölgeler arasındaki esasen mevcut olan dengesizlikleri daha da artıran etkilerini vurgulayan yayınların yanısıra, özellikle son yıllarda, küreselleşmenin olumlu yönlerine dikkat çeken eserler de yayınlanmaktadır. Thomas

Friedman'ın "The Lexus and the Olive Tree", John Micklethwait ve Adrian Wooldridge'in "A Future Perfect" ve Pascal Zachary'nin "The Global Me" adlı kitapları, küreselleşmenin artık herkes tarafından teslim edilen olumsuz yönlerine değinmekle birlikte, esas itibariyle küreselleşmenin savunmasını yapan ve olumlu yönlerini vurgulayan eserler olarak dikkat çeker. Bütün bu eserlerdeki ortak nokta, küreselleşmenin Sanayi Devrimi'nden bu yana dünyayı değiştiren en büyük güç olduğu ve yeni bir uluslararası sistem olarak kendisini kabul ettirdiğidir.

Micklethwait ve Wooldridge "A Future Perfect" adlı kitaplarında, küreselleşmenin yeni bir uluslararası sistem olduğuna işaret ederek, bu yeni dünya düzeninin yeni yönetici sınıfı için de bir terim ortaya atmışlardır: "Kozmokratlar". Küresel ekonomiye siyasetçiler, iş adamları, akademisyenler ve diplomatlardan oluşan yeni bir elit sınıfın yön verdiğini savunan Micklethwait ve Wooldridge, çok seyahat eden ve başta internet olmak üzere bilgi iletişim teknolojilerini sıkça kullanan kozmokratların sayısının bütün dünyada 20 milyon civarında olduğunu öne sürüyorlar. Bu iki yazarın, bilgi iletişim teknolojilerindeki başdöndürücü ilerlemelerin, serbest ticaretin, verimliliğin ve saydamlığın belirleyici özellikler olarak ortaya çıktığı, küreselleşme olarak adlandırılan yeni uluslararası ilişkiler düzeninin yaratıcıları ve yönlendiricileri olarak tanımladığı kozmokratların, küreselleşmenin olumsuz etkilerini giderme ve olumlu etkilerini artırma yönünde ne ölçüde başarılı olacaklarını kuşkusuz zaman gösterecektir. (Birleşmiş Milletler Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği)

5.2. KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE TÜRKİYE VE İRAN

Küreselleşme sürecinin Türkiye üzerindeki etkileri incelenmeye başlandığında, ilk göze çarpan husus, Türkiye'nin küreselleşmenin yukarıda bahsedilen tüm boyutlarından dünyadaki birçok ülkeye kıyasla, oldukça yüksek bir düzeyde etkilenmekte olduğudur.

Bu durumun temel bir nedeni, Türkiye'nin jeo-stratejik konumundan kaynaklanmaktadır. Türkiye, Batı'yla Doğu'nun, Kuzey'le Güney'in bulunduğu bir noktada, Avrasya'nın merkezinde yer almakta olup, küreselleşmenin etkilerine geniş oranda açık durumdadır. Türkiye'nin küreselleşme sürecinden büyük ölçüde etkilenmekte olmasının diğer bir nedeni de coğrafyasında barındırdığı insan topluluğunun özelliğine ilişkindir. Türkiye, sahip olduğu özel coğrafi konumu ve köklü

tarihi nedeniyle kültürler ve medeniyetlerarası diyaloga ev sahipliği yapan bir ülke konumundadır. Esasen farklı insan toplulukları arasındaki ilişki ve etkileşimlerin radikal bir şekilde artışı olarak tanımlanan küreselleşmenin, bu özelliği haiz bir ülkeye büyük ölçülerde etki yapması kaçınılmazdır.

Küreselleşmenin Türkiye üzerindeki etkilerini, küreselleşmenin mevcut tüm boyutları çerçevesinde gözlemek mümkündür. Örneğin, ekonomik küreselleşmenin dinamiklerine uyum sağlamak ve dünya ekonomisi ile bütünleşebilmek amacıyla Türkiye ekonomisi, 1980 sonrasında köklü bir yapısal değişim geçirmiştir. Bu dönemde, korumacı ve ithal ikameci ekonomik yapı, yerini serbest pazar ve ihracat teşviklerine dayanan, dış ticaretin, kurun, faizin ve sermaye hesabının serbestleştirilmiş olduğu bir yapıya terk etmiştir.

Benzer şekilde, mevcut siyasi küreselleşme trendleri çerçevesinde, Türkiye, özellikle son dönemde demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, insan hakları, kadının statüsü gibi konuların yanında şeffaflık, hesap verebilirlik gibi temel yönetim ilkelerinin yerleştirilmesi ve uygulanması çerçevesinde büyük mesafe katetmiştir. Tabiiyle, bu süreçte, Türk halkının kalkınma çabalarını evrensel değerler zemininde yürütme iradesi de etkili olmaktadır.

Öte yandan, küreselleşmenin güvenlik boyutu, Türkiye'yi uluslararası terörizmle mücadele, silahların kontrolü ve silahsızlanma, yasadışı göç, insan ticareti, organize suç, yolsuzluk, uyuşturucu ticareti ve karaparayla mücadele gibi konularla çok daha kapsamlı ve derin bir şekilde ilgilenmeye zorlamakta, bu konularda bölgesel ve uluslararası işbirliğinde öncü rol almaya yönelmektedir.

Küreselleşmenin çevresel/demografik boyutu da Türkiye üzerinde türlü etkilerde bulunmaktadır. Örneğin, çevre dostu üretim ve tüketim, Türkiye'de giderek artan bir şekilde dikkate alınmaya başlanmıştır. Benzer şekilde, küreselleşmenin demografik boyutunun etkisiyle, ülke genelindeki nüfus artış hızının düşme eğilimine girdiği gözlenmektedir.

Son olarak, Türkiye'nin küreselleşmenin kültürel boyutundan da yaygın bir biçimde etkilendiği, bu bağlamda, Türk toplumunun beğeni ve ilgi alanlarının, özellikle son yıllarda, ciddi bir değişim ve dönüşüm sürecinden geçtiği söylenebilir. Ancak, bu küresel düzeyde tanınan kültürel ve üretim biçimlerinin Türkiye'de yer etmesi kadar, Türk kültür öğelerinin uluslararası tanınırlığının da artması şeklinde gerçekleşmektedir.

Yukarıda değinilen tüm hususlar, küreselleşme sürecinin Türkiye üzerindeki etkilerine ilişkindir. Bu çerçevede, son olarak değinilmesinde yarar görülen konu ise Türkiye'nin küreselleşme sürecinin olumlu yönde ilerleyebilmesi için ne ölçüde katkıda bulunabileceğidir. Bir başka deyişle, Türkiye'nin de belirli ölçülerde küreselleşme sürecine etki etme kapasitesi bulunmaktadır. Türkiye'nin, jeo-stratejik konumu itibariyle küreselleşmenin siyasi/güvenlik boyutu çerçevesinde önemli bir role sahip olduğu görülmektedir.

Türkiye, Balkanlar, Kafkaslar, Karadeniz, Orta Doğu, Akdeniz ve Orta Asya ile Avrupa'nın doğal kesişim noktasında bir istikrar unsuru olması itibariyle öncelikle bölgesel, sonrasında uluslararası istikrarın sağlanmasında önemli bir rol almakta, bu itibarla küreselleşmenin siyasi/güvenlik boyutuna olumlu yönde katkıda bulunmaktadır. Türkiye'nin 17 Ekim 2008 tarihinde BM Genel Kurulunda yapılan oylama neticesinde 2009-2010 dönemi için BM Güvenlik Konseyi Geçici Üyelik adaylığına seçilmesi, bu çerçeveden bakınca daha anlamlı bir hale gelmektedir. Türkiye'nin bu kendine özgü jeo-stratejik konumu, ekonomi alanında da önemli sonuçları beraberinde getirmektedir. Bu durum, kendini özellikle enerji alanında göstermektedir.

Dünyanın enerji kaynakları bakımından en zengin olduğu bölgelere komşu olan Türkiye, petrol ve doğalgaz rezervlerinin Doğu-Batı istikametinde taşınması konusunda iktisadi açıdan en kısa ve en az maliyetli güzergahı sunmaktadır. Türkiye'nin katkılarıyla Doğu-Batı Enerji Koridoru Projesi'nin gerçekleştirilmesi, bölgesel olduğu kadar küresel anlamda da ekonomik sonuçlar doğuracaktır.

Son olarak, Türkiye'nin küreselleşmenin kültürel boyutuna yapabileceği katkı üzerinde durulması uygun olacaktır. Kendine özgü tarihi ve kültürel yapısı ile Türkiye, medeniyetlerarası uyumun en önemli örneklerinden birini oluşturmaktadır. Türkiye, tüm dünyaya, kültürel çeşitliliğin bir tehditten ziyade bir zenginlik olduğunu göstermeye çalışmakta, kültürler arasındaki yanlış algılama, önyargı ve kutuplaşmaların önlenmesi için her türlü platformda aktif çaba sarfetmektedir. Anılan çabalar, küreselleşmenin kültürel boyutunun olumlu bir yönde ilerlemesi için önemli bir katkı olarak algılanmalıdır.

Bu çerçevede, 2005 yılında Türkiye ve İspanya'nın eş-sunuculuğunda hayata geçirilmiş olan Medeniyetler İttifakı girişimi, bu katkının en somut örneklerinden birini oluşturmaktadır.

Küreselleşme sürecinde İranlı sosyologlar ve düşünürler küreselleşme ve gençlerin kültürel kimlikleri arasında engellenemeyen bir bağ olduğunu belirtmektedirler. Bu sürecin günümüzde ticaret, ekonomik, siyaset ve sosyal hayatının her alanına etki etmektedir. Artık bu süreçten kopmanın imkansız bir hal aldığı belirtilmektedir. 2400 yıllık köklü bir tarihe sahip olan İran uygarlığının gençleri kendi tarihlerini bilmezken batılı ülkelere ilişkin tüm ayrıntıları öğrenmekte ve ilgiyle takip etmektedir. Ve küreselleşme toplumsal, siyasi kültürel alanlarda yarattığı etki bu köklü toplum tarihinin hiçbir aşamasında görülmemiştir.

İnternetin ülkeye girmesi ve toplumun gelişimi ile sosyal tabakalar ortadan kalkmıştır. Ekonomik ve sosyal sınıf olarak farklı tabakalarda bulunan gençler internete ulaştıklarında eşit haklara sahip olmakta bu toplumda ki sosyoekonomik sınıf farklarını bireyler açısından sorun olmaktan çıkarmaktadır. Tahran da yaşayan bir genç ile kırsal kesimde yaşayan bir genç aynı bilgi ağına ulaşabilmekte ve eşit olanaklarla kültürel birikimlerini üst seviyelere taşıyabilmektedirler.

Sadeghy (1384: 8) 'ye göre küreselleşme gelişmekte olan her toplumda meydana getirdiği etki gibi İran açısından da olumlu ve olumsuz birçok sonuca sebep olmaktadır. Bir İslam ülkesi olarak bu sürecin karşısında durmak yerine kabul edilip kendi kültürel yapısı içerisinde harmanlayarak yönlendirmesi gerektiğini belirtmektedirler.

VI.BÖLÜM: ANKET BULGULARININ YORUMLANMASI

Araştırmacı tarafından 52 soruluk bir anket hazırlanmıştır. Anketler 245 i Hacettepe Üniversitesi ve 243 ‘ü Tahran Üniversitesinde okuyan toplam 488 sosyoloji öğrencisine uygulanmıştır.

Tablo 2.
Dağılımı

Cinsiyet

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	19	7,8	7	2,9
Kadın	161	66,3	192	78,4
Erkek	63	25,9	46	18,8
Toplam	243	100,0	245	100,0

Katılımcıların cinsiyet dağılımlarına bakıldığında; İran merkezli yapılan ankette, katılımcıların %66,3’ünü kadın, %25,9’u erkek; Türkiye merkezli yapılan anket çalışmasında ise katılımcıların %78,4’ünü kadın, %18,8 ‘ini ise erkeklerden oluşmaktadır.

Tablo 3. Yaş Dağılımı

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	24	9,9	2	,8
18 ve altı	1	,4	2	,8
19-21	39	16,0	89	36,3
22-24	112	46,1	139	56,7
25-27	66	27,2	12	4,9
28 ve üzeri	1	,4	1	,4
Toplam	243	100,0	245	100,0

Katılımcıların yaş dağılımlarına bakıldığında; İran merkezli yapılan ankette, katılımcıların %0,4'ünü 18 yaş ve altı , %16'sı 19-21 yaş arası, % 46,1'ini 22-24 yaş arası,%27,2'sini 25-27 yaş arası,%0,4'ünü 28 ve üzeri yaş oluşturmaktadır; Türkiye merkezli yapılan anket çalışmasında ise katılımcıların %0,8'ini 18 yaş ve altı,%36,3'ünü 19-21 yaş arası %56,7'sini 22-24 yaş arası %4,9'unu 25-27 yaş arası %4'ünü 28 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Sınıf Dağılımı

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	27	11,1	12	4,9
1.sınıf	6	2,5	2	,8
2.sınıf	30	12,3	48	19,6
3.sınıf	63	25,9	123	50,2
4.sınıf	58	23,9	51	20,8
5.sınıf	59	24,3	9	3,7
Toplam	243	100,0	245	100,0

Katılımcıların sınıf dağılımlarına bakıldığında; İran merkezli yapılan ankette, katılımcıların %2,5'ini 1.sınıf öğrencileri, %12,3'ünü 2.sınıf , %25,9'unu 3.sınıf, %23,9'unu 4.sınıf, %24,3'ünü 5.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır; Türkiye merkezli yapılan anket çalışmasında ise katılımcıların %0,8'inin 1.sınıf,%19,6'sının 2.sınıf,%50,2'sinin,3.sınıf,%20,8'inin,4.sınıf,%3,7'sinin ise 5.sınıf olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Hayatınızın büyük bir bölümünü nerede geçirdiniz?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Büyük şehir/Metropol	169	69,5	113	46,1
İl	63	25,9	86	35,1
Kasaba- Belde	6	2,5	17	6,9
Köy	5	2,1	7	2,9
İlçe	-	-	22	9,0

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Büyük şehir/Metropol	169	69,5	113	46,1
İl	63	25,9	86	35,1
Kasaba- Belde	6	2,5	17	6,9
Köy	5	2,1	7	2,9
İlçe	-	-	22	9,0
Toplam	245	100,0	245	100,0

Katılımcıların hayatlarının büyük çoğunluğunu nerede geçirdiniz sorusuna verdikleri cevaplar İran merkezli yapılan ankette %69,5'inin büyükşehir,%25,9'unun il,%2,5'inin kasaba, %2,1'inin ise köyde yaşam sürdürdüklerini göstermektedir. Türkiye merkezli yapılan anket çalışmasında ise katılımcıların %46,1'inin büyükşehir,%35,1'inin il,%6,9'unun kasaba,%2,9'unun köy,%9'unun ise ilçede yaşadıklarını göstermektedir.

Tablo 6. Aylık Gelir Dağılımı

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
0 TL- 500 TL	1	,4	5	2,1
501 TL- 1000 TL	5	2,1	16	6,5
1001 TL- 1500 TL	2	,8	18	7,3
1501 TL - 2000 TL	10	4,1	37	15,1
2001 TL - 2500 TL	37	15,2	47	19,2
2501 TL- 3000 TL	35	14,4	35	14,3
3001 TL- 3500 TL	29	11,9	38	15,5
3501 TL VE ÜZERİ	124	51,0	49	20,0
Toplam	243	100,0	245	100,0

Katılımcıların ailenizin aylık geliri ortalama ne kadardır? Sorusuna verdikleri cevaplar İran merkezli yapılan ankette%0,4'ü 0 TL- 500 TL,%2,1'i 501 TL- 1000 TL,%0,8'i 1001 TL- 1500 TL,%4,1'i 1501-2000TL,%15,2'si 2001 TL - 2500 TL,% 14,4 2501 TL- 3000 TL,%11,9'u 3001 TL- 3500 TL,%51'i 3501 TL VE ÜZERİ cevabını vermiştir. Türkiye merkezli yapılan anket çalışmasında ise katılımcıların %2,1'i 0 TL- 500 TL,%6,5'i 501 TL- 1000 TL, %7,3'ü 1001 TL- 1500 TL,%15,1'i 1501 TL - 2000

TL%19,2'si 2001 TL - 2500 TL, %14,3'ü 2501 TL- 3000 TL,%15,5'i 3001 TL- 3500 TL,%20'si de 3501 TL VE ÜZERİ cevabını vermişlerdir

Tablo 7. Kendinizi ekonomik olarak nerede görüyorsunuz?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
BOŞ	6	2,5	1	,4
ALT	6	2,5	7	2,9
ORTA - ALT	16	6,6	42	17,1
ORTA	55	22,6	127	51,8
ORTA - ÜST	55	22,6	67	27,3
ÜST	105	43,2	1	,4
Toplam	243	100,0	245	100,0

Katılımcılara yöneltilen kendinizi ekonomik olarak nerede görüyorsunuz? Sorusuna İran merkezli yapılan anket çalışmasında %2,5'i alt ,%6,6'sı orta-alt,%22,6'sı orta,%22,6'sı orta-üst,%43,2'si üst tabakadan gördüklerini belirtmişlerdir. Türkiye merkezli yapılan anket çalışmasında ise katılımcıların %2,9'unun alt,%17,1'inin orta-alt,%51,8'inin orta,%27,3'ünün orta-üst,%0,4'ünün ise üst tabakadan gören insanlar oluşturmaktadır.

Tablo 8. Babanızın eğitim durumu nedir?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
OKURYAZAR DEĞİL	13	5,3	1	,4
OKURYAZAR	6	2,5	3	1,2
İLKOKUL	1	,4	27	11,0
ORTAOKUL	15	6,2	22	9,0
LİSE	35	14,4	78	31,8
ÜNİVERSİTE	69	28,4	109	44,5
LİSANSÜSTÜ	104	42,8	5	2,0
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan anketimizde katılımcıların babalarının %5,3'ü okuryazar olmayan ,%2,5'i okuryazar olan ,%0,4'ü ilkokul,%6,2'si ortaokul,%14,4'ü lise,%28,4'ü üniversite,%42,8'i lisansüstü oluşturmaktayken, Türkiye merkezli yapılan anketimizde bu oranlar sırasıyla %0,4'ü okuryazar olmayan,%1,2'si okuryazar olan,%11'i ilkokul,%9'u ortaokul,%31,8'i lise,%44,5'i üniversite,%2'si ise lisansüstünden oluşmaktadır.

Tablo 9. Annenizin eğitim durumu nedir?

SEÇENEKLER	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
OKURYAZAR DEĞİL	42	17,3	13	5,3
OKURYAZAR	10	4,1	6	2,4
İLKOKUL	5	2,1	47	19,2
ORTAOKUL	3	1,2	15	6,1
LİSE	29	11,9	89	36,3
UNİVERSİTE	44	18,1	72	29,4
LİSANSÜSTÜ	110	45,3	3	1,2
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan anketimizde katılımcıların annelerinin %17,3'ü okuryazar olmayan ,%4,1'i okuryazar olan ,%2,1'i ilkokul,%1,2'si ortaokul,%11,9'u lise,%18,1'i üniversite,%45,3'ü lisansüstü oluşturmakta iken ,Türkiye merkezli yapılan anketimizde bu oranlar sırasıyla %5,3'ü okuryazar olmayan,%2,4'ü okuryazar olan,%19,2'si ilkokul,%6,1'i ortaokul,%36,3 lise,%29,4'ü üniversite,%1,2'si ise lisansüstünden oluşmaktadır.

Tablo 10. Babanızın mesleği nedir?

SEÇENEKLER	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
MEMUR	63	25,9	95	38,8
SERBEST MESLEK	51	21,0	29	11,8
ESNAF VE ZANAATKAR	2	,8	21	8,6
İŞÇİ	3	1,2	25	10,2
TOPRAK SAHİBİ VEYA ÇİFÇİ	4	1,6	13	5,3
İŞSİZ	4	1,6	3	1,2
EMEKLİ	113	46,5	40	16,3
ÜRETİCİ / İŞADAMI	2	,8	12	4,9
DİĞER	1	,4	7	2,9
Toplam	243	100,0	245	100,0

Katılımcılara sorduğumuz babanızın mesleği nedir? Sorusuna İran merkezli yapılan anket çalışmasında %25,9'u memur,%21'i serbest meslek,%0,8'i esnaf ,%1,2'si işçi,%1,6'sı toprak sahibi ,%1,6'sı işsiz,%46,5'i emekli,%0,8'i üretici veya işadami,%0,4'ü ise diğer cevabını vermişlerdir. Türkiye de yapılan anket çalışmasında ise %38,8'i memur,%11,8'i serbest meslek,%8,6'sı esnaf,%10,2'si işçi,%5,3'ü toprak sahibi, %1,2'si işsiz,%16,3'ü emekli,%4,9'u üretici,%2,9'u diğer cevaplarını vermişlerdir.

Tablo 11. Annenizin mesleği nedir?

SEÇENEKLER	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
MEMUR	56	23,0	56	22,9
SERBEST MESLEK	8	3,3	11	4,5
ESNAF VE ZANAATKAR	-	-	11	4,5
İŞÇİ	-	-	9	3,7
TOPRAK SAHİBİ VE YA ÇİFÇİ	-	-	4	1,6
İŞSİZ	72	29,6	87	35,5
EMEKLİ	105	43,2	14	5,7
URETİCİ / İŞADAMI	-	-	2	,8
DİĞER	-	-	44	18,0
Toplam	243	100,0	245	100,0

Katılımcılarımıza sorulan annenizin mesleği ne sorusuna İran merkezli yapılan anket çalışmasında %23'ü memur, %3,3'ü' i serbest meslek %29,6'sı işsiz, %43,2'si emekli cevabını verirken, Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %22,9'u memur, %4,5'i serbest meslek, %4,5'i esnaf, %3,7'si işçi, %1,6'sı toprak sahibi, %35,5'i işsiz, %5,7'si emekli, %0,8'i üretici, %18'i ise Diğer meslek grubu cevabını vermişlerdir.

Tablo 12. Yabancı Dil Dağılımı

SEÇENEKLER	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
İngilizce	193	79,4	208	84,9
Almanca	53	21,8	66	26,9
Fransızca	24	9,9	6	2,4
İtalyanca	18	7,4	3	1,2
İspanyolca	18	7,4	3	1,2
Arapça	204	84,0	13	5,3
Farsça	8	3,3	3	1,2
Diğer	8	3,3	8	3,3

İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcılar %79,4'ünün İngilizce, %21,8'inin almanca, %9,9'unun Fransızca, %7,4'ünün İtalyanca, %7,4'ünün İspanyolca, %84'ünün

Arapça,%3,3'ünün farsça,%3,3'ünün ise diğer dilleri bildiklerini belirtmişlerdir,Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %84,9'unun İngilizce,%26,9'unun almanca,%2,4'ünün Fransızca,%1,2'sinin İtalyanca,%1,2'sinin İspanyolca,%5,3'ünün Arapça,%1,2'sinin farsça,%3,3'ünün diğer diller olarak belirtilmiştir.

Tablo 13. Yurtdışına Çıkma Durumu

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
BOŞ	10	4,1	7	2,9
EVET	26	10,7	30	12,2
HAYIR	207	85,2	208	84,9
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcıların %10,7'si yurt dışına çıktım derken %85,2'si çıkmadığını belirtmiştir. Türkiye merkezli çalışmada ise %12,2'si evet cevabını verirken %84,9'u hayır cevabını vermiştir.

Tablo. 13.1 Cevabınız evet ise yurt dışında nereye gittiniz

Seçenekler	İRAN	
	Frekans	Yüzde
Boş	217	89,3
Amerika	9	3,7
Londra	2	,8
Tayland	2	,8
Dubai	7	2,9
İtalya	2	,8
İngiltere	2	,8
İsviçre	1	,4
Fransa	1	,4
Toplam	243	100,0

İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcıların %3,7'si Amerika,%0,8'i Londra,%0,8'i Tayland,%2,9'u Dubai,%0,8'i İtalya,%0,8'i İngiltere,%0,4'ü İsviçre,%0,4'ü Fransa cevabını vermiştir.

Tablo. 13.2. Cevabınız evet ise yurt dışında nereye gittiniz

Seçenekler	TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde
Boş	215	87,8
Yunanistan	4	1,6
İtalya	2	,8
Amerika	3	1,2
Romanya	3	1,2
Danimarka	1	,4
Irak	1	,4
Kanada	1	,4
Gürcistan	1	,4
Almanya	9	3,7
Hollanda	1	,4
Suriye	1	,4
Suudi Arabistan	1	,4
İran	1	,4
İngiltere	1	,4
Toplam	245	100,0

Türkiye merkezli anket çalışmamızda ise katılımcıların %1,6'sı Yunanistan,%0,8'i İtalya,%1,2'si Amerika ,%1,2'si Romanya ,%0,4'ü Danimarka,%0,4'ü Irak,%0,4'ü Kanada,%0,4'ü Gürcistan,%3,7'si Almanya,%0,4'ü Hollanda,%0,4'ü Suriye,%0,4'ü Suudi Arabistan, %0,4'ü İran,%0,4'ü İngiltere cevabını vermiştir.

Tablo 14. Yurt dışına ne için gittiniz?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	217	89,3	215	87,8
Sokrates / Erasmus programıyla	-	-	2	,8
Work and Travel programıyla	-	-	2	,8
Yabancı dil kursu	3	1,2	1	,4
Çalışmak için	1	,4	1	,4
Akraba- Arkadaş ziyareti	5	2,1	9	3,7
Tatil amaçlı	17	7,0	12	4,9
Diğer	-	-	3	1,2
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcıların %1,2'si yabancı dil kursu için,%0,4'ü çalışmak için,%2,1'i Akraba ve Arkadaş ziyareti için,%7'si de tatil amaçlı yurt dışına çıktıklarını belirtmişlerdir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %0,8'i Sokrates veya erasmus programıyla,%0,8'i work and travel programıyla,%0,4'ü yabancı dil kursu için,%3,7'si Akraba ve Arkadaş ziyareti için,%4,9'u tatil amaçlı,%1,2'si ise diğer amaçlardan dolayı yurt dışına çıktığını belirtmiştir.

Tablo 15: Yurt dışında ne kadar süre kaldınız?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	217	89,3	215	87,8
0-3 Ay	24	9,9	25	10,2
3-6 Ay	1	,4	2	,8
9-12Ay	1	,4	3	1,2
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan çalışmada katılımcıların %9,9'u 0-3 ay arası,%0,4'ü 3-6 ay arası,%0,4'ü ise 9- 12 ay yurt dışında kaldıklarını belirtmişlerdir. Türkiye merkezli çalışmada ise %10,2'si 0-3 ay,%0,8'i 3-6 ay ,%1,2 'si ise 9 – 12 ay arasında olarak belirtmişlerdir.

Tablo 16. Herhangi Bir Yurtdışı Yolculuğunda Türkiye'ye Dönmememe Durumu

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	219	90,1	216	88,2
Evet	9	3,7	6	2,4
Hayır	15	6,2	23	9,4
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcıların %3,7'si evet,%6,2'si ise hayır cevabını vermiştir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %2,4'ü evet cevabını verirken %9,4'lük kesim hayır cevabını vermiştir.

Tablo 17. Boş Zamanları Değerlendirme Durumu

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Alışveriş yapmak	12	4,9	88	35,9
Cafe Restaurant	46	18,9	53	21,6
Eğlence merkezi	28	11,5	36	14,7
Kütüphane	10	4,1	25	10,2
Arkadaşlarla gezmek	17	7,0	189	77,1
Evde Yurtta kitap okumak	93	38,3	114	46,5
İnternette sörf yapmak	26	10,7	164	66,9
Diğer	1	,4	9	3,7

İran merkezli yapılan ankette katılımcıların %4,9'u alışveriş yaparak,%18,9'u cafe – restaurantta,%11,5'i Eğlence merkezlerinde,%4,1'i kütüphanede,%7'si arkadaşlarla gezerek,%38,3'ü evde, yurtta kitap okuyarak,%10,7'si internette sörf yaparak, %0,4'ü diğer aktiviteleri yaparak boş zamanlarını değerlendirdiklerini, Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %35,9'unun alışveriş yaparak,%21,6'sının cafe-restaurantta,%14,7'si eğlence merkezlerinde %10,2'si kütüphanede,%77,1'i

arkadaşlarla gezerek,%46,5'i evde yurtta kitap okuyarak,%66,9'u internette sörf yaparak,%3,7'si ise diğer aktiviteleri yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 18. İnterneti Günde Ortalama Ne Sıklıkta Kullanırsınız?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	16	6,6	11	4,5
0-2 saat	64	26,3	64	26,1
2-4 saat	16	6,6	133	54,3
4-6 saat	35	14,4	31	12,7
6-8 saat	48	19,8	5	2,0
8 saat üzeri	64	26,3	1	,4
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcıların %26,3'ü 0 – 2 saat arasında,%6,6'si 2-4 saat arası,%14,4'ü 4-6 saat arası, %19,8'i 6-8 saat arası,%26,3'ü 8 saat ve üzeri olarak günlük internet kullanım sıklıklarını ortalama olarak belirtmişlerdir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %26,1'i 0- 2 saat arası,%54,3'ü 2-4 saat arası,%12,7'si 4-6 saat arasında,%2'si 6- 8 saat arası ,%0,4'ü ise 8 saat ve üzeri internet kullandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo. 18.1 Etnik kimliğinizi belirtiniz.

Seçenekler	İRAN	
	Frekans	Yüzde
Boş	8	3,3
Fars	209	86,0
Kürt	2	,8
Arap	1	,4
Çingene	20	8,2
Karışık ebeveynler iki ayrı gruptan	2	,8
Diğer	1	,4
Toplam	243	100,0

İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcıların %86'sı kendilerini fars,%0,8'i Kürt,%0,4'ü Arap,%8,2'si Çingene,%0,8'i karışık ebeveynler iki ayrı gruptan,%0,4'ü diğer olarak tanımlamışlardır.

Tablo 18.2 Etnik kimliğinizi belirtiniz.

Seçenekler	TÜRKİYE	
	Frekans	Yüde
Boş	4	1,6
Türk	185	75,5
Kürt	22	9,0
Arap	10	4,1
Laz	2	,8
Çerkez	2	,8
Karışık ebeveynler iki ayrı gruptan	17	6,9
Diğer	3	1,2
Total	245	100,0

Türkiye merkezli yapılan çalışmamızda ise katılımcılar kendilerini %75,5'i Türk,%9 'u Kürt,%4,1'i Arap,%0,8'i Laz,%0,8'i Çerkez,%6,9'u karışık ebeveynler iki ayrı gruptan,%1,2'si ise diğer etnik gruptan diye tanımlamaktadır.

Tablo 19. Kendilerini Tanımlarken Öncelik Verdikleri Kimlik Çeşidi Dağılımı

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüde	Frekans	Yüde
Dinikimlik	8	3,3	9	3,7
Siyasi kimlik	16	6,6	8	3,3
Etnik kimlik	20	8,2	9	3,7
Kültürel kimlik	15	6,2	10	4,1
Ulusal kimlik	16	6,6	9	3,7
Vatandaşlık kimliği	43	17,7	48	19,6
Diğer	1	,4	3	1,2

İran merkezli yapılan çalışmada katılımcılar kendilerini% 3,3'ü dini kimlik,%6,6'sı Siyasi kimlik,%8,2'si Etnik kimlik,%6,2'si kültürel kimlik,%6,6'sı ulusal kimlik,%17,7'si vatandaşlık kimliği,%0,4'ü diğer kimlik çeşitleri olarak tanımlamışlardır.Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %3,7'si dini kimlik,%3,3'ü siyasi kimlik,%3,7'si etnik kimlik,%4,1'i kültürel kimlik,%3,7'si ulusal kimlik,%19,6'sı vatandaşlık kimliği,%1,2'si ise diğer kimlik çeşidi olarak tanımlamışlardır.

Tablo.20 Kültürel Olarak Tanımlama Biçimindeki Farklılıklar

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Türk	14	5,8	39	15,9
Kürt	2	,8	12	4,9
Müslüman	2	,8	77	31,4
Sünni	1	,4	30	12,2
Alevi	1	,4	10	4,1
İranlı	48	19,8	58	23,7
Arap	2	,8	3	1,2
Fars	82	33,7	3	1,2
Doğulu	2	,8	6	2,4
Batılı	1	,4	6	2,4
Ortadoğulu	4	1,6	3	1,2
Diğer	1	,4	1	,4

İran merkezli yapılan anket çalışmamızda katılımcıların %5,8'i Türk,%0,8'i Kürt,%0,8'i Müslüman,%0,4'ü Sünni, %0,4'ü Alevi,%19,8'i İranlı ,%0,8'i Arap,%33,7'si Fars,%0,8'i Doğulu,%0,4'ü batılı, %1,6'sı Orta doğulu %0,4'ü de diğer olarak tanımlamışlardır. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %15,9'u Türk,%4,9'u Kürt,%31,4'ü Müslüman,%12,2'si Sünni,%4,1'i Alevi,%23,7'si İranlı,%1,2'si Arap,%1,2'si fars, %2,4'ü Doğulu,%2,4'ü Batılı,%1,2'si Orta doğulu, %0,4'ü diğer olarak tanımlamışlardır.

Tablo 21. Siyasal Kimlik Dağılımı

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Demokrat	27	11,1	34	13,9
Milliyetçi	31	12,8	30	12,2
Sağcı	19	7,8	11	4,5
Solcu	18	7,4	16	6,5
Liberal	27	11,1	22	9,0
Laik	8	3,3	24	9,8
Atatürkçü	3	1,2	35	14,3
Sosyalist	24	9,9	20	8,2
İslamcı	5	2,1	6	2,4
Ülkücü	18	7,4	6	2,4
Ateist	4	1,6	4	1,6
Diğer	1	,4	2	,8

İran merkezli yapılan çalışmada katılımcıların %11,1'i demokrat,%12,8'i milliyetçi,%7,8'i sağcı,%7,4'ü solcu,%11,1'i liberal,%3,3'ü laik,%1,2'si Atatürkçü,%9,9'u sosyalist,%2,1'i İslamcı,%7,4'ü ülkücü,%1,6'sı ateist,%0,4'ü diğer olarak tanımlamışlardır. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %13,9'u demokrat,%12,2'si milliyetçi,%4,5'i sağcı,%6,5'i solcu,%9 'u liberal,%9,8'i laik,%14,3'ü Atatürkçü, %8,2'si sosyalist,%2,4'ü İslamcı,%2,4'ü ülkücü,%1,6'sı ateist,%0,8'i diğer olarak tanımlamışlardır.

Tablo 22. Bireysel Olarak Kendilerini Tanımlama Biçimleri

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
İnsan haklarına saygılı	15	6,2	38	15,5
Özgürlüğüne düşkün	30	12,3	27	11,0
Demokratik değerlere inanan	18	7,4	13	5,3
Cumhuriyetçi	21	8,6	13	5,3
Birlikteliğe önem veren	14	5,8	20	8,2
Bireyciliği ön planda tutan	21	8,6	9	3,7
Dindar	2	,8	7	2,9
Laik	4	1,6	6	2,4
Muhafazakar	7	2,9	14	5,7
Hukuka bağlı	16	6,6	29	11,8
Kuralcı	9	3,7	11	4,5
Örf,adet ve geleneklerine bağlı	18	7,4	19	7,8
Batı hayranlığı olan	9	3,7	3	1,2
Ailesine düşkün	7	2,9	20	8,2
Çok kültürlülük	4	1,6	8	3,3

İran merkezli yapmış olduğumuz ankette Katılımcılara sormuş olduğumuz bireysel olarak kendini nasıl tanımlarsınız? Sorusuna katılımcıların %6,2'si insan haklarına saygılı,%12,3'ü özgürlüğüne düşkün,%7,4'ü demokratik değerlere inanan,%8,6'sı cumhuriyetçi,%5,8'i birlikteliğe önem veren,%8,6'sı bireyciliği ön planda tutan, %8'i dindar,%1,6'sı laik,%2,9'u muhafazakar,%6,6'sı hukuka bağlı, %3,7'si kuralcı,%7,4'ü örf ,adet ve geleneklerine bağlı, %3,7'si batı hayranlığı olan ,%2,9'u ailesine düşkün ve %1,6'sı ise çok kültürlü olarak tanımlamışlardır. Türkiye merkezli yaptığımız çalışmada ise katılımcıların %15,5'i insan haklarına saygılı,%11'i özgürlüğüne düşkün,%5,3'ü demokratik değerlere inanan,%5,3'ü cumhuriyetçi,%8,2'si birlikteliğe önem veren,%3,7'si bireyciliği ön planda tutan, %2,9'u dindar,%2,4'ü laik,%5,7'si muhafazakar,%11,8'i hukuka bağlı, %4,5'i kuralcı,%7,8'i örf ,adet ve geleneklerine bağlı, %1,2'si batı hayranlığı olan ,%8,2'si ailesine düşkün ve %3,3'ü ise çok kültürlü olarak tanımlamışlardır.

Tablo 23. Kendinizi tanımlama şeklinden dolayı diğer toplumsal kesimlerden baskı veya dışlama görüyor musunuz?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	3	1,2	2	,8
Çoğunlukla hem dışlama hem de baskı görüyorum.	69	28,4	13	5,3
Zaman zaman görüyorum.	24	9,9	65	26,5
Hayır kesinlikle dışlanma ve baskı görmüyorum.	24	9,9	129	52,7
Bir fikrim yok	123	50,6	36	14,7
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcıların kendini tanımlama biçimlerinden dolayı diğer toplumsal kesimlerden baskı veya dışlama görüyor musunuz? Sorusuna % 28,4'ü çoğunlukla hem dışlama hem baskı görüyorum.%9,9'u zaman zaman,%9,9'u hayır kesinlikle dışlama ve baskı görmüyorum.%50,6'sı bir fikrim yok şeklinde cevap vermiştir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %5,3'ü çoğunlukla hem dışlama hem baskı,%26,5'i zaman zaman,%52,7'si hayır kesinlikle baskı ve dışlama görmüyorum.%14,7'si bir fikrim yok şeklinde cevap vermiştir.

Tablo 24. Küreselleşme Sürecini Destekliyor Musunuz?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	6	2,5	12	4,9
Kesinlikle destekliyorum	49	20,2	33	13,5
Türkiye'nin/ İran'ın menfaatlerine olacaksa kabul edilebilir	26	10,7	116	47,3
Kesinlikle desteklemiyorum	4	1,6	43	17,6
Fikrim yok	158	65,0	41	16,7
Toplam	243	100,0	245	100,0

Küreselleşme sürecini destekliyor musunuz? Sorusuna İran merkezli yapılan anket çalışmasında ise katılımcıların %20,2'si kesinlikle destekliyorum, %10,7'si İran'ın menfaatlerine uygun olacaksa kabul ediyorum,%1,6'sı kesinlikle desteklemiyorum, %65'i ise fikrim yok diyerek küreselleşme süreci konusundaki fikirlerini beyan etmişlerdir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise Küreselleşme sürecini destekliyor musunuz? Sorusuna ise katılımcıların %13,5'i kesinlikle destekliyorum, %47,3'ü Türkiye'nin menfaatlerine uygun olacaksa kabul ediyorum,%17,6'sı kesinlikle desteklemiyorum, %16,7'si ise fikrim yok diyerek küreselleşme süreci konusundaki fikirlerini beyan etmişlerdir.

Tablo 25. Küreselleşmeyi Türkiye/İran açısından olumlu görüyor musunuz?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Evet	73	30,0	87	35,5
Hayır	23	9,5	81	33,1
Fikrim yok	147	60,5	77	30,9
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcıların %30'u küreselleşmeyi Türkiye açısından olumlu görürken, %9,5'i hayır,%60,5'i ise fikrim yok demiştir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %35,5'i evet,%33,1'i hayır,%30,9'u ise fikrim yok cevabını vermiştir.

Tablo 26. Türkiye/İran Bir "Kültür Mozaïği"olarak Tanımlanabilir Mi?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	2	,8	5	2,0
Evet tanımlanabilir	129	53,1	175	71,4
Kısmen tanımlana bilir	18	7,4	50	20,4
Hayır tanımlanamaz	6	2,5	6	2,4
Bir fikrim yok	88	36,2	9	3,7
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran'nın bir kültür mozaïği olarak tanımlanıp tanımlanamayacağı sorusuna ise İranlı katılımcıların %53,1'i evet tanımlanabilir,%7,4'ü kısmen tanımlanabilir,%2,5'i hayır tanımlanamaz,%36,2'si ise fikrim yok cevaplarını vermişlerdir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise Türkiye'nin bir kültür mozaïği olarak tanımlanıp tanımlanamayacağı sorusuna katılımcıların %71,4'ü evet tanımlanabilir,%20,4'ü kısmen tanımlanabilir,%2,4'ü hayır tanımlanamaz,%3,7'si ise fikrim yok cevaplarını vermişlerdir.

Tablo 27. Millet Kavramı Sizde Ne Çağırıyor?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Ekonomik ilişkiler	11	4,5	18	7,3
Anadil	50	20,6	20	8,2
Ortak tarihi anılar	32	13,2	44	18,0
Ortak yurt inancı	7	2,9	53	21,6
Müslümanlık	15	6,2	41	16,7
Orf ve adetler,gelenek ve görenekler	55	22,6	40	16,3
Milliyetçilik bağı	42	17,3	12	4,9
Diğer	2	,8	1	,4

İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcıların %13,2'si millet kavramını tanımlamak için aynı toprak parçası üzerinde yaşayan insan topluluğu,%14,4'ü ortak kültüre sahip insan topluluğu,%9,5'i ortak dile sahip insan topluluğu, %8,2'si ortak dine /inanca sahip insan topluluğu ,%53,1'i ise fikrim yok diyerek görüşlerini belirtmişlerdir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise katılımcıların %20,4'ü millet kavramını tanımlamak için aynı toprak parçası üzerinde yaşayan insan topluluğu,%52,7'si ortak kültüre sahip insan topluluğu,%19,6'sı ortak dile sahip insan topluluğu, %2,4'ü ortak dine /inanca sahip insan topluluğu ,%2,4'ü ise fikrim yok diyerek görüşlerini belirtmişlerdir.

Tablo.28. Türk Dünyasını Bir Arada Tutan Unsurların Dağılımı

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	4	1,6	6	2,4
Aynı toprak parçası üzerinde yaşayan insan topluluğu	32	13,2	50	20,4
Ortak kültüre sahip insan topluluğu	35	14,4	129	52,7
Ortak dile sahip insan topluluğu	23	9,5	48	19,6
Ortak inanca/dine sahip insan topluluğu	20	8,2	6	2,4
Fikrim yok	129	53,1	6	2,4
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan anket çalışmasında Türk dünyasını bir arada tutan unsurları sorduğumuzda katılımcıların %4,5'i ekonomik ilişkiler,%20,6'sı anadil,%13,2'si ortak tarihi anlar,%2,9'u ortak yurt inancı,%6,2'si Müslümanlık,%22,6'sı örf,adet ve gelenekler,%17,3'ü milliyetçilik bağı %8'i ise diğer unsurlar olduğunu belirtmişlerdir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise katılımcıların %7,3'ü ekonomik ilişkiler,%8,2'si anadil,%18'i ortak tarihi anlar,%21,6'sı ortak yurt inancı,%16,7'si Müslümanlık,%16,3'ü örf,adet ve gelenekler,%4,9'u milliyetçilik bağı %4'ü ise diğer unsurlar olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo.29. Türkiye'de/ İran'da yaşamaktan memnun musunuz?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	9	3,7	7	2,9
Evet	112	46,1	195	79,6
Hayır	122	50,2	43	17,6
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcıların % 46,1'i Türkiye de yaşamaktan memnun iken buna karşılık %50,2'si Türkiye de yaşamaktan memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise katılımcıların % 79,6'sı Türkiye de yaşamaktan memnun iken buna karşılık %17,6'sı Türkiye de yaşamaktan memnun olmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 30. Memnun Değilseniz Nereye Yerleşmek İstersiniz?

Seçenekler	İRAN	
	Frekans	Yüzde
Boş	167	68,7
Amerika	5	2,1
Tayland	3	1,2
Dubai	6	2,5
Almanya	2	,8
Avrupa'nın herhangi bir yeri	57	23,5
İngiltere	1	,4
İsviçre	2	,8
Toplam	243	100,0

İran merkezli yapılan çalışma sonunda katılımcıların, memnun olmadıkları takdirde %2,1'i Amerika ya, %1,2'si Tayland'a, %2,5'i Dubai'ye, %8'i Almanya'ya, %23,5'i Avrupa'nın herhangi bir yerine, %4'ü İngiltere, %8'i İsviçre'ye yerleşmek istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 31. Memnun Değilseniz Nereye Yerleşmek İstersiniz?

Seçenekler	TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde
Boş	211	86,1
Yunanistan	2	,8
İtalya	4	1,6
İspanya	3	1,2
Amerika	3	1,2
Finlandiya	2	,8
Avrupa'nın herhangi bir yeri	5	2,0
İsviçre	2	,8
Küba	1	,4
Fransa	1	,4
Kanada	3	1,2
Almanya	3	1,2
İsveç	1	,4
İngiltere	4	1,6
Toplam	245	100,0

Türkiye merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcıların memnun olmadıkları takdirde %8 'i Yunanistan'a ,%1,6'sını İtalya %1,2'sini İspanya,%1,2'sini Amerika,%8'i Finlandiya,%2'sini Avrupa'nın herhangi bir yerine,%8'i İsviçre,%4'ü Küba,%4'ü Fransa,%1,2'sini Kanada,%1,2'sini Almanya %4'ü İsveç'e,%1,6'sını ise İngiltere ye yerleşmek istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo. 32 Niçin Göç Etmek İstiyorsunuz?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	158	65,0	202	82,4
Daha iyi iş bulmak için	6	2,5	4	1,6
Eğitime devam etmek için	5	2,1	2	,8
Daha iyi yaşam koşulları için	20	8,2	27	11,0
Politik/ İdeolojik sorunlar yaşadığım için	42	17,3	10	4,1
Akraba ve yakınlarım olduğu için	11	4,5	---	---
Diğer	1	,4	---	---
Toplam	243	100,0	245	100,0

Göç etme sebeplerini ise İran merkezli yapılan anketteki katılımcıların %2,5'i daha iyi iş bulmak için,%2,1'i eğitime devam etmek için,%8,2'si daha iyi yaşam koşulları için,%17,3'ü politik ve ideolojik sorunlar yaşadığı için,%4,5'i akraba ve yakınları olduğu için,%4'ü ise diğer sebepler olarak belirtmiştir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise katılımcılar göç etme sebeplerini %1,6'sı daha iyi iş bulmak için,%8'i eğitime devam etmek için,%11'i daha iyi yaşam koşulları için,%4,1'i politik ve ideolojik sorunlar yaşadığı için göç etmek istemektedirler.

Tablo.33 Bu Ülkeden Memnun İseniz Nedenlerini Belirtiniz

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	66	27,2	44	18,0
Ailem burada olduğu için	111	45,7	30	12,2
Kendimi buraya ait hissettiğim için	60	24,7	127	51,8
Sosyal çevreme alıştığım için	5	2,1	41	16,7
Diğer	1	,4	3	1,2
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapmış olduğumuz anket çalışmasında katılımcıların %45,7'si ailem burada olduğu için ,%24,7'si kendimi buraya ait hissettiğim için ,%2,1'i sosyal çevreme alıştığım için, %4'ü ise diğer sebepler olarak Türkiye den memnun olma nedenlerini belirtmiştir.

Türkiye merkezli yaptığımız çalışmada ise katılımcıların %12,2'si ailem burada olduğu için ,%51,8'i kendimi buraya ait hissettiğim için ,%16,7'si sosyal çevreme alıştığım için, %1,2'si ise diğer sebepler olarak Türkiye den memnun olma nedenlerini belirtmiştir.

Tablo.34 Daha Önce Başka Bir Ülkeye Göç Eden Akraba Veya Tanıklarınız Var Mı?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	3	1,2	9	3,7
Evet	151	62,1	167	68,2
Hayır	89	36,6	69	28,2
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli anket çalışmasındaki katılımcıların Daha önce başka bir ülkeye göç eden akraba veya tanıdıklarınız var mı? Sorusuna %62,1'i evet,%36,6'sı ise hayır cevabını vermiştir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %68,2'si evet,%28,2'si ise hayır cevabını vermiştir.

Tablo.35 Herhangi Bir Kültürel Derneğe Üye Misiniz?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	21	8,6	8	3,3
Evet	7	2,9	19	7,8
Hayır	215	88,5	218	89,0
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan anket çalışmasındaki katılımcıların %2,9'u bir derneğe üye misiniz? Sorusuna evet cevabını verirken %88,5'i hayır cevabını vermiştir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %7,8'i evet cevabını verirken ,%89 'u hayır cevabını vermiştir.

Tablo.36 Okul Dışında Kültürle İlgili Bilgi Edinilen Kaynaklar

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Sayı	Frekans	Sayı
Kitaplardan	86	35,4	196	46,4
Dergiler	51	21,0	56	13,3
Medya	78	32,1	145	34,4
Diğer	12	4,9	25	5,9

İran merkezli yapılan anket çalışmamızda katılımcıların %35,4'ü kitaplardan,%21'i dergilerden,%32,1'i medyadan,%4,9'u ise diğer kaynaklardan bilgi edindiğini belirtmiştir. Türkiye merkezli yapılan anket çalışmasında %46,4'i kitaplardan,%13,3'ü dergilerden,%34,4'ü medyadan,%5,9'u da diğer kaynaklar olarak belirtmiştir.

Tablo. 37 Geleneksel Kültürünüze Bağlı Olmak Küreselleşen Dünyada Sizi Nasıl Etkiliyor.?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	20	8,2	11	4,5
Geleneksel kültüre bağlı değilim	84	34,6	30	12,2
Olumlu etkiliyor	40	16,5	48	19,6
Olumsuz etkiliyor	57	23,5	56	22,9
Etkilemiyor	42	17,3	100	40,8
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcıların %34,6'sı geleneksel kültüre bağlı değilim,%16,5'i olumlu etkiliyor,%23,5'i olumsuz etkiliyor,%17,3'ü etkilemiyor yanıtını vermişlerdir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %12,2'si geleneksel kültüre bağlı değilim,%19,6'sı olumlu etkiliyor,%22,9'u olumsuz etkiliyor,%40,8'i etkilemiyor cevabını vermiştir.

Tablo 38. Küreselleşmenin Kültürünüz Üzerindeki Etkisi

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Geleneksel kültürel değerden uzaklaştırır	3	1,2	28	11,4
Yerel dil üzerinde baskı kurar	41	16,9	28	11,4
Kültürler giderek birbirine benzer.	25	10,3	37	15,1
Tüketim kültürüne neden olur.	26	10,7	33	13,5
Dini ve kültürel çoğulculuğa neden olması önemlidir.	37	15,2	34	13,9
Geleneksel dini olumsuz etkiler	23	9,5	19	7,8
Yerel milliyetçilikleri canlandırır	11	4,5	13	5,3
Ulusal kimlik ve ulusal devleti tehdit eder	4	1,6	11	4,5
Sekülerleşmeyi artırır.	1	,4	6	2,4

İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcılarımıza sorulan küreselleşme sürecinin kültürünüz üzerindeki etkilerini nasıl tanımlarsınız? Sorusuna katılımcıların %1,2'si geleneksel kültürel değerden uzaklaştırır,%16,9'u Yerel dil üzerinde baskı kurar,%10,3'ü kültürler giderek birbirine benzer,%10,7'si tüketim kültürüne neden olur %15,2'si Dini ve kültürel çoğulculuğa neden olması önemlidir,%9,5'i geleneksel dini olumsuz etkiler,%4,5'i yerel milliyetçilikleri canlandırır,%1,6'sı ulusal kimlik ve ulusal devleti tehdit eder,%4'ü ise sekülerleşmeyi artırır cevabını vermişlerdir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise katılımcılarımıza sorulan küreselleşme sürecinin kültürünüz üzerindeki etkilerini nasıl tanımlarsınız? Sorusuna katılımcıların %11,4'ü geleneksel kültürel değerden uzaklaştırır,%11,4'ü Yerel dil üzerinde baskı kurar,%15,1'i kültürler giderek birbirine benzer,%13,5'i tüketim kültürüne neden olur,%13,9'u Dini ve kültürel çoğulculuğa neden olması önemlidir,%7,8'i geleneksel

dini olumsuz etkiler,%5,3'ü yerel milliyetçilikleri canlandırır,%4,5'i ulusal kimlik ve ulusal devleti tehdit eder,%2,4'ü ise sekülerleşmeyi arttırır cevabını vermişlerdir.

Tablo.39 Sizce Küreselleşme Güven Duygusunu Nasıl Etkilemektedir?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	47	19,3	8	3,3
Bireylere karşı güvensizliği arttırmaktadır	75	30,9	72	29,4
Bireylere karşı güven duygusu yaratmaktadır	31	12,8	19	7,8
Kurumlara karşı güvensizliği arttırmaktadır	47	19,3	91	37,1
Kurumlara karşı güvensizlik yaratmaktadır	43	17,7	55	22,4
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan anket çalışmamızda katılımcıların bu soruya verdiği yanıt ise %30,9'unun bireylere karşı güvensizliği arttırdığını,%12,8'i bireylere karşı güven duygusu yarattığını, %19,3'ü kurumlara karşı güvensizliği arttırdığını,%17,7'sinin ise kurumlara karşı güvensizlik yarattığını söyledikleri belirtilmiştir. Türkiye merkezli çalışmada ise katılımcıların %29,4'ünün bireylere karşı güvensizliği arttırdığını,%7,8'i bireylere karşı güven duygusu yarattığını, %37,1'i kurumlara karşı güvensizliği arttırdığını,%22,4'ünün ise kurumlara karşı güvensizlik yarattığını söyledikleri belirtilmiştir.

Tablo.40 Küreselleşme Denildiğinde Aklınıza İlk Gelen Unsur Nedir?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Ulus devletin ortadan kalkması	12	4,9	21	8,6
Uluslararası örgütlerin ve sermayenin egemenliği	38	15,6	25	10,2
Batı kültürünün dünyaya hakim olması	19	7,8	18	7,3
Baş döndürücü bir teknoloji ve hızlı iletişim	21	8,6	50	20,4
Ulusal değerlerin ve ulusal kültürün uluslar arasılaşması	8	3,3	21	8,6
Kimlikleri ayrıştırıcı bir süreç	8	3,3	11	4,5
Kimlikleri bütünleştirici bir süreç	19	7,8	17	6,9
Zengin ve fakir ülkelerin arasında uçurumu arttıran bir süreç	13	5,3	15	6,1
Az gelişmiş toplumlar için fırsatlar sağlayan bir süreç	11	4,5	10	4,1
Dünya ülkelerinin bütünleşmesi	14	5,8	12	4,9
Sermayenin uluslar arasılaşması	8	3,3	11	4,5
Diğer belirtiniz?	1	,4	2	,8

İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcılarımıza yöneltilen küreselleşme denildiğinde aklınıza ilk gelen şey nedir? Sorusuna katılımcıların %4,9'u ulus devletin ortadan kalkması,%15,6'sı Uluslar arası örgütlerin ve sermayenin egemenliği,%7,8'i Batı kültürünün dünya ya hakim olması,%8,6'sı Baş döndürücü bir teknoloji ve hızlı iletişim, %3,3'üUlusal değerlerin ve ulusal kültürün uluslararasılaşması,%3,3'ü kimlikleri ayrıştırıcı bir süreç,%7,8'i kimlikleri bütünleştirici,%5,3'ü zengin ve fakir ülkelerin arasında uçurumu arttıran,%4,5'i az gelişmiş toplumlar için fırsatlar sağlayan bir süreç,%5,8'i dünya ülkelerinin bütünleşmesi,%3,3'ü sermayenin uluslararasılaşması ve %4'ü de diğer cevabını vermiştir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise Katılımcılarımıza yöneltilen küreselleşme denildiğinde aklınıza ilk gelen şey nedir? Sorusuna katılımcıların %8,6'sı ulus devletin ortadan kalkması,%10,2'si Uluslar arası

örgütlerin ve sermayenin egemenliği,%7,3'ü Batı kültürünün dünya ya hakim olması,%20,4'ü Baş döndürücü bir teknoloji ve hızlı iletişim, %8,6'sı Ulusal değerlerin ve ulusal kültürün uluslararasılaşması,%4,5'i kimlikleri ayrıştırıcı bir süreç,%6,9'u kimlikleri bütünleştirici,%6,1'i zengin ve fakir ülkelerin arasında uçurumu arttıran,%4,1'i az gelişmiş toplumlar için fırsatlar sağlayan bir süreç,%4,9'u dünya ülkelerinin bütünleşmesi,%4,5'i sermayenin uluslararasılaşması ve %8'i de diğer cevabını vermiştir.

Tablo 41. Sizce Geleneksel Kültüre Bağlı Olmak Önemli Midir?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Evet	64	26,3	145	59,2
Hayır	80	32,9	38	15,5
Kararsızım	99	40,7	59	24,1
Toplam	243	100,0	245	100,0

Geleneksel kültüre bağlı olmak önemli midir? Sorusuna İran merkezli yapılan çalışmadaki katılımcılarımızın %26,3'ü evet derken ,%32,9'u hayır, geriye kalan %40,7'si ise kararsızım cevabını vermiştir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %59,2'si evet derken ,%15,5'i hayır, geriye kalan %24,1'i ise kararsızım cevabını vermiştir.

Tablo.42 Sizce Aşağıdakilerden Hangisi Kültürün Aktarılmasında Daha Etkilidir?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	2	,8	2	,8
Aile	109	44,9	123	50,2
Okul	63	25,9	38	15,5
Kitle iletişim araçları	41	16,9	71	29
Arkadaş grupları	28	11,5	9	3,7
Toplam	243	100,0	245	100

Kültürün aktarılması konusunda İran merkezli yapılan anketteki katılımcılarımızın %44,9'u aile, %25,9'u okul,%16,9'u kitle iletişim araçları,%11,5'i arkadaş grupları yanıtını vermişlerdir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %50,2'si aile, %15,5'i okul,%29'u kitle iletişim araçları,%3,7'si arkadaş grupları yanıtını vermişlerdir.

Tablo 43. Yurt Dışında Eğitim Gören İnsanlar Sizce Kendi Ülkelerinin Geleneklerine, Değerlerine Ve Kültürlerine Bağlı Olabilir Mi?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	1	,4	3	1,2
Evet	56	23,0	137	55,9
Hayır	69	28,4	47	19,2
Kararsızım	117	48,1	58	23,7
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcılarımızın% 23'ü yurt dışında eğitim gören insanlar sizce kendi ülkelerinin geleneklerine,değerlerine ve kültürlerine bağlı olabilir mi? Sorusuna evet , %28,4'ü hayır,%48,1 ise kararsızım yanıtını vermişlerdir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise % 55,9'u yurt dışında eğitim gören insanlar

size kendi ülkelerinin geleneklerine, değerlerine ve kültürlerine bağlı olabilir mi? Sorusuna evet , %19,2'si hayır,%23,7'si ise kararsızım yanıtını vermişlerdir.

Tablo. 44 Sizce Yabancı Bir Dilde Eğitim Görmek Ulusal Kültüre Zarar Verir Mi?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	2	,8	2	,8
Evet	63	25,9	109	44,5
Hayır	73	30,0	96	39,2
Kararsızım	105	43,2	38	15,5
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan çalışmada yabancı bir ülkede eğitim görmek ulusal kültüre zarar verir mi? Sorusuna katılımcılarımızın %25,9'u evet,%30'u hayır,geriye kalan %43,2'si ise kararsızım yanıtını vermişlerdir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise katılımcılarımızın %44,5'i evet,%39,2'si hayır, geriye kalan %15,5'i ise kararsızım yanıtını vermişlerdir.

Tablo.45 Küreselleşmenin Zamanla Ulusal Dilinizin Kaybolmasına Yol Açtığını Düşünüyor Musunuz?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	1	,4	5	2,0
Evet	69	28,4	131	53,5
Hayır	65	26,7	69	28,2
Kararsızım	108	44,4	40	16,3
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcıların %28,4'ü küreselleşmenin ulusal dilin kaybolmasına evet cevabını verirken, %26,7'si hayır,%44,4'ü kararsızım cevabını vermiştir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise katılımcıların %53,5'i evet,%28,2'si hayır,%16,3'ü kararsızım cevabını vermiştir.

Tablo.46 Sizce Dilinizi Etkileyen En Önemli Faktör Hangisidir?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	66	27,2	4	1,6
Dilimin etkilendiğini düşünmüyorum	36	14,8	15	6,1
Yabancı sözcüklere özenme	48	19,8	110	44,9
Dilimizde karşılığı olmayan kelimelerin yerine alternatif yabancı kelimelerin kullanılması	61	25,1	72	29,4
Küreselleşme sürecinin yerel dilleri yok etmesi	32	13,2	41	16,7
Toplam	243	100,0	245	100,0

Dilinizi etkileyen en önemli faktör hangisidir? Sorusuna İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcıların %14,8'i dilimin etkilendiğini düşünmüyorum,%19,8'i yabancı sözcüklere özenme,%25,1'i dilimizde karşılığı olmayan kelimelerin yerine alternatif yabancı kelimelerin kullanılması,%13,2'si ise küreselleşme sürecinin yerel dilleri yok etmesi yanıtını verdiği karşımıza çıkmaktadır. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %6,1'i dilimin etkilendiğini düşünmüyorum,%44,9'u yabancı sözcüklere özenme,%29,4'ü dilimizde karşılığı olmayan kelimelerin yerine alternatif yabancı kelimelerin kullanılması,%16,7'si yerel dilleri yok etmesi olarak cevaplamıştır.

Tablo.47 Dininiz Hakkında Yeterli Bilginiz Var Mı?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	1	,4	7	2,9
Evet	113	46,5	127	51,8
Hayır	44	18,1	71	29,0
Kararsızım	85	35,0	40	16,3
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan çalışmada katılımcılarımıza yöneltilen dininiz hakkında yeterli bilginiz var mı? Sorusuna %46,5'i evet,%18,1'i hayır geriye kalan %35'i ise kararsızım yanıtını vermişlerdir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise 51,8'i evet,%29'u hayır geriye kalan %16,3'ü ise kararsızım yanıtını vermişlerdir.

Tablo.48 Sizce Dininizin Gerekliliklerini Yerine Getirebiliyor Musunuz?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	1	,4	4	1,6
Evet getiriyorum	66	27,2	23	9,4
Hayır getiremiyorum	38	15,6	70	28,6
Tam olmasa da yerine getirmeye çalışıyorum	11	4,5	98	40,0
Dinle çok ilgilenmiyorum	53	21,8	40	16,3
Fikrim yok	74	30,5	10	4,1
Toplam	243	100,0	245	100,0

İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcılarımızın % 27,2'si dininizin gerekliliklerini yerine getiriyor musunuz? Sorusuna evet getiriyorum,%15,6'sı hayır

getirmiyorum,%4,5'i tam olmasa da yerine getirmeye çalışıyorum,%21,8'i dinle çok ilgilenmiyorum,%30,5'i ise fikrim yok yanıtını vermişlerdir. Türkiye merkezli çalışmada ise % 9,4'ü dininizin gerekliliklerini yerine getiriyor musunuz? Sorusuna evet getiriyorum,%28,6'sı hayır getirmiyorum,%40'ı tam olmasa da yerine getirmeye çalışıyorum,%16,3'ü dinle çok ilgilenmiyorum,%4,1'i ise fikrim yok yanıtını vermişlerdir.

Tablo 49. Sizce Küreselleşme Dininizle İlgili Olumsuz Sonuçlara Yol Açmakta Mıdır?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	2	,8	5	2,0
Evet	71	29,2	98	40,0
Hayır	46	18,9	70	28,6
Kararsızım	124	51,0	72	29,4
Toplam	243	100,0	245	100,0

Sizce küreselleşme dininizle ilgili olumsuz sonuçlara yol açmakta mıdır? Sorusuna İran merkezli yapılan çalışmadaki katılımcıların %29,2'si evet,%18,9'u hayır,%51'i ise kararsızım yanıtını vermiştir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %40'ı evet,%28,6'sı hayır,%29,4'ü ise kararsızım yanıtını vermiştir.

Tablo. 50 Küreselleşme Dini Nasıl Etkilemektedir?

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	17	7,0	9	3,7
Dinin sosyal kontrolünü ortadan kaldırmaktadır	63	25,9	50	20,4
Dini çatışmalarda artışa neden olmaktadır	32	13,2	43	17,6
Dinsel çoğulculuğa neden olmaktadır	39	16,0	54	22,0
Dinsel hoşgörü ve toleransta azalma görülmektedir	39	16,0	36	14,7
Bireysel anlamda sekülerliği artırmaktadır	32	13,2	31	12,7
Kurumsal anlamda sekülerliği artırmaktadır	21	8,6	19	7,8
Toplam	243	100,0	245	100,0

Küreselleşme dini nasıl etkilemektedir? Sorusuna İran merkezli yapılan anket çalışmasında katılımcıların%25,9'u dinin sosyal kontrolünü ortadan kaldırmaktadır, %13,2'si dini çatışmalarda artışa neden olmaktadır,%16'sı dinsel çoğulculuğa neden olmaktadır,%16'sı dinsel hoşgörü ve toleransta azalma görülmektedir, %13,2'si bireysel anlamda sekülerliği arttırmaktadır,%8,6'sı kurumsal anlamda sekülerliği arttırmaktadır yanıtını vermişlerdir. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %20,4'ü dinin sosyal kontrolünü ortadan kaldırmaktadır, %17,6'sı dini çatışmalarda artışa neden olmaktadır,%22'si dinsel çoğulculuğa neden olmaktadır,%14,7'si dinsel hoşgörü ve toleransta azalma görülmektedir, %12,7'si bireysel anlamda sekülerliği arttırmaktadır,%7,8'i kurumsal anlamda sekülerliği arttırmaktadır yanıtını vermiştir.

Tablo.51 Sizce Küreselleşme.....

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	5	2,1	6	2,4
Yenidünya düzenidir	92	37,9	111	45,3
Yenidünya düzensizliğidir	43	17,7	83	33,9
Fikrim yok	103	42,4	45	18,4
Toplam	243	100,0	245	100,0

Sizce küreselleşme.....? Sorusuna İran merkezli yapılan anket çalışmasında verilen cevaplar ise % 37,9'unun yeni bir dünya düzeni,%17,7'sinin yenedünya düzensizliği,%42,4'ünün ise fikir belirtmediği bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise % 45,3'ünün yeni bir dünya düzeni,%33,9'unun yenedünya düzensizliği,%18,4'ünün ise fikir belirtmediği bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo.52. Sizce Küreselleşme;

Seçenekler	İRAN		TÜRKİYE	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Boş	2	,8	7	2,9
Ekonomik olarak olumlu ama kültürel olarak olumsuz bir süreçtir	163	67,1	96	39,2
Kültürel olarak olumlu ama ekonomik olarak olumsuz bir süreçtir	69	28,4	103	42,0
Diğer	9	3,7	39	15,9
Toplam	243	100,0	245	100,0

Ayrı bir bazda küreselleşme nedir? Sorusuna verilen cevaplar ise İran merkezli yapılan anket çalışmasındaki katılımcılarımızın%67,1'inin ekonomik olarak olumlu ama kültürel olarak olumsuz bir süreç,%28,4'ünün kültürel olarak olumlu ama ekonomik olarak olumsuz bir süreç,%3,7'sinin ise diğer diye tanımladığı bir olgu olduğu

karşımıza çıkmaktadır. Türkiye merkezli yapılan çalışmada ise %39,2'sinin ekonomik olarak olumlu ama kültürel olarak olumsuz bir süreç,%42'sinin kültürel olarak olumlu ama ekonomik olarak olumsuz bir süreç,%15,9'unun ise diğer diye tanımladığı bir olgu olduğu karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 53. Gelir Durumu Ve Küreselleşmenin Kültür Üzerindeki Etkisi-İRAN

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Geleneksel kültürel değerden uzaklaştırır.	Gruplar Arasında	6,883	7	,983	1,490	,172
	Gruplar İçinde	155,117	235	,660		
	Toplam	162,000	242			
Yerel dil üzerinde baskı kurar	Gruplar Arasında	9,147	7	1,307	1,470	,179
	Gruplar İçinde	208,927	235	,889		
	Toplam	218,074	242			
Kültürler giderek birbirine benzer.	Gruplar Arasında	16,561	7	2,366	1,701	,109
	Gruplar İçinde	326,830	235	1,391		
	Toplam	343,391	242			
Tüketim kültürüne neden olur.	Gruplar Arasında	12,700	7	1,814	2,244	,032*
	Gruplar İçinde	190,024	235	,809		
	Toplam	202,724	242			
Dini ve kültürel çoğulculuğa neden olması önemlidir.	Gruplar Arasında	2,593	7	,370	,320	,945
	Gruplar İçinde	272,074	235	1,158		
	Toplam	274,667	242			
Geleneksel dini olumsuz etkiler	Gruplar Arasında	4,815	7	,688	,825	,568
	Gruplar İçinde	196,033	235	,834		
	Toplam	200,848	242			
Yerel milliyetçilikleri canlandırır.	Gruplar Arasında	1,766	7	,252	,368	,920
	Gruplar İçinde	160,901	235	,685		
	Toplam	162,667	242			
Ulusal kimlik ve ulusal devleti tehdit eder.	Gruplar Arasında	1,970	7	,281	,347	,931
	Gruplar İçinde	190,631	235	,811		
	Toplam	192,601	242			
Sekülerleşmeyi artırır.	Gruplar Arasında	1,576	7	,225	,600	,756
	Gruplar İçinde	88,210	235	,375		
	Toplam	89,786	242			

* P < 0,05

Tablo'ya baktığımızda ise gelir durumu ve küreselleşmenin kültür ile arasında; Geleneksel kültürel değerden uzaklaştırması, yerel dil üzerinde baskı kurması, kültürleri giderek birbirine benzetmesi, dini ve kültürel çoğulculuğa neden olması, geleneksel dini olumsuz etkilemesi, yerel milliyetçilikleri canlandırması,ulusal kimlik

ve ulus devleti tehdit etmesi, sekülerleşmeyi arttırması arasında anlamsız ilişki tespit edilmiştir. ($p > 0,05$) Ancak gelir durumu ile küreselleşmenin tüketim kültürüne neden olduğu konusyla aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < 0,05$).

Tablo.54 Etnik Kimlik İle Küreselleşmenin Kültür Üzerindeki Etkisi-İRAN

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Geleneksel kültürel değerden uzaklaştırır.	Gruplar Arasında	8,558	6	1,426	2,194	,044*
	Gruplar İçinde	153,442	236	,650		
	Toplam	162,000	242			
Yerel dil üzerinde baskı kurar	Gruplar Arasında	5,678	6	,946	1,051	,393
	Gruplar İçinde	212,396	236	,900		
	Toplam	218,074	242			
Kültürler giderek birbirine benzer.	Gruplar Arasında	12,496	6	2,083	1,485	,184
	Gruplar İçinde	330,894	236	1,402		
	Toplam	343,391	242			
Tüketim kültürüne neden olur.	Gruplar Arasında	11,471	6	1,912	2,359	,031*
	Gruplar İçinde	191,253	236	,810		
	Toplam	202,724	242			
Dini ve kültürel çoğulculuğa neden olması önemlidir.	Gruplar Arasında	32,311	6	5,385	5,244	,000*
	Gruplar İçinde	242,355	236	1,027		
	Toplam	274,667	242			
Geleneksel dini olumsuz etkiler	Gruplar Arasında	13,749	6	2,291	2,890	,010*
	Gruplar İçinde	187,099	236	,793		
	Toplam	200,848	242			
Yerel milliyetçilikleri canlandırır.	Gruplar Arasında	1,897	6	,316	,464	,835
	Gruplar İçinde	160,770	236	,681		
	Toplam	162,667	242			
Ulusal kimlik ve ulusal devleti tehdit eder.	Gruplar Arasında	5,266	6	,878	1,106	,360
	Gruplar İçinde	187,335	236	,794		
	Toplam	192,601	242			
Sekülerleşmeyi arttırır.	Gruplar Arasında	,686	6	,114	,303	,935
	Gruplar İçinde	89,100	236	,378		
	Toplam	89,786	242			

* $P < 0,05$

Tablo'ya bakıldığında etnik kimlik ile küreselleşmenin kültüre etkisi üzerinde yapılan çalışmada, küreselleşme geleneksel kültürel değerden uzaklaştırır. Yerel dil üzerinde baskı kurar. Kültürler giderek birbirine benzer. Tüketim kültürüne neden olur. Geleneksel dini olumsuz etkiler. Yerel milliyetçilikleri canlandırır. Ulusal kimlik ve

ulusal devleti tehdit eder. Sekülerleşmeyi artırması arasında anlamlı farklılaşma tespit edilmemiştir. ($P > 0,05$). Buna karşılık dini ve kültürel çoğulculuğa neden olması, tüketim kültürüne neden olması, geleneksel kültürel değerden uzaklaştırması ve geleneksel dini olumsuz etkilemesi arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. ($P < 0,05$).

Tablo.55 Siyasi Kimlik İle Küreselleşmenin Kültür Üzerindeki Etkisi - İRAN

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Geleneksel kültürel değerden uzaklaştırır.	Gruplar Arasında	14,085	3	4,695	7,586	,000*
	Gruplar İçinde	147,915	239	,619		
	Toplam	162,000	242			
Yerel dil üzerinde baskı kurar	Gruplar Arasında	12,805	3	4,268	4,970	,002*
	Gruplar İçinde	205,269	239	,859		
	Toplam	218,074	242			
Kültürler giderek birbirine benzer.	Gruplar Arasında	9,294	3	3,098	2,216	,087*
	Gruplar İçinde	334,097	239	1,398		
	Toplam	343,391	242			
Tüketim kültürüne neden olur.	Gruplar Arasında	2,624	3	,875	1,045	,373
	Gruplar İçinde	200,100	239	,837		
	Toplam	202,724	242			
Dini ve kültürel çoğulculuğa neden olması önemlidir.	Gruplar Arasında	3,744	3	1,248	1,101	,349
	Gruplar İçinde	270,923	239	1,134		
	Toplam	274,667	242			
Geleneksel dini olumsuz etkiler	Gruplar Arasında	2,340	3	,780	,939	,422
	Gruplar İçinde	198,507	239	,831		
	Toplam	200,848	242			
Yerel milliyetçilikleri canlandırır.	Gruplar Arasında	,637	3	,212	,313	,816
	Gruplar İçinde	162,030	239	,678		
	Toplam	162,667	242			
Ulusal kimlik ve ulusal devleti tehdit eder.	Gruplar Arasında	1,063	3	,354	,442	,723
	Gruplar İçinde	191,537	239	,801		
	Toplam	192,601	242			
Sekülerleşmeyi artırır.	Gruplar Arasında	1,342	3	,447	1,209	,307
	Gruplar İçinde	88,444	239	,370		
	Toplam	89,786	242			

* $P < 0,05$

Tablo'ya baktığımızda siyasi kimlik ile küreselleşmenin kültüre etkisi üzerinde yapılan çalışmada, geleneksel kültürel değerden uzaklaştırması, kültürleri giderek kendine benzetmesi ve yerel dil üzerinde baskı kurması arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir.($P < 0,005$)

Tablo.56 Kültürel Kimlik İle Küreselleşmenin Kültür Üzerindeki Etkileri Arasındaki İlişki – İRAN

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Geleneksel kültürel değerden uzaklaştırır.	Gruplar Arasında	9,318	3	3,106	4,862	,003*
	Gruplar İçinde	152,682	239	,639		
	Toplam	162,000	242			
Yerel dil üzerinde baskı kurar	Gruplar Arasında	3,348	3	1,116	1,242	,295
	Gruplar İçinde	214,726	239	,898		
	Toplam	218,074	242			
Kültürler giderek birbirine benzer.	Gruplar Arasında	21,018	3	7,006	5,194	,002*
	Gruplar İçinde	322,373	239	1,349		
	Toplam	343,391	242			
Tüketim kültürüne neden olur.	Gruplar Arasında	1,030	3	,343	,407	,748
	Gruplar İçinde	201,695	239	,844		
	Toplam	202,724	242			
Dini ve kültürel çoğulculuğa neden olması önemlidir.	Gruplar Arasında	5,228	3	1,743	1,546	,203
	Gruplar İçinde	269,439	239	1,127		
	Toplam	274,667	242			
Geleneksel dini olumsuz etkiler	Gruplar Arasında	3,450	3	1,150	1,392	,246
	Gruplar İçinde	197,398	239	,826		
	Toplam	200,848	242			
Yerel milliyetçilikleri canlandırır.	Gruplar Arasında	,533	3	,178	,262	,853
	Gruplar İçinde	162,134	239	,678		
	Toplam	162,667	242			
Ulusal kimlik ve ulusal devleti tehdit eder.	Gruplar Arasında	2,060	3	,687	,861	,462
	Gruplar İçinde	190,541	239	,797		
	Toplam	192,601	242			
Sekülerleşmeyi artırır.	Gruplar Arasında	4,595	3	1,532	4,297	,006*
	Gruplar İçinde	85,191	239	,356		
	Toplam	89,786	242			

* $P < 0,05$

Tablo'ya baktığımızda kültürel kimlik ve küreselleşmenin kültür üzerindeki etkisini görmeye çalıştığımız çalışmada, geleneksel kültürel değerden uzaklaştırması, kültürleri giderek birbirine benzetmesi ve küreselleşmenin sekülerliği artırdığına dair yargılar arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.($P < 0,05$) Tablodaki diğer önermelerde herhangi bir anlamsal ilişki bulunamamıştır.

Tablo.57 Etnik Kimlik İle Küreselleşmenin Kültür Üzerindeki Etkileri Arasındaki İlişki- TÜRKİYE

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Sig
Geleneksel kültürel değerden uzaklaştırır.	Gruplar Arasında	2,752	7	,393	,339	,936
	Gruplar İçinde	275,248	237	1,161		
	Toplam	278,000	244			
Yerel dil üzerinde baskı kurar	Gruplar Arasında	6,758	7	,965	1,142	,338
	Gruplar İçinde	200,369	237	,845		
	Toplam	207,127	244			
Kültürler giderek birbirine benzer.	Gruplar Arasında	6,329	7	,904	,672	,696
	Gruplar İçinde	319,083	237	1,346		
	Toplam	325,412	244			
Tüketim kültürüne neden olur.	Gruplar Arasında	11,228	7	1,604	1,034	,408
	Gruplar İçinde	367,670	237	1,551		
	Toplam	378,898	244			
Dini ve kültürel çoğulculuğa neden olması önemlidir.	Gruplar Arasında	5,415	7	,774	,685	,685
	Gruplar İçinde	267,785	237	1,130		
	Toplam	273,200	244			
Geleneksel dini olumsuz etkiler	Gruplar Arasında	3,226	7	,461	,689	,681
	Gruplar İçinde	158,472	237	,669		
	Toplam	161,698	244			
Yerel milliyetçilikleri canlandırır.	Gruplar Arasında	2,425	7	,346	,869	,532
	Gruplar İçinde	94,538	237	,399		
	Toplam	96,963	244			
Ulusal kimlik ve ulusal devleti tehdit eder.	Gruplar Arasında	1,556	7	,222	,386	,910
	Gruplar İçinde	136,444	237	,576		
	Toplam	138,000	244			
Sekülerleşmeyi artırır.	Gruplar Arasında	5,753	7	,822	1,807	,087*
	Gruplar İçinde	107,782	237	,455		
	Toplam	113,535	244			

* $P < 0,05$

Tablo'ya baktığımızda Türkiye'de yapılan anket verilerine göre Etnik kimlik ile küreselleşmenin kültür üzerindeki etkileri arasındaki ilişki durumunda sadece "sekülerleşmeyi artırır" önermesinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < 0,05$). Diğerlerine herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo.58. Siyasi Kimlik İle Küreselleşmenin Kültür Üzerindeki Etkileri Arasındaki İlişki- TÜRKİYE

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Geleneksel kültürel değerden uzaklaştırır.	Gruplar Arasında	10,344	3	3,448	3,104	,027*
	Gruplar İçinde	267,656	241	1,111		
	Toplam	278,000	244			
Yerel dil üzerinde baskı kurar	Gruplar Arasında	,633	3	,211	,246	,864
	Gruplar İçinde	206,493	241	,857		
	Toplam	207,127	244			
Kültürler giderek birbirine benzer.	Gruplar Arasında	,932	3	,311	,231	,875
	Gruplar İçinde	324,480	241	1,346		
	Toplam	325,412	244			
Tüketim kültürüne neden olur.	Gruplar Arasında	,928	3	,309	,197	,898
	Gruplar İçinde	377,970	241	1,568		
	Toplam	378,898	244			
Dini ve kültürel çoğulculuğa neden olması önemlidir.	Gruplar Arasında	4,605	3	1,535	1,377	,250
	Gruplar İçinde	268,595	241	1,115		
	Toplam	273,200	244			
Geleneksel dini olumsuz etkiler	Gruplar Arasında	2,736	3	,912	1,383	,249
	Gruplar İçinde	158,962	241	,660		
	Toplam	161,698	244			
Yerel milliyetçilikleri canlandırır.	Gruplar Arasında	3,668	3	1,223	3,158	,025*
	Gruplar İçinde	93,295	241	,387		
	Toplam	96,963	244			
Ulusal kimlik ve ulusal devleti tehdit eder.	Gruplar Arasında	1,890	3	,630	1,116	,343
	Gruplar İçinde	136,110	241	,565		
	Toplam	138,000	244			
Sekülerleşmeyi artırır.	Gruplar Arasında	2,031	3	,677	1,463	,225
	Gruplar İçinde	111,503	241	,463		
	Toplam	113,535	244			

* $P < 0,05$

Tablo'ya baktığımızda Türkiye'de yapılan anket verilerine göre siyasi kimlik ile küreselleşmenin kültür üzerindeki etkileri arasındaki ilişki durumunda sadece iki önerme arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu önermelerden ilki küreselleşmenin geleneksel kültürel değerlerden uzaklaştırdığına dair yargıdır. Diğer ise küreselleşmenin yerel milliyetçilikleri canlandırdığına duyulan inançtır ($P < 0,05$). Diğer önermelerde herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo59. Kültürel Kimlik İle Küreselleşmenin Kültür Üzerindeki Etkileri Arasındaki İlişki- TÜRKİYE

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Geleneksel kültürel değerden uzaklaştırır.	Gruplar Arasında	2,373	3	,791	,692	,558
	Gruplar İçinde	275,627	241	1,144		
	Toplam	278,000	244			
Yerel dil üzerinde baskı kurar	Gruplar Arasında	6,027	3	2,009	2,408	,068
	Gruplar İçinde	201,099	241	,834		
	Toplam	207,127	244			
Kültürler giderek birbirine benzer.	Gruplar Arasında	11,857	3	3,952	3,038	,030*
	Gruplar İçinde	313,555	241	1,301		
	Toplam	325,412	244			
Tüketim kültürüne neden olur.	Gruplar Arasında	8,376	3	2,792	1,816	,145
	Gruplar İçinde	370,522	241	1,537		
	Toplam	378,898	244			
Dini ve kültürel çoğulculuğa neden olması önemlidir.	Gruplar Arasında	1,485	3	,495	,439	,725
	Gruplar İçinde	271,715	241	1,127		
	Toplam	273,200	244			
Geleneksel dini olumsuz etkiler	Gruplar Arasında	1,045	3	,348	,522	,667
	Gruplar İçinde	160,653	241	,667		
	Toplam	161,698	244			
Yerel milliyetçilikleri canlandırır.	Gruplar Arasında	,426	3	,142	,355	,786
	Gruplar İçinde	96,537	241	,401		
	Toplam	96,963	244			
Ulusal kimlik ve ulusal devleti tehdit eder.	Gruplar Arasında	1,217	3	,406	,715	,544
	Gruplar İçinde	136,783	241	,568		
	Toplam	138,000	244			
Sekülerleşmeyi artırır.	Gruplar Arasında	,359	3	,120	,255	,858
	Gruplar İçinde	113,175	241	,470		
	Toplam	113,535	244			

* $P < 0,05$

Tablo'ya baktığımızda Türkiye'de yapılan anket verilerine göre kültürel kimlik ile küreselleşmenin kültür üzerindeki etkileri arasındaki ilişki durumunda sadece kültürlerin giderek birbirine benzediği önermesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($P < 0,05$). Diğer önermelerde herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

VII. BÖLÜM: SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bugün dünyayı etkileyen temel gerçekliklerden birisi kuşkusuz küreselleşmedir. Küreselleşmenin etkilediği sosyal çerçeve, bireyleri kimi zaman yakınlaştırmakta, kimi zaman ise uzaklaştırmaktadır. Birbirine benzer üyelerden oluşan bir “global köy” imajıyla gündeme gelen küreselleşme olgusunda bütünleşmeyi ve benzeşmeyi sağlayan temel olgular kültür ve ekseninde tartışılmaktadır. Küreselleşmeyi bir bütün olarak ele aldığımızda çağdaş politika zemininden daha fazla anlam ifade etmekte ve toplumun kurumsal yapısını değiştirmektedir. Kültürel, siyasal ve ekonomik olarak standartlaştırıcı formlarla tüm yurttaşların ulus önünde eşitliklerini, hak ve özgürlüklerini ifade eden anlamında sıyrılmış ve farklılıkların/heterojenliklerin içerildiği yeni bir anlama bürünmüş, bir başka ifadeyle postmodernleşmiştir. Bir başka ifadeyle, küreselleşme paralelinde mekansal kimlik olgusu değişmekte, oluşmakta olan bu süreçte aşkın devlet kimlik düzenleyici fonksiyonundan uzaklaşmakta, bu fonksiyonu sivil toplum örgütleri tarafından doldurulmaktadır.

Küreselleşme sürecinde ekonomik, kültürel veya siyasal olarak kazananlar olduğu gibi bu süreçte kaybedenler de vardır. Küreselleşme sürecinde kazananlar arasında yer almak ve bu süreci Türkiye ve İran gibi gelişmekte olan ülkelerin lehine çevirebilmek için küreselleşme olgusunun ve boyutlarının olumlu ve olumsuz yönleriyle bilimsel açıdan analiz edilmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de nüfusun %24,94’ünü ve İran’da nüfusun %31,5 ’ini oluşturan genç nüfusun küreselleşme ve onun boyutlarına ilişkin görüşlerinin ortaya konması gerekmektedir. Bu çalışma aslında bu kaygılardan yola çıkarak ve gençlerin küreselleşmeye bakışının olumlu ya da olumsuz değerlendirilmesini amaçlamıştır.

Araştırmanın konusunu, Ankara’daki Hacettepe Üniversitesi ile Tahran’daki Tahran Üniversite’sinde okuyan öğrencilerin küreselleşmenin temelde kültürel boyutu olmak üzere tüm boyutlarına bakış açılarının ortaya çıkarılması oluşturmuştur. Siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan iki farklı ülkenin üniversite öğrencilerinin ele alındığı çalışma kültürlerarası karşılaştırma yapmayı amaçlamıştır.

Bu yapılan araştırmalarda ve verilen örneklerde öne çıkan önemli unsurlardan biri küreselleşmenin sınırları kaldırıp, yeni dünya düzeninde yeni aktörlerin oluşup ve ulusal kimliğin kalıp ulusüstü (evrensel) kimlik kavramı yapısının ortaya çıkmasıdır. Kültürel, ekonomik ve politik etkilerin bir bileşkesi tarafından yönlendirilen kompleks bir süreç olan küreselleşme yeni bir uluslararası güç ve sistem oluşturmuş, özellikle gelişmiş ülkelerde her gün değişen ve yenilen bir süreç olarak karşımıza çıkmıştır.

Araştırma ile ilgili temel sonuçları özetlemek gerekirse öncelikle demografik bulgular üzerinden araştırmanın temel haritasını sunmak mümkündür. Buna göre araştırmaya İran ve Türkiye’den toplam 488 kişi katılım sağlamıştır. İran ve Türkiye’deki katılımcıların büyük bir çoğunlu kadınlar olmuştur. Araştırmada yaş aralığı 22-24 arasında yoğunlaşmıştır. Ve katılımcıların çoğunluğunun 3., 4. ve 5. sınıflardan oluştuğu görülmüştür. Hayatın büyük bir bölümünün nerede geçirildiğine dair soruda İran ve Türkiye gençlerinde büyükşehir veya metropol seçeneklerinin ön plana çıktığı görülürken, Türkiye’de ve İran’da ilde yaşıyorum diyenlerin oranı bunu takip etmektedir. Katılımcıların gelir durumlarına bakıldığında ise İran’da ailenin aylık gelirinin %51 gibi yüksek bir oranda 3501 ve üstü seçeneğinde yoğunlaştığı görülürken, Türkiye’de aynı seçenek %20 iken bu oranı %19,2 ile 2001 ve 2500 arası gelir grubu takip etmektedir. Gelir grubuna göre katılımcıların durumları sorulduğunda Türkiye’de kendisini orta gelir grubuna dahil edenlerin oranı %51,8 iken, İran’da bu oran %22,6’dır ve bu oranı aynı rakamla orta-üst takip etmektedir. Babanın meslek durumuna bakıldığında ise sonuçlarda İran ile Türkiye arasında farklılıklar görülmüştür. İran anketinde katılımcıların babasının %46,5 emekli iken, Türkiye’de %38,8 memurdur.

Kimlikle ilgili bulguları özetlemek gerekirse İran anketindeki katılımcılar, etnik kimliklerini %86,0 oranında Fars olarak belirtmiştir. Türkiye’de ise katılımcıların %75,5’i Türk’tür. Kendilerini tanımlarken öncelik verdikleri kimliklere bakıldığında İran katılımcıların %17,7’si vatandaş kimliğini ön plana çıkartırken, aynı kimlik biçimi Türkiye katılımcılarında da ön plandadır. Siyasi kimlik tanımlamalarında İran’da milliyetçilik ve liberallik ön planda iken, Türkiye’de Atatürkçülük, demokrasi ve milliyetçilik ön plana çıkmaktadır. Bireysel tanımlama biçimlerinde İranlı katılımcılarda özgürlüğüne düşkün seçeneği ön planda iken, Türkiye’de ise insan haklarına saygılı olarak tanımlamaktadırlar. Türkiye ile İran arasındaki farklılıklardan bir diğeri kendinizi

tanımlama şekliinden dolayı diğere toplumsal kesimlerden baskı ya da dışlama görüp görmedikleridir. İran katılımcılarının %28,4'ü çoğunlukla hem dışlama hem de baskı gördüklerini beyan ederken, Türkiye katılımcılarının %52,7'si hayır kesinlikle dışlanma ve baskı görmüyorum seçeneğini işaretlemişlerdir.

Küreselleşmeyle ilişkili sorulara gelindiğinde küreselleşme sürecinin desteklenmesinin her iki kitlede de çoğunlukla onaylandığı görülmüştür. Küreselleşmenin Türkiye açısından her iki katılımcı grupta olumlu gördüklerini ifade etmiştir. Geleneksel kültürünüze bağlı olmak küreselleşen dünyada sizi nasıl etkiliyor sorusuna verilen cevaplarda İranlı katılımcıların geleneksel kültüre bağlı değilim cevabını verdikleri görülmüştür. Türkiye katılımcılarının ise %40,8'i etkilemediğini düşünürken, %22,9'u ise olumsuz etkilediğini düşünmüştür. Küreselleşmenin kültür üzerindeki etkilerine bakıldığında İranlı katılımcıların çoğunlukla yerel dil üzerinde baskı kurduğunu aktarıırken, Türkiye de ise en yüksek oran kültürlerin giderek birbirlerine benzediğini söyledikleri görülmüştür. Küreselleşmenin güven duygusunu nasıl etkilediğini sorusunda ise İranlı katılımcıların %30,9'unun bireylere karşı güvensizliği artırdığı seçeneğini işaretledikleri görülürken; Türkiye'de ise kurumlara karşı güvensizliği artırdığı seçeneği ön plana çıkmıştır.

Küreselleşmenin akla getirdiği olgunun ilk ne olduğu konusunda İranlı katılımcılar, uluslar arası örgütler ve sermayenin egemenliği olarak görmüştür. Türkiye'deki katılımcılar ise baş döndürücü teknoloji ve hızlı iletişim olduğunu söyledikleri görülmüştür. küreselleşmenin ulusal dil üzerine etkisi değerlendirildiğinde hem İranlı hem de Türkiyeli katılımcıların çoğunlukla olumsuz bir bakışa sahip olduğu tespit edilmiştir. Küreselleşmenin din üzerindeki etkisine bakıldığında ise Türkiye'de ve İran'da cevapların evet seçeneğinde yoğunlaştığı görülmüştür. küreselleşmenin dini nasıl etkilediğine dair içerik çalışması yapıldığında İranlı katılımcıların bunu daha çok dinin sosyal kontrolünü ortadan kaldırdığını düşünmektedir. Türkiye'de ise daha çok dinsel çoğulculuğa nede olduğu kabul edilmiştir. Katılımcılarda kesinlikle göze çarpan temel gerek küreselleşmenin yeni dünya düzeni olduğudur.

Çapraz ilişkilere ve değişkenler arasındaki ilişkilere bakıldığında küreselleşmeyle ilişkili belli başlı ilişkiler şu şekilde özetlenebilir. İran örneğinde gelir durumu ve küreselleşmenin kültür ile arasında; Geleneksel kültürel değerden uzaklaştırması, yerel

dil üzerinde baskı kurması, kültürleri giderek birbirine benzetmesi, dini ve kültürel çoğulculuğa neden olması, geleneksel dini olumsuz etkilemesi, yerel milliyetçilikleri canlandırması, ulusal kimlik ve ulus devleti tehdit etmesi, sekülerleşmeyi arttırması arasında anlamsız ilişki tespit edilmiştir. Ancak gelir durumu ile küreselleşmenin tüketim kültürüne neden olduğu konusunda aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

İran örneğinde etnik kimlik ile küreselleşmenin kültüre etkisi üzerinde yapılan çalışmada, küreselleşme geleneksel kültürel değerden uzaklaştırır. Yerel dil üzerinde baskı kurar. Kültürler giderek birbirine benzer. Tüketim kültürüne neden olur. Geleneksel dini olumsuz etkiler. Yerel milliyetçilikleri canlandırır. Ulusal kimlik ve ulusal devleti tehdit eder. Sekülerleşmeyi arttırması arasında anlamlı farklılaşma tespit edilmemiştir. Buna karşılık dini ve kültürel çoğulculuğa neden olması, tüketim kültürüne neden olması, geleneksel kültürel değerden uzaklaştırması ve geleneksel dini olumsuz etkilemesi arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

İran örneğinde siyasi kimlik ile küreselleşmenin kültüre etkisi üzerinde yapılan çalışmada, geleneksel kültürel değerden uzaklaştırması, kültürleri giderek kendine benzetmesi ve yerel dil üzerinde baskı kurması arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

İran örneğinde kültürel kimlik ve küreselleşmenin kültür üzerindeki etkisini görmeye çalıştığımız çalışmada, geleneksel kültürel değerden uzaklaştırması, kültürleri giderek birbirine benzetmesi ve küreselleşmenin sekülerliği arttırdığına dair yargılar arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Tablodaki diğer önermelerde herhangi bir anlamsal ilişki bulunamamıştır.

Türkiye’de yapılan anket verilerine göre Etnik kimlik ile küreselleşmenin kültür üzerindeki etkileri arasındaki ilişki durumunda sadece “sekülerleşmeyi artırır” önermesinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğerlerine herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Türkiye’de yapılan anket verilerine göre siyasi kimlik ile küreselleşmenin kültür üzerindeki etkileri arasındaki ilişki durumunda sadece iki önerme arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu önermelerden ilki küreselleşmenin geleneksel kültürel değerlerden uzaklaştırdığına dair yargıdır. Diğeri ise küreselleşmenin yerel milliyetçilikleri canlandırdığına duyulan inançtır. Diğer önermelerde herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Türkiye’de yapılan anket verilerine göre kültürel kimlik ile

küreselleşmenin kültür üzerindeki etkileri arasındaki ilişki durumunda sadece kültürlerin giderek birbirine benzediği önermesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer önermelerde herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

KAYNAKÇA

- ADANIR, Olgun. (2003) “**Kültür ve Zihniyet**”, **Doğu-Batı**, Sayı 23, Mayıs-Haziran-Temmuz, s.23.
- AGGARWAL, Anil. (2000). **Web-Based Learning and Teaching Technologies: Opportunities and Challenges**. Hershey-USA: Idea Group Publishing
- AKGÜÇ, Öztin: “**Küreselleşme Olgusunun Türk Ekonomisine Etkisi**” , **Küreselleşme ve Cumhuriyet**, (Der. Suna Kili) , Ankara, 2002
- AKGÜL, Mustafa ve Gökçöl, Orhan. İnternette ve İlgili Konularda Çokça Sorulan Sorular: İNET-TR. css. Sürüm: 02.05.1997, 1997. <http://www.bilkent.edu.tr/turkce/css/inet-tr>. İndirme Tarihi: 21.07.2002.
- AKTAN, COŞKUN CAN, 2003, “**Globalleşme, Bölgeselleşme ve Yerelleşme**”, **Modernite’den Post Moderniteye Değişim**, Ed. C. C. Aktan. Çizgi Kitapevi, Konya.
- AKTAN, COŞKUN CAN; ŞEN HÜSEYİN, 2003, “**Global Ekonomide Değişim: Globalleşme**”, **Modernite’den Post Moderniteye Değişim**, Ed. C. C. Aktan. Çizgi Kitapevi, Konya.
- ALKAN, Cevat. (1998). **Eğitim Teknolojisi**. Ankara: Anı Yayıncılık
- ARMAĞAN, İ., Gençlik Gözüyle Gençlik: 21. Yüzyıl Eşiğinde Türkiye Gençliği, y.y.y., Kırkırsalılar Vakfı USADEM Yayınları, 2004, s.6
- ARMAOĞLU, Fahir; **20. yüzyıl Siyasî Tarihi**, 5. Baskı, Ankara, 1988, s. 79-81.
- ASLANOĞLU, Rana (1998), **Kent, Kimlik, Küreselleşme**, Asa Yayınevi, Bursa.
- ASLANOĞLU, Rana A. (1998). “**Bir Kültürel Karışım Olarak Küreselleşme**”, Der.: E. Fuat Keyman, Ali Yaşar Sarıbay; **Küreselleşme Sivil Toplum ve İslam**, Ankara: Vadi Yayınları.
- ASLANOĞLU, Rana A: **Kent, Kimlik ve Küreselleşme**, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2000
- AKTAN,C.,Yoksullukla mücadele Stratejileri, HAKİŞ, Ankara 2002:263
- ASLANOĞLU,Rana. A. **Kent, Kimlik ve Küreselleşme**.Erkam Matbaacılık, Bursa,1998.

- ASLANOĞLU Rana A. Kent, kimlik ve küreselleşme, 2. Baskı Eylül 2000 kitap ofset
- ASLANOĞLU, Rana. (1998). “**Bir Kültürel Karışım Olarak Küreselleşme**”, **Küreselleşme, Sivil Toplum ve İslam**, Ankara: Vadi Yayınları,
- AYDIN, Suavi. (1998). **Kimlik Sorunu, Ulusallık ve “Türk Kimliği”**, İstanbul: Öteki Yayınevi.
- BABAN, Feyzi, 1999, **Public Sphere, National Identity and Globalization: Reflections on Turkey’ s Uneasy Modernization**,Doktora Tezi, Department of Political Science, Ottawa/Ontario: Carleton University.
- BALCI, A. (2005). **Sosyal Bilimlerde Araştırma**, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- BARDHAN, P.K.,2000, Irrigation and cooperation: An empirical analysis of 48 irrigation communities in South India. *Economic Development and Cultural Change* 48:847-865
- BAŞKAYA, Fikret;**Sömürgecilik, Emperyalizm, Küreselleşme**, 4. Baskı, Ankara, 2004, s. 17-18.
- BAUDRILLARD, jean, 2001, **Tam Ekran**, Çev. Bahadır Gülmez, YKY, İstanbul.
- BENDLE, M. F. (2002). The crisis of 'identity' in high modernity. *British Journal of Sociology*, 53(1), 1-18.),
- BENGSTON,L., Furlong,M.J. , and Laufer, R.S. : "**Time, Aging and the Continuity of Social Structure**" *Journal of Social Issues*, Vol 30, No.2.1974.
- BECK, Ulrich. “Küreselleşme Nedir?” KUDRET BÜLBÜL (Çev. ve Ed.) **Küreselleşme Okumaları**, Ankara: Kadim Yayınları, 2006:215-226.
- BESLEY, A. C. (2003). Hybridized and globalized: Youth cultures in the postmodern era. *The Review of Education, Pedagogy, and Cultural Studies*, 25, 153–177.)
- BİLGİ, Nuri. (2007) **Kimlik İnşası, Aşına Kitaplar**, Ankara.
- BİLGİÇ,E. (1990). “**Türk Kültürünün Dil ve Kaynakları Meselesi**”, 2. Milli Kültür Şurası Bildirileri, 5-8 Aralık 1989, C.1, s. 119-125, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.
- BİLGİN, Nuri, **Kimlik İnşası, İzmir – 2007 Aşınakitaplar**
- BM Küresel Yönetim Komisyonu (1996) s. 49.

- BRAUNGART, Richard: **"The Sociology of Generations and Student Politics; A Comprasion of The Functionalist and Generational Unit Models"**, Journal of Social Issues,1974, 30 (2).
- BRUBAKER & COOPER, (2000). Beyond "identity". Theory and Society, 29(1), 1-47.),
- BOH, Bojana. (1994). **Interactive Educational Technologies in Higher Education**. ESP Discussion Paper Series. Washington DC: The World Bank Advisory Service
- BOLAY S. Hayri, **"Küreselleşme ve Milli Kültürler"**, Küreselleşme, Ed: Cemal Uşak, Ufuk Kitapları, 2002, s. 67. .
- BORATAV, Korkut (1995), **"Ekonomi ve Küreselleşme"**, **Küreselleşme Hikayesi**, (Der.: Işın Kansu), Dost Yayınları, Ankara, s.21.
- BOSTANCI, Naci. (1998) **"Etnisite, Modernizm ve Milliyetçilik"**, Türkiye Günlüğü, Mart-Nisan, s.50.
- BOYER, R. ve DANIEL D. (Eds.), **States against Markets: The Limits of Globalization**, London: Routledge, 1996.
- BOZKURT, Veysel: **" Küreselleşmenin Toplumsal Sonuçları "**, **Küreselleşmenin İnsani Yüzü**, Der: Veysel BOZKURT, Alfa Yay. , İstanbul, 2000
- BOZKURT, Veysel; **Küreselleşmenin İnsan Yüzü**, 2000 İstanbul:Alfa Yayıncılık.
- BOZKURT, Veysel; **"Küreselleşme Kavramı , Gelişim ve Yaklaşımlar"**, Küreselleşmenin İnsani Yüzü, (Der.: V. BOZKURT), İstanbul, 2000, s. 18
- BÜYÜKUSLU, Ali Rıza (2000). **"Küreselleşmenin Sosyal ve Kültürel Hayata Etkisi"**,., Alfa Yayınları, İstanbul.
- CASTELLS, Manuel. **"The Power of Identity (The Information Age: Economy, Society and Culture, Volume II)." (1997).**
- ÇOŞTU, Y., **Küreselleşme Üzerine Bazı Düşünceler**, Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2005/1-2, cilt: IV, sayı: 7-8, ss. 95-104
- DAĞTAŞ, BANU, Bahar 2001, **Fordist ve Post Fordist Dönemde Tüketim Kültürü ve Reklamın Toplumsal Yeniden Üretim İşlevi**, Gazi İletişim, Sayı 9, Ankara.
- DAVİD, Harvey, **Postmodernliğin Durumu**, çev.: S. Sarman, Metis Yay., İstanbul 1997.

DAVİS, Kingley: "**The Sociology of Parent- Youth Conflict**,1940, s. 104

DICKEN, Peter. "**Yeni Jeo-Ekonomi**" (Çev. Ahmet Ağca) KUDRET BÜLBÜL (Ed.)

Der: Veysel BOZKURT, Alfa Yay. , İstanbul, 2000

DİCKEN, Peter: "**Yeni Jeo-Ekonomi**" , **Küreselleşme Okumaları**, (Ed. Kudret Bülbül) ,
(Çev. Nedret Demirci) , Kadim Yayınları, Ankara, 2006

DİCKENS, W. T. Sawhill, I. Tebbs, J (2006), "**The Effects of Investing in Early Education on Economic Growth**", Brookings Institution, Working Paper, Washington.
<http://www.brookings.edu> (20. 5.2009)

DPT, Küreselleşme, **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu**
(2000), Ankara, s.4-5.

EKEN, Hurigül (2006). "**Küreselleşme ve Ulus-Devlet**", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Dergisi, Sayı 16.

ERKAL E. Mustafa vd. (1997), **Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü**, İstanbul, Der Yayınevi.

ERDOĞAN, İrfan (2002), "**Televizyonda Dışa Bağımlılık ve Alternatif Olasılıklar**",
<http://mimas.campus2.ankara.edu.tr/~erdogan/televizyon.html>, (03.04.2002) s. 2.

ERKAN, Hüsnü.(1998), **Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme**.4b, Türkiye İş Bankası Yay.
No: 326. Bilim Dizisi, No 8, Ankara

ERKAN, H. (2004) **Ekonomi Sosyolojisi**, Fakülteler Kitabevi, 5. Baskı,(1. Baskı
1986,İzmir), İzmir.

ERİKSON,E., **Identity: Youth and Crisis**, ww Norton , 1968

EROĞLU, Feyzullah (1999), "**Küreselleşme Süreci ve Kimlik Krizi**", Türk Yurdu, Mart-
Mayıs, C. 19, S. 139-141, s. 147-151.

EŞKİNAT, Rana: **Küreselleşme ve Türkiye Ekonomisine Etkisi**, Anadolu Üniv. Hukuk
Fak. Yay. , Eskişehir, 1998

FALK, RICHARD, 2005, **Dünya Düzeni Nereye?**, Çev. Neşenur Domanıç, Nusret Arhan,
Metis, İstanbul

- FEATHERSTONE, M. (2000). Public life, information technology, and the global city: New possibilities for citizenship and identity formation. In J. E. Davis (Ed.), **Identity and social change** (pp. 53-79). New Brunswick & London: Transaction Publishers.
- FEATHERSTONE, Mike, Scott Lash, and Roland Robertson, eds. **Global modernities**. Vol. 36. Sage, 1995.
- FİCHTER, Joseph, **Sociology**,1958,s.230
- FRIEDMAN, THOMAS, 1999, **Küreselleşmenin Geleceği**, Çev. Elif Özsayar, Boyner Holding Yay., İstanbul.
- GARİH, Üzeyir: **Globalleşme Sürecinde Türkiye**, Hayat Yay. , İstanbul, 2000
- GAUCHET, Marcel. **The disenchantment of the world: A political history of religion**. Princeton University Press, 1999.
- GEİER, manfred(1998). Orientierung Linguistik: **“Was sie kann, was sie will”**. Reinbek bei Hamburg: by Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH.
- GERBIER,Bernard **Kapitalizmin Bugünkü Aşaması Olarak Jeo-Ekonomik Emperyalizm**,Çev. F.Başkaya 2002 Ankara:Ütopya Yayınları.
- Giddens, Anthony. **Sosyoloji** (çev. E. Özel ve B. Güzel)Ayraç Yay. İst. 2000
- GIDDENS, Anthony (2005), **Sosyoloji - Kısa Ama Eleştirisel Bir Giriş**, Çev, Beşirli Hayati, Phoneix Yayınları, Ankara.
- GIDDENS, Anthony (2000), **Elimizden Kaçıp Giden Dünya**, Çev, Osman Akınhay, Alfa Yayınları, İstanbul.
- GIDDENS, Anthony: **Üçüncü Yol**, Birey Yayıncılık, İstanbul, 2000, s.40-45
- GIDDENS, Anthony (2004), **Modernliğin Sonuçları**, (Çev.) Ersin Kuşdil, Ayrıntı Yayınları, 3. Baskı, İstanbul,
- GÖKALP, Z.,**Türkçülüğün Esasları**, Hazırlayan: Mehmet Kaplan, İstanbul, Kültür Bakanlığı Yayını,1976.
- GÖKÇE,M, Memeleketimizde Cumhuriyet Devrinde: **Kimsesiz Çocuklar Sorunu İle İlgili Tutumun Sosyolojik Mukayeseli Tahlil Ve İzahı**, 1971
- GÖRMEZ, Kemal (2005), Küresellesme ve Yerellesme, Odak Yayınları, Ankara.

- GÜVENÇ,N. , **Küreselleşme ve Türkiye**, BDS yayınları, 1998 s. 110-120
- GÜZELCİK, Ebru; **Küreselleşme Ve İşletmelerde Değişen Kurum İmajı**, Sistem Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul- Kasım 1999.
- GÜLER, Birgül Ayman (1991), **Yerel Yönetimler**, TODAİE Yayınları, Ankara.
- GÜLER, Birgül A. (1999), "**Küreselleşme ve Yerelleşme**", Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt: 6, Sayı: 4 (Temmuz), s.75.
- HABERMAS, Jürgen (2002), **Küreselleşme ve Milli Devletlerin Akıbeti**, Çev, Medeni Beyaztaş, Bakış Yayınları, İstanbul.
- HABERMAS, Jürgen (1994), **Tamamlanmamış Bir Proje: Postmodernizm**, Çev, Gülelgül Naliş, K1y1 Yayınları, İstanbul.
- HABERMAS, Jürgen (2005), **Kamusallığın Yapısal Dönüşümü**, Çev, Bora Tanıl ve Mithat Sancar, İletişim Yayınları, İstanbul.
- HABLEMİTOĞLU, Şengül (2004), **Küreselleşme Düşlerden Gerçeklere**, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul.
- HALL, Stuart. "**Yerel ve Küresel: Küreselleşme ve Etniklik.**" **Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi** (1998): 39-61.
- HASANOĞLU, Mürteza; "**Küreselleşmenin Devlet Yönetimine Etkileri**",Sayıştay Dergisi,Sayı:43, Ekim- Aralık, 2001, s. 68.
- HEAVEN, C., Tubridy, M., **Global Youth Culture and Youth Identity**, chapter 11, page. 150
- HIRS, Paul; THOMPSON, Grahame: **Küreselleşme Sorgulanıyor**, Dost Kitabevi, Ankara, 2000
- HIRST, Paul, and Grahame Thompson. "**Küreselleşme Sorgulanıyor**,(Çev. Çağla Erdem, Elif Yücel)." Dost Kitabevi, Ankara (1998).
- HIRST, Paul ve GRAHAME THOMPSON. "**Küreselleşme: Gerekli Bir Mit Mi?**" (Çev. Nasuh Uslu) KUDRET BÜLBÜL (Ed.), Küreselleşme Okumaları, Ankara: Kadim Yayınları, 2006:25-42.
- HİCTER, Marcel: "**Öfkeli Gençlik**", Görüş Derg., Haziran 1973, No.2

- HOBBSAWM, E. J., **1995, 1780'den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik**, Çev: Osman Akınhay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- HUTTON ve Giddens, Globalisation and Politics' in: **Global Capitalism**, New Press, New York 2000
- KAÇMAZOĞLU, Bayram: “ **Doğu-Batı Çatışması Açısından Globalleşme** ” , 3. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Dünyada ve Türkiye’de Farklılaşma, Çatışma, Bütünleşme 2, Sosyoloji Derneği Yay. , Ankara, 2002
- KAFESOĞLU, İbrahim, (1991), **Türk Millî Kültürü**, Boğaziçi Yayınları 7. Baskı, İstanbul.
- KAFESOĞLU, İbrahim (1992). **Türk Milli Kültürü**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- KAFESOĞLU, İ. (2003). **Türk Milli Kültürü**, İstanbul: Ötüken Neşriyat
- KAPLAN, R. D. (2000) **The Coming Anarchy: Shattering the Dreams of the Post Cold War**, New York: Columbia University Press.
- KAPTAN, S. (1995). **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikler**, Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- KARASAR, N. (2002). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, s.77 Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- KARPAT, Kemal H. **Turkey's Politics: The Transition to a Multi-Party System**. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1959.
- KAYPAK Ş., **Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Bir Kalkınma İçin Sürdürülebilir Bir Çevre**, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 13 (20): 19-33, 2011
- KAZGAN, Gülten (1994), **Küreselleşme ve Yeni Ekonomik Düzen**, Altın Kitaplar Yayınları, İstanbul.
- KAZGAN, Gülten (2005), **Küreselleşme ve Ulus-Devlet: Yeni Ekonomik Düzen**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- KEILLOR D.B. ve HULT T. (1999), “**A Five Country Study of National Identity**”, International Marketing Review, Vol. 16, No 1, s.65-82.
- KELLNER, Douglas (2000), “**Globalisation and Postmodern Turn**”, www.gseis.ucla.edu/courses/ed253a/dk/GLOBPM.htm, (15.12.2000).

- KEVİN O'rourke: “ **Globalization and Inequality: Historical Trends**, National Bureau of Economic Research Working Paper 8339, Cambridge MA, 2001, s.56-57
- KEYDER, Ç., 2000, İstanbul: **Küresel İle Yerel Arasında**, Der: Çağlar Keyder, Metis Yayınları, İstanbul.
- KEYMAN, Fuat ve Ali Yaşar Sarıbay (1998), “**Küreselleşme, Siyaset ve Toplumsal Yaşam**”, **Küreselleşme, Sivil Toplum ve İslam**, (Der. E. Fuat Keyman ve Ali Yaşar Sarıbay), Vadi Yayınları, Konya.
- KELLNER, Douglas (2000), “**Globalisation and Postmodern Turn**”, www.gseis.ucla.edu/courses/ed253a/dk/GLOBPM.htm, (15.12.2000).
- KEYMAN; **Küreselleşme, Devlet, Kimlik/Farklılık: Uluslar arası İlişkiler Kuramını Yeniden Düşünmek**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000, s.26.
- KEYMAN, E. Fuat;“**Kapitalizm- Oryantalizm Ekseninde Küreselleşmeyi Anlamak**”,Doğu-Batı,Sayı:18,Şubat-Nisan, 2002, s.35.
- KOÇDEMİR, K. (2000) "**Atatürk Dönemi Kültür Politikası ve Küreselleşme**",Türk İdare Dergisi, Yıl 72, Sayı 429 s.154-155
- KONGAR, E. (1972). **Toplumsal Değişme**. Ankara: Bilgi Yayınevi
- KÖSE, Ömer. (2003). “**Küreselleşme Sürecinde Devletin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü**”, Sayıştay Dergisi, Sayı 49.
- KÖSEOĞLU, Nevzat. (1995) “**Kültür/Kimlik Üzerine**”, **Türkiye Günlüğü**, Mart-Nisan, Sayı 33, s.42.
- KROGER, J., & HASLETT, S. J. (1991). A comparison of ego identity status transition pathways and change rates across five identity domains. *International Journal of Aging and Human Development*, 32, 303-330.)
- KUDRET, Bülbül (Ed.), **Küreselleşme Okumaları**, Ankara: Kadim Yayınları,2006:57-85.
- KUCUKER, & H, Dulger. (2007). Role of family factors in adolescent delinquency in an Elazig/Turkey Reformatory. *Journal of Forensic Sciences*, 52, 125-127
- KÜÇÜKER Aslıhan, **Gençlerin Siyasal Ve Kültürel Tutumları-Ankara Örneği-**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara-2007

- LANDES, David S., 1995, **Kapitalizmin Doğuşu**, (Çev.; S. E.Gündüz), İnsan Yayınları, İstanbul.
- LIPSON, L. (1978), **Politika Biliminin Temel Sorunları**, Çev, T. KARAMUSTAFAOGLU, AÜHF Yayınları, Ankara.
- MACLVER, R.M., **Formation And Dissolution**, in The Modern State, 1926
- MARSLAND, David: "**The Sociology of adolescence And Youth**" in The Social Scienses in Educational Studies. s. 154, 1983
- MCBRIDE, Peter K. (1994). **The İnternet Made Simple. Shouthampton: Made Simple Books**, 1994.
- MCEWEN, M. K. (2003). **New prespectives on identity development**. In S. R. Komives & D. B. Woodard, Jr. (Eds.), **Student services: A handbook for the profession** (pp. 203-233). San Francisco: Jossey-Bass.),
- MCLUHAN, Marshall (2001). **Gutenberg Galaksisi Tipografi k İnsanın Oluşumu**. Çev., Gül Güven, Çağılı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- MEDİNA, J. (2003). **Identity trouble: Disidentification and the problem of difference**. Philosophy & Social Criticism, 29(6), 655–680.
- MİYASOĞLU, M. (1999). **Kültür Hayatımız**, Ankara: Akcağ Yayınları.
- MODELSKİ, George. "**Küreselleşme**" (Çev. Kudret Bülbül ve Refik Yashıkaya)
- OHMAE, Kenichi. **Ulus-Devletin Sonu**, Bölgesel Ekonomilerin Yükselişi, (Çev. Zülfü Dicleli), İstanbul, Türk Henkel Dergisi Yayınlar, 1996
- ONUR, Bekir: **Orta öğretimde Ahlak Eğitimi**, 1976, s.163,
- ORAN, Baskın (1993), "**Milliyetçilik Nedir, Ne Değildir, Nasıl İncelenir?**", Birikim Dergisi, Sayı 45-46, Ocak / Şubat, s. 43-48
- ÖNCÜ, Ayşe-WEYLAND, Peter (2005), "**Küreselleşen Kentlerde Yaşam Alanı ve Toplumsal Kimlik Mücadeleleri**", Mekân, Kültür, İktidar-Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler, İletişim Yayınları, İstanbul.
- ÖKE, Mim Kemal: **Küresel Toplum**, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yay. , Ankara, 2001

ÖRS, B.,**19. Yüzyıldan 20.Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler**,İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları,2007, İstanbul.

ÖZ,Ersan,“**Globalleşme Nedir**”, <http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/tem2001/ersan.htm>, 9 Kasım 2006.

ÖZYURT, S, **Gençlik problemleri açısından üniversite gençliği üzerine sosyolojik bir araştırma**, 2002,Değişim Yayınları

ÖZYURT, Cevat: **Küreselleşme Sürecinde Kimlik ve Farklaşma**, Açılım Kitap Yayınları, İstanbul, 2005

PETRAS, James. Türkçesi, Ali Ekber. (2004), “**Küreselleşme ve Direniş**”, kurumsal kitaplık. 2. Baskı, s. 11.

RIZA, E. Tahir. (2001). **Eğitimde Bilgisayar Teknolojisi**. İzmir: Kanyılmaz Matbaacılık

ROBERTSON, ROLAND, 1999, **Küreselleşme, Toplum Kuramı ve Küresel Kültür**, Çev. Ümit H. Yolsal, Bilim ve Sanat, Ankara.

RODRİK, Dani. “**Küreselleşme Sınırı Aştı Mı?**” (Çev. İzzet Akyol ve Fatma Ünsal)

SAHİN, Köksal (2007), **Küresellesme Tartışmaları Işığında Ulus-Devlet, İlgili Kültür** Sanat Yayınları, İstanbul.

SARIBAY, Ali, Yaşar (1991), “**Yurttaşlık ve Katılcı Demokrasi**”, **Birikim Dergisi**, Yıl:1991, Sayı:32, Aralık, <http://www.birikimdergisi.com/birikim/dergiyazi.aspx?did=1&dsid=32&dyid=1219>, 12.10.2008

SARIBAY,A.Y ve diğerleri. **Küreselleşme Sivil Toplum ve İslam**. Der:E.Fuat Keymen ve A.Yaşar Sarıbay.Vadi Yayınları, Konya,1998

SARIBAY, Ali Yaşar (2000), **Küreselleşme, Postmodern Ulusallaşma ve İslam-Global, Yerel Eksende Türkiye**, Alfa Yayınları, İstanbul.

SARIBAY, Ali Yasar (3 Ocak 2002), "**Globalizm ve Ulus Devlet**", site:www.zaman.com.tr, Zaman Gazetesi, 2002.

- SARIBAY, Ali Yaşar, “**Kültürel Bir Olgu Olarak Küreselleşme**”, Küreselleşme, Ed: Cemal Uşak, Ufuk Kitapları, 2002, s. 45-55.
- SHIMP, T.A. ve S. SHARMA (1987), "**Consumer Ethnocentrism: Construction and Validation of the CETSCALE**", Journal of Marketing Research, Vol. XXIV, s. 280-9.
- SMİTH, Anthony D. (1986) **The Ethnic Origins of Nations**, Oxford: Blackwell.,
- SMİTH, Anthony D. (2001), **Nationalism. Theory, Ideology, History**, Cambridge: Polity Press
- SMİTH, Anthony. (1999). **Milli Kimlik**, İstanbul: İletişim Yayınları.
- SMİTH, M. David: "**New Movements in the Sociology of Youth A Critique**", British Journal of Sociology, Vol. 32, 1981, s.239.
- SMİTH, Anthony D., 1994, **Milli Kimlik**, Çev: Bahadır Sina Şener, İstanbul: İletişim Yayınları.
- STEGER, Manfred, B.; **Küreselleşme** (Cev. Abdullah Ersoy), Dost Kitabevi Yay., Ankara, 2006.
- SUTER, Keith, 2000, **In Defense of Globalization** , Sydney: UNSN Press.
- ŞEN, Y. Furkan (2004), Globalleşme Sürecinde Milliyetçilik Trendleri ve Ulus-Devlet, Ankara: Yargı Yayınevi ŞİMŞEK A. ve YILDIRIM H. (2006) **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Şeçkin Yayıncılık, Ankara.
- ŞİMŞEK, Nurettin. (1999). **Öğretim Yazılımları**. Ankara: Siyasal Kitabevi
- STEGER, Manfred B. **Küreselleşme** (Çev. Abdullah Ersoy), Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2006.
- TABB, William K.: **Ahlaksız Fil 21. Yüzyılda Küreselleşme ve Sosyal Adalet Mücadeleleri**, Çev: Ercüment ÖZKAYA, Epos Yay. , Ankara, 2002

- TALAS Mustafa (2005), “**Küreselleşmenin Sonucu Olarak Türkiye’de Kimlik Krizi**”, Tabula Rasa Felsefe-Teoloji Dergisi, Yıl:5, Sayı:14, Mayıs-Ağustos,s.99-115.
- TALAS, Mustafa: **Küreselleşme ve Türkiye’de Kültür Politikaları**, İnönü Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya, 2003
- TALAS,M.,KAYA,Y., **Küreselleşmenin Kültürel Sonuçları** ,TÜBAR-XXII,2007,Güz
- TAYLOR, Peter J., “**Izations of World: Americanization, Modernization and Globalization**”, Demystifying Globalization, ed.: Colin Hay, David Marsh, Macmillan, Basingstoke 2000, s. 49-70.
- TEZCAN,M.,**Gençlik Sosyolojisi ve Antropoljisi Araştırmaları**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No 178, Ankara Üniversitesi Basımevi 1997
- TEZCAN, M. (1993). **Kültür ve Kişilik**. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları
- TEZCAN, M, **Gençlerin Aile İçinde Anne Baba İle Anlaşmazlıkları**, 1981
- THURNWALD, R., **Primitive Culture**, de Gruyter yayınları, 1928
- TOK, N., **Kimlik, Kültür Ve Siyaset**, Ayrıntı yayınları, 2003, s. 22-23
- TOMLİN, E.W.F. “**Kültür nedir?**”, Türk Yurdu Mecmuası, 275, 7(10), 1959, 31-32.
- TUNA, Korkut (2004). “**Dil ve Kimlik**”, Hacettepe Üniversitesi, İnkılap Tarihi Enstitüsü’nün Düzenlediği Sempozyum’a Sunulan Tebliğ.
- TURHAN, M. (1997). **Kültür Değişmeleri**, İstanbul: Ötüken Neşriyat
- TUTAR, Hasan: Küreselleşme Sürecinde İşletme Yönetimi, Hayat Yay. , İstanbul, 2000
- Trend Report: **Youth and Society**, s.7; Current Sociology, Vol.' 27, No: 213,1979.
- TURAL, Nejla. 2000 **Küreselleşmenin Üniversite Üzerine Etkileri: Çeşitli Ülkelerden**
- TURAL, Nejla, 2004, **Küreselleşme ve Üniversiteler**. Ankara: Kök Yayıncılık,Örnekler. Eğitim Araştırmaları. Sayı: 6, 99–120.
- TURNER, Bryan S.; **The Body and Society**, Sage, London, 1996
- TÜRKDOĞAN, O.,1996,**Milli Kimliğin Yükselişi**, İstanbul. Alfa Yay.
- ÜSTÜN, Ahmet ve DEMİRBAĞ, Hubuyar, 2003, **Sınıfta Demokratik Disiplin Anlayışı**. Eğitim Araştırmaları. Sayı: 11, 87–95.

- WALLERSTEİN, İmmanuel, 2002, **Tarihsel Kapitalizm**, Metis Yay, İstanbul.
- WALLERSTEIN, Immanuel. “**Kalkınmacılık ve Küreselleşmeden Sonrası Ne?**” (Çev. Yusuf Okan Kavuncu) Kadim Yayınları, Ankara, 2006:127-157.
- WEBER, Max, 1985, **Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhunu**, (Çev.: Z. Avroba), Hil Yayın-ları, İstanbul.
- WEİNERBERG, Cari: **Education and Social Problems**, 2001,s. 129,
- WILLIAMS, R. (2005), **Anahtar Sözcükler**, (Çev. Savaş Kılıç), İstanbul: İletişim Yayınları.
- YILDIZ, Ethem ve AK Muammer (2002) , **Doğu Karadeniz’de Kültürel Kimlik, Çatı Kitapları**, İstanbul.
- YILMAZ, Aytekin. **Romantizmden Gerçeğe Küreselleşme**, Ankara: Minima Yayıncılık, 2007.
- YILMAZ, Aytekin (2004), **İkinci Küreselleşme Dalgası-Kavram, Süreç ve Yorumlar**, Vadi Yayınları, Ankara.
- YILMAZ, Kürşat, HORZUM, M. Barış, **Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Üniversite** , Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: 6 Sayı: 10 Güz 2005
- YU, J.H., G. Albaum (2002), "Sovereignty change influences on consumer ethnocentrism and product preferences: Hong Kong revisited one year later", **Journal of Business Research**, Vol. 55 (2002), pp. 891– 899
- ZIEGLER, Jean;**Dünyanın Yeni Sahipleri**, (Çev.: M. N. DEMİRTAŞ),İstanbul, 2004, s.33

Müsteşar, Birleşmiş Milletler Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği

The Gallup Organization, Young Europeans: Survey Among Young People Aged Between 15- 30 in the European Union, Flash Eurobarometer Series 202, 2007 (Erişim)

http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_202_sum_en.pdf

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Gençlik Programları, (İçerik)

http://www.ua.gov.tr/youth/docs/tur/YeniGenclik_Programi.doc

“KüreselleşmeParadoksu”

http://www.ekodialog.com/Makaleler/kuresellesme_paradoks_1.html ,9 Kasım 2006.

